

સાધકની સહચરીને

સંબોધીને

જેના પડેલ કરમાં પરતંત્ર બેઠી
વાણી મને અતિવિશ્વાસ સુઝે ન ફેડી;
સ્વાર્ત્ર્ય સંયમ તણા ઉર રંગ રેલી
તેની ખરી સહચરી બનજો અકેલી.

નિવેદન

‘સાધક સહચરી’ એ આ સંસ્થાનું ત્રીજું પ્રકાશન છે. આ પુસ્તકને પ્રકટ કરતાં આજે અમેને ખૂબ હર્ષ થાય છે.

કારણ કે આ પુસ્તક આટલું જલદી પ્રકાશિત થશે એમ અમે ધાર્યું ન હતું. પરંતુ ધણી જિજ્ઞાસુ લાખએની જિજ્ઞાસા જોઈ મુનિમહારાજશ્રીએ આ પુસ્તકને પણ પોતાના વિહારમાં તૈયાર કરી આપ્યું અને તેથી જ આવું ઉપયોગી પુસ્તક દશવૈકલિક પછી તુરત જ પ્રગટ થાય છે, તે આ સંસ્થાને માટે અવશ્ય સંતોષની વસ્તુ છે.

આ પુસ્તકમાં પણ ભગવાન મહાવીરનાં જ સારવાહી પ્રવચનોનો સંમદ હોવાથી આ પુસ્તક આજ સંસ્થા તરફથી બહાર પડે છે.

જેઓ સૂત્રની ગાથાઓ કંઈક ન કરી શકે તેમને આટલા સંક્ષિપ્ત શ્લોકો મુખપાઠ કરવામાં રસ પડશે અને મૂળ શ્લોકોની નીચે ગૂઝરાતી શ્લોકો હોવાથી સામાન્ય અભ્યાસીને પણ મૂળ શ્લોકો સમજવામાં સરળતા થશે.

અમારાં ગ્રાહકોને આવા નાના પુસ્તકની કિંમત ખીજાં મોટાં પ્રકાશનોની અપેક્ષાએ કંઈક વિશેષ દેખાશે. પરંતુ આ પુસ્તકની છપાઈ, પૂંદું વગેરે જોવાથી જરૂર ખ્યાલ આવશે કે આ પુસ્તક આથી સસ્તું આપવાનું શક્ય નથી.

આ પુસ્તકના ખર્ચની વિગત પણ સંસ્થાના નિયમ પ્રમાણે પાછળ આપેલી છે.

વાંચક વર્ગ આ પુસ્તકને વાંચી, વિચારી અને વર્તનમાં મૂકે એજ અભિલાષા.

મંત્રી

પ્રાસંગિક

જ્યારે ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રનું ગુજરાતી અનુવાદન ચાલતું હતું ત્યારે પંડિત સુખલાલજી તેમજ અન્ય વિદ્વાનોએ કહેલું કે “ઉત્તરાધ્યયનસૂત્ર જોનદર્શનનું પ્રાચીન સૂત્ર છે; તેમજ અમલુવર્ગની સાથે ગૃહસ્થજનોને પણ જીવન પ્રેરણા મળે તેવા વિભાગ છતરસૂત્રો કરતાં ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રમાં વધારે છે. લોકરુચિને અનુકૂળ એવી ચારિત્રકથાઓથી છલકતાં અધ્યયનો પણ છે. તો આખા સૂત્રનું અનુવાદન થાય તે તો ઉપયોગી છેજ, પરંતુ તેમાંની પ્રબોધજનક અને રસપ્રદ ગાથાઓને ચૂંટી લઈ તેટલો વિભાગ જો આ પુસ્તક સાથે જોડવામાં આવે તો તે જિજ્ઞાસુવર્ગને વધુ ઉપયોગી અને આદરણીય બનશે.”

આ વિચારો મને ગમ્યા. પરંતુ તે વિભાગને સાથે જોડી દેવા કરતાં તેની પૃથક્ પુસ્તિકા બહાર પડે તો ઠીક એમ મને લાગ્યું.

આવાજ સંયોગોમાં ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રનું ગુજરાતી ભાષામાં અનુવાદન બહાર પડ્યું. તે પુસ્તકના પૂંઠા ઉપરના ‘જેકેટ’ પર બે ગુજરાતી અનુષ્ટુપ શ્લોકો કે જે ઉત્તરાધ્યયનની ગાથાઓના ગૂંજર શ્લોકાનુવાદ રૂપે જોડવામાં આવ્યા હતા તે વાંચી ઘણા જિજ્ઞાસુ-ભાષ્યોએ આવીજ રીતે આખા સૂત્રના શ્લોકોનો પદાનુવાદ થાય તો લોકોને ખૂબ ઉપયોગી થઈ પડે તેવી ઇચ્છા દર્શાવી.

પ્રસ્તુત પ્રસંગે પ્રથમની ભાવનાને વેગ મળ્યો. પરંતુ ત્યારે એ વિચારો આવ્યા કે આખા સૂત્રના શ્લોકોનો શ્લોકાનુવાદ કરવો તે કરતાં તેમાંના લોકોને અનિવાર્ય ઉપયોગી ગણાતા એવા એવા સારશ્રુત શ્લોકો ચૂંટી જો તેનો ગુજરાતી શ્લોકાનુવાદ આપવામાં આવે તો તે હજીવા પુસ્તકનો વિશેષ પ્રચાર થાય અને વિશિષ્ટ જિજ્ઞાસુઓની સુખ-પાઠ કરવાની વૃત્તિ પણ સંતોષાય. એ દ્રષ્ટિબિંદુથી એક નાનકડું પુસ્તક બહાર પાડવાનો મેં નિશ્ચય કર્યો.

અમદાવાદનું ચાતુર્માસ્ય કરી થોડા વખત પછી અમારું મુંબઈ તરફ જવા માટે પ્રસ્થાન થયું.

માર્ગના વિહારમાં જેમ જેમ કુદરતના કલામંદિરનાં પ્રકૃતિક દ્રશ્યો દેખાયે જતાં હતાં તેમ તેમ તે બધાં બોધપ્રદ પદોને પ્રોત્સાહન મળ્યે જતું હતું.

ખજખજ વહેતી સરિતાઓ નિર્મળતા અને પરાપકારના બોધ-પાઠો પ્રબોધી રહી હતી અને વેગભરે જતાં જતાં એ સૂચિત કરતી હતી કે અમારું કાર્ય ત્વરિતગતિએ થઈ રહ્યું છે. સમુદ્રદેવની દિવ્યતામાં મળવા અમે અસ્ખલિત ગતિએ પ્રયાણ કરી રહ્યાં છીએ. કેવી એ અપ્રમાદતા ! ખેંચને પહોંચી વળવાનો એ કેટલો તનમનાટ ! માર્ગમાં અનેક પ્રસોબનો હોવા છતાં તેના તરફ મીટ માંડ્યા વિના પોતાની ગતિ કરવામાં તેની કેટલી તાલાવેલી, નિરાસક્તિ અને એકાગ્રતા ! વચ્ચે વચ્ચે પથરાળ ભૂમિ અને બેખટા પસાર કરતાં વેઠવાં પડતાં સંકટોમાં તેની કેટલી સહિષ્ણુતા ! આજ રીતે બિન્ન બિન્ન વનસ્પતિઓ પણ એકજ ભૂમિ વિભાગમાંથી ઉત્પન્ન થઈ વર્ણ, રસ, ગંધ અને ગુણોમાં ક્વચિત્ પાતેનાથી સાત બિન્ન અને ક્વચિત્ સમાનભાવે ખીલી કુદરતી સૌંદર્યમાં વૃદ્ધિ કરી વિશ્વના વૈચિત્ર્યમાં કેમ જીવવું તે બોધપાઠ શીખવી રહી હતી.

આવી રીતે બિન્ન બિન્ન રીતે સાધકને સદ્બોધતી આ વિશ્વશાળાની સાથે થમણુ ભગવાન મદાવીરનાં પદો જાણે સ્પર્ધા કરી રહ્યાં ન હોય ! તેમ આગળ વધ્યે જતાં હતાં.

જેમ જેમ અનુકૂળતા મળતી ગઈ તેમ તેમ માત્ર ઉત્તરાધ્યયનનાંજ નહિ બલ્કે શ્રી સુયગડાંગ અને શ્રી દશવૈકાલિકસૂત્રનાં પણ પંચોમાંથીલગભગ ૧૮૫ પંક્તિ ચૂંટી તેનું ૧૪ વિભાગોમાં વર્ગીકરણ કર્યું. જે વિભાગો અનુક્રમણિકામાં દર્શાવ્યા છે.

નામની પસંદગી

‘સાધક સદચરી’ નામ એટલા માટે પસંદ કરવામાં આવ્યું છે કે આ પુસ્તકમાં થમણુ અને ગુદરચ બન્ને સાધકના જીવનવિકાસની ઉપયોગી સામગ્રી સંકલિત છે.

આખાપે જૈનતત્ત્વજ્ઞાનની શ્રેણી બે માર્ગમાં વિભક્ત છે. (૧) અણુશ્રારી એટલે શ્રમણ્યુમાર્ગ અને (૨) અગારી એટલે ગૃહસ્થાશ્રમ માર્ગ. અને તે બન્નેને કર્મચુક્તિ, આનંદ કે નિર્વાણસ્થિતિ પામવાની એક સરખી અભિધાયા અને જિજ્ઞાસા છે તેમ પણ જૈનદર્શન માને છે. ફેર એટલેજ છે કે પ્રથમનો વર્ગ સંપૂર્ણ ત્યાગ આરાધી શકે તેવો સામર્થ્યવાન અને શુદ્ધ હોય છે જ્યારે બીજો વર્ગ મોદાદિ બંધનોને લઈને સર્વથા ત્યાગ ન પાળી શકવા છતાં સંયમ અને ત્યાગની અભિ-રુચિ ધરાવનારો તો અવશ્ય હોય છે. આથી વિશ્વવંશ જાગવાન મહાવોરે તેમને શ્રમણોપાસક તરીકે અર્થાત્ કે ગૃહસ્થસાધક તરીકે સ્વીકાર્યા છે.

આ પુસ્તકમાં જિજ્ઞાસુ સાધકના વિકાસમાર્ગમાં રોધ કરતા અભિમાન, ક્તેષ, કપટ, માયા લોભ, તૃષ્ણા, મોહ, સમાજદ્રોહ, જગપ્રપંચ, રાગદ્વેષ છત્યાદિ યનુઓથી ઉગારી લેવામાં અને સંયમ, બ્રહ્મચર્ય, અદ્વિષ્ટા, જાગૃતિ, ત્યાગ, તપશ્ચરણ અને સેવા એવા ઉચ્ચ સદ્ગુણોને આરાધવાની પ્રેરણા પૂરવામાં સદાયક નીવડે તેવા ધર્મ-પદોનો જ સંપ્રદ કરવામાં આવ્યો છે. તેથી જે જિજ્ઞાસુ સાધક સુખ મેગવવાનો સાચો અધિકાર ધરાવતો હોય તેને આ પુસ્તક માથે રદી સદચરિની ફરજ પૂરી અદા કરે તદ્દનુસૂ તેનું નામ પણ 'સાધક સદચરિ' રાખવામાં આવ્યું છે.

હવે આ પુસ્તકની સંકલનાનો ઉદ્દેશ્ય કરી લઉં.

પદરચના

ગુજરાતી પદ્યો બનાવતી વખતે મૂળ ગાયાના શબ્દાર્થ કરતાં તે કથાના લાવ અને રહસ્યને અનુસરવાનું આમાં વિશેષ બન્યું છે. **સર્ગગણોલી**

ઉપરાંત પસંદ કરેલા સાધકવર્ગ, આત્મવર્ગ, શ્રમણ્યુવર્ગ છત્યાદિ વર્ગોની રસઝરણી સંગમ વહેતી રહે તે સારુ પદ્યોનો ક્રમ પણ તેવા આકારમાં જ ગોઠવવામાં આવ્યો છે.

છંદ પસંદગી

અનુક્રુપ દ્વિતોનો સંગમ પ્રવાહ ચાલુ રહે એ સુંદરતા લાવવા

માટે કેટલાંક ઊપજાતિ અને વંશસ્થ વૃત્તોના અંકેક પદ સારુ બબ્બે શ્લોકો અને તેમાંના કેટલાકનાં તો બે ચરણો જ લખીને એક શ્લોક બનાવ્યો છે, અને તેમ કરવા જતાં જે, તે, આ અને એવાં એવાં સર્વનામ તથા અવ્યયો મૂકવાં પડ્યાં છે. કેઈ પ્રસંગે આર્થ કે વૈતાલીય હોને અનુબંધમાં લાવવા માટે કેટલાક શબ્દો છોડી પણ દેવા પડ્યા છે. પરંતુ મૂળના રહસ્યને કે ભાવને આંચ ન આવે તેવું લક્ષ્ય તો સાદ્યંત સેવ્યું છે.

ઉત્તરાધ્યયનની સંવાદ કથાઓના કેટલાક શ્લોકો બહુ ઉપયોગી હોવાથી અહીં લીધા છે અને તેવા સ્થળે માતા, પિતા, ભાઈ, પતિ, પત્ની, મુનિ, રાજા, ત્યાગી એ સંબોધનથી ઉચ્ચારાયેલા પદોને અહીં પ્રાસ્તવિક રૂપે સ્થાન આપ્યું છે. જેમકે:—“**ઈવં તાત ત્રિયાણહં રાય ! મહામુની**” ઇત્યાદિ હોવાથી તે તે સંબોધનો બાદ કર્યો છે અથવા શક્ય હોય ત્યાં તે કથનને ત્રીજા પુરુષમાં લાવવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે.

આ પુસ્તિકામાં તે તે પદોનું મૂળ પ્રાકૃત ગુજરાતી શ્લોકાનુવાદ અને તેનો ભાવાર્થ એમ ત્રણ અંગોજ આપવામાં આવ્યાં છે. આ પુસ્તક પરત્વે જિજ્ઞાસુઓને કેવી અભિરુચિ પ્રગટે છે તેનું નિરીક્ષણ કરી આ પુસ્તકને બવિધ્યમાં વિસ્તૃત સ્વરૂપ આપવાનું દ્રષ્ટિબિંદુ કાયમ રાખી હાલ તો આ સ્વરૂપે જ તેને પ્રગટ કરવામાં આવે છે. સહાયકે.

જે જે જિજ્ઞાસુઓએ મને આ પુસ્તક માટે પ્રેરણાનાં પીયૂષ પાયાં છે તે સૌનો હું આભારી છું. જે તેઓની પ્રેરણા ન હોત અને મારા મૂળ્ય ગુરુદેવનો સક્રિય ફાળો ન હોત તો હું આ પુસ્તકના પ્રકાશનને આટલો તાત્કાલિક ન્યાય ન જ આપી શકત.

અંતિમમાં જે બન્ને ભાષાઓ સાથે રહી રસપૂર્વક કાર્ય કરી રહ્યા છે તે તથા આ સંસ્થાના ધંતર સભ્યોનો પણ પ્રસ્તુત પુસ્તકમાં સારો ફાળો છે એમ પણ અહીં કથા વગર રહી શકાતું નથી.

સ્વાર્તઝ્યદિન
૨૬ : ૧ : ૩૫
મુરત

સંતખાલ

પ્રસ્તાવના

દુન્યવી મનુષ્ય જેમ કોરા અધ્યાત્મવાદમાં સ્થિર નથી રહી શકતો તેમ કેવળ જડવાદથી પણ નથી જીવી શકતો. જડવાદ અને અધ્યાત્મવાદ એ બન્ને તત્ત્વોની વચ્ચે તેનું જીવન વહે છે. પછી બન્ને તે યોગી હો કે ભોગી હો. કારણ કે તે પૂર્ણ પરમાત્માયે નથી અને જડ પણ નથી. તે બન્ને દેહદારી જીવાત્માઓ છે. તે બન્નેમાં ઉપરનાં બન્ને તત્ત્વો છે. તે બે પૈકી એકની અદ્વિતતા અને એકની બહુલતા તેજ તે બન્ને વ્યક્તિઓ વચ્ચેનું જીવન અંતર છે.

જડવાદ અને અધ્યાત્મવાદ

ત્યાં દેહ છે ત્યાં તેને લગતી ક્રિયાઓને પણ સ્થાન છે, અને ત્યાં દેહભાન છે તેજ જડવાદનું સ્વરૂપ છે. જ્યારે ચૈતન્યપૂર્ણ જડ-જન્ય સુષ્પમાં અપર્ણાપિત અનુભવે છે ત્યારે તેને જે ગિરિસા, જે તીવ્રતા સંવેદન જાણે છે, કોઈ દિવ્ય અને ભાવ્ય તત્ત્વ પ્રતિ તે આકર્ષાય છે તે સિધ્ધિ અધ્યાત્મવાદનું પ્રતીક છે.

આ રીતે વિશ્વમાં અધ્યાત્મવાદ અને જડવાદ એમ બે સંસ્કૃતિ-પ્રવાહનાં વહનો વહે છે. આ પ્રતિદાસ અર્વાચીન નથી, પરંતુ જુગ જુગ જુનો છે. હદી અધ્યાત્મવાદનું જોર તો કદી જડવાદનું, એ જગ જોવી રીતે જગતમાં વ્યાપક છે તેજ રીતે વ્યક્તિગત જીવનમાં પણ હોય છે. જોઆ તે પૈકીનાં કોઈ એક પ્રવાહ તરફ ઢળે છે તે બન્નેનું અંતિમ પરિણામ જડવાદજ છે. એક પર અધ્યાત્મવાદનું નિઐતન્ય જોખું છે, જ્યારે બીજા પર સક્રિય જડવાદનું પુતળું છે.

જે તે બન્ને પ્રવાહોનું પ્રયોજન સમજી તેની એકવાક્યતા સાધવા મથે છે અર્થાત્ જડવાદને અધ્યાત્મવાદનું સાધન બનાવી પ્રગતિને પંચે પડે છે તેની ગણના સાધક કોટિમાં આવે છે.

જડવાદ અને અધ્યાત્મવાદનાં સંઘર્ષણ સ્થૂળરૂપે જેમ દ્રષ્ટિગોચર થાય છે તે રીતે સાધક દ્વસામાં રહેલા જીવાત્માનાં મનોમય ક્ષેત્રમાં પશુ થયા કરે છે. કદી વિજ્ય-કદી પરાજ્ય, કદી ઉત્સાહ, કદી નિરાશા એમ પરસ્પર વિરોધક બળોનું સાધકના જીવનમાં સતત આંતર દંડ ચાલે છે તેવે વખતે તેમને પ્રેરણા અને ઉત્સાહની આવશ્યકતા રહે છે.

સાધક સહચરો ભગવાન મહાવીરનાં પ્રવચન પુષ્પોની માળા છે. ભગવાન મહાવીરની સાધકદ્વસાથી માંડીને સાધ્યસિદ્ધિ સુધીનાં અનુભવો તેમાં પરાગ છે. તેની કળી કળીમાં પ્રેરણાની સુવાસ છે. સાધકનાં અંતઃકરણને પરિભ્રાવિત કરે તેવું તે પુષ્પોનું દર્શન છે.

ભગવાન મહાવીર

આજથી ૨૫૦૦ વર્ષ પૂર્વે ઉપલબ્ધ ઇતિહાસ પ્રમાણે ઇ. સ. પૂર્વે પદ્મ વર્ષ પહેલાં મગધ દેશની રાજધાની ક્ષત્રિયકુંડ નામના નગરમાં ભગવાન મહાવીરનો જન્મ થયેલો. તેમનું મૂળ નામ વર્ધમાનકુમાર. તેમના પિતાનું નામ સિદ્ધાર્થ અને માતાનું નામ ત્રિશલા-દેવી. તેમનો આત્મા પ્રજ્ઞ સંસ્કારી હતો. જડ અને અધ્યાત્મસંસ્કૃતિ-નો તેને જુગ જુગ જુનો અનુભવ હતો. તેણે અધ્યાત્મવાદને, જડ-વાદનું વાહન બનાવી લીધું હતું. પિતા, માતા અને સ્વજનોના આગ્રહ-વશાત્ તેમણે ગૃહસ્થજીવન સ્વીકાર્યું. ખડું અને અનુભવગ્રસ્થે ખડું, પરંતુ જડની આધીનતાથી નહિ. એમણે ગૃહસ્થજીવનની શ્રેણી પછી ત્યાગમાર્ગને અંગીકાર કર્યો, ગૃહસ્થસાધક મટીને અમથ્યસાધક થયા. તેમના આખાં જીવનમાં ત્યાગ અને તપશ્ચર્યાના બોધપાટો સાંપડે છે. તેમ જતાં તેમણે ગૃહસ્થાશ્રમે તિરસ્કાર્યો નહિ એટલુંજ નહિ બલકે સંવનની અપેક્ષાએ તે પશુ મુક્તિ કે નિર્વાણની સીડીનું એક સોપાન છે તેમ સમજાવ્યું છે. તે તેના ઉદાર અધ્યાત્મવાદનું સૂચન છે.

તે કાળે તે સમયે

ન્યારે પ્રજાવર્ગમાં અજ્ઞાન, વહેમ અને રૂઢિઓનું સામ્રાજ્ય વ્યાપ્ત હતું, પ્રજાની સંસ્કૃતિના પ્રણેતાઓ ધર્મઅષ્ટ બની ગયા હતા, તેમનામાં સ્વાર્થ અને વિલાસ ખૂબ વધી ગયો હતો, પોતાની નિર્બળતા અને દોષો છૂપાવવા તેણે ધર્મના બાના દેશ પાપી પ્રવૃત્તિ આદરી મૂકી હતી, જે વખતે અહિંસાને સ્થાને હજારો મૃક અને નિરપરાધી પશુઓનાં બલિદાન ચતાં, યજ્ઞને નામે મનુષ્યજાતિની હિંસા થતી. જાતિવાદની ઓથ નીચે સત્તા, અહંકાર અને સ્વચ્છંદતાનાં જોર વ્યાપ્યાં હતાં, અંધાર પાપની શુદ્ધિ કેવળ જળસ્નાનથી થાય છે તેમ સમજવાતું, જડપૂજનું મહત્ત્વ હતું, ખૂનખાર લગાઇઓ થતી, પ્રારબ્ધવાદની માન્યતાએ પુરુષાર્થને વિકૃત કર્યો હતો. તેવે વખતે એક મહાન ક્રાન્તિકારની આવશ્યકતા હતી. જે ભગવાન મહાવીર પૂરી પાડી.

ક્રાન્તિનું સ્વરૂપ

તે ક્રાન્તિ ક્ષણિક ન હતી તેમ કૃત્રિમ પણ ન હતી. તે ક્રાન્તિ સાચી અને સ્થિર હતી. તેના ખોલમાં એકજ વ્યક્તિ, સમાજ કે રાષ્ટ્રનું હિત ન હતું. એકલી માનવજાતિજ નહિ બલકે આખા વિશ્વનાં નાનાં મોટાં સૌ કોઇ જીવોનાં કલ્યાણની તે ક્રાન્તિમાં સદ્ભાવના હતી. આથી તેના સાધનો હિંસા, વેર કે સ્વાર્થ ન હતાં, પણ પ્રેમ, વિશ્વબંધુત્વ અને સંયમ હતાં.

મહાવીર અને જુદા

એ ધાર્મિક ક્રાન્તિના પ્રણેતા ભગવાન મહાવીર અને ભગવાન જુદા બન્ને હતાં. આ બન્ને સમકાલીન અને સમાન આદર્શના પ્રચારક હોવાથી તેમના તત્ત્વજ્ઞાનમાં પણ બહુ અંશે સામ્યતા જ રહેલી છે. જે આપણે આગળ વિચારીશું. તે બન્નેના પ્રખળ પ્રધાતે આખી પ્રજાનું

માનસપક્ષટી નાખ્યું. તેમના સિદ્ધાંતોના પ્રચારે ધર્મનું વિકૃત સ્વરૂપ પરિવર્તન પામવા લાગ્યું. જડવાદોના ગાઢ સંસ્કારોમાં આવી અપ્રતિમ ક્રાંતિનાં બીજ રોપવાં એ કંઈ સામાન્ય વસ્તુ નથી.

લોકમાનસના માનસક્ષેત્રમાં ઊંડા ઊંડા અવગાહન કરી અસાન-તાનાં મૂળ કારણો શોધવામાં તેમણે કેટકેટલું માનસશાસ્ત્રનું જ્ઞાન મેળવ્યું હશે ! એક વિચારક અને તત્ત્વચિંતક ગણાતા મનુષ્યને વ્યક્તિ-ગત સામાન્ય રૂઢિનો ત્યાગ કરવામાં કેટકેટલું માનસમંધન અને પ્રકૃતિ-દંડ કરવાં પડે છે ? તે દ્રષ્ટિબિન્દુથી આખા ચે બહોળા લોકસમૂહને તદ્દન નવીન માર્ગ પર ચલાવવા જતા તેને કેટલો પુરુષાર્થ કરવો પડ્યો હશે ! તે માર્ગમાં આવી પડતાં અનેક સંકટો સહવામાં તેણે કેવું અપાર આત્મજળ અને શાન્તિની સાધના કરી હશે ! જીવન સાથે જડાયેલા વાસનાના સંસ્કારોને નિર્મૂળ કરવા માટે તેણે કયું શસ્ત્ર અજમાવ્યું હશે ! વિકાસ, સુખ અને શાન્તિ આરાધવા માટે તે સાધકે સાધકદશામાં કેવી રીતે પ્રગતિ કરી હશે ! તે આજના યુગમાં જાણવાની સૌ કોઈને આવશ્યકતા છે. પછી તે ગમે તે માર્ગનો વિહારી હોય સાધક તરીકે કહેવાતો હોય કે વિલાસી કહેવાતો હોય પરંતુ આજના યુગની સૌ કોઈના પર અસર છે તેમાં ના કહી શકાય તેમ નથી.

વર્તમાન યુગ

૨૫૦૦ વર્ષ પહેલાં થયેલ પ્રાચીન જૈનધર્મના પુનરોદ્ધારક અથવા ધર્મસંસ્થાપક ભગવાન મહાવીરનો યુગ જેમ ક્રાંતિયુગ હતો તેમ આ ગાંધીયુગ પણ ક્રાંતિનો યુગ છે. જેમ તે વખતે જડવાદ અને અધ્યાત્મવાદનાં સંઘર્ષણ હતાં તેમ આજે પણ છે. તે વખતે જેમ ધર્મમાં વિકાર હતો તેમ આજે પણ છે. માત્ર સ્વરૂપમાં ભલે ભેદ હોય.

ન્યારે પ્રાચી ક્રાંતિની સામાજિક, રાષ્ટ્રીય અને ધાર્મિક ત્રણે ક્ષેત્ર-માં પ્રગતે જૂન લાગી છે, પ્રગતિને પંચે દોડવા પ્રગ્નું ચૈતન્ય થનથનાટ

કરી રહ્યું છે, વિજ્ઞાન, કળા અને સાહિત્યાદિ સાધનોનો વિકાસ થઈ રહ્યો છે, તેવેજ પ્રસંગે સામાજિક રૂઢિઓની જાંજીરો, ધર્મને નામે વ્યાપી રહેલાં ધર્તીગાં વગેરે તેમના માર્ગમાં રોધ કરી ભય અને ઝડપને જન્મ આપી મનુષ્યને અટકાવે છે કે પચાસ કરે છે. તેથી તેને ગ્રેરણા આપી સંન્માર્ગ બતાવે તેવા અવલંબનની આજે ખૂબ આવશ્યકતા છે.

મહાવીરનું તત્ત્વજ્ઞાન

કોઈ પણ મહાપુરુષને સમજવા માટે તેમની ગેરહાજરી પછી તેનાં વચનામૃતો પીવા અને પચાવવા તેજ તેમને સમજવાનો અને તેમાંથી ગ્રેરણા લેવાનો સરળ માર્ગ છે. તે જ દ્રષ્ટિનિદુથી ભગવાન મહાવીરના તત્ત્વજ્ઞાનને સમજવા માટે તેના વચનોને સમજવાં અને આચરવાં ઉપયુક્ત છે એમ ધારી આ નાના પુસ્તકમાં તેમના મુખ્ય મુખ્ય સિદ્ધિતોને સંગ્રહવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો છે.

ભગવાન મહાવીરનું તત્ત્વ નિરીક્ષણ તથા તત્ત્વાન્વેષણ જેટલું જિદ્દુ અને દૂર ગયું છે તેટલાં જ તેમના વચનો ગંભીર અને રહસ્યમય છે. ભગવાન મહાવીરનાં વચનો અને અનુભવો જેમાં અંકિત થયા છે તેને જોનો સૂત્ર તરીકે ઓળખે છે. તેની મૂળ મંજ્યા ડર ની ગણાય છે. તે ઉપરાંત જૈનમંત્રપ્રદાયના ત્યારબાદ મયેલા બિનબિન આચાર્યોએ અનેક ગ્રંથો અર્ધમાગધી, પ્રાકૃત, સંસ્કૃત ઇત્યાદિ ભાષામાં અંકિત અને રચિત કર્યાં છે. આખાએ જૈનતત્ત્વજ્ઞાનને સમજવા માટે તો એકેકડા ગ્રંથોનું અધ્યયન કરવું જોઈએ. તેવો પ્રયત્નશીલ અને અભ્યાસી વર્ગ બહુજ અદ્ય હોય તે સ્વાભાવિક છે. પરંતુ પ્રભવર્ગમાં એવો તો બહોળો સમૂહ હોય છે કે જે સંક્ષિપ્ત રૂપમાં તત્ત્વજ્ઞાનને સમજવાનો પિપાસુ હોય.

આજે પોતપોતાના મત કે સંપ્રદાયમાં જ ઇતિસમાપ્તિ માની લેવાનો જમાનો રહ્યો નથી. એક જમાનો એવો પણ હતો કે બીજા

મત કે સંપ્રદાયનું સાહિત્ય વાંચવાનું કે ઇતર ધર્મના અનુયાયીઓ સાથે મળી ઉદાર ધર્મચર્યા કરવામાંજ સુગ મનાતી હતી. પોતપોતાના કદાચદમાં અને ધર્મને નામે વિતંડાવાદો તથા ઝગડાઓ થતા હતા અને પરિણામે ફરજિયાત પોતાનો ધર્મ પળાવવા માટે માનવ જેવી ઉપયોગી જાતિની હિંસા પણ ચાલ જતી. આજે પણ એવા સંસ્કારોની છાપ કાઢ કાઢ મત કે વાદોમાં રહી ગઈ છે ખરી. પરંતુ આજે બહોળો વર્ગ એવો છે કે તે સર્વ ધર્મ સમભાવમાં માને છે અને તેનું પ્રમાણ પણ સારી સંખ્યામાં છે. તેથી સંકુચિત માનસ વિસ્તૃત સ્વરૂપ પકડતું જાય છે એટલુંજ નહિ બલકે જીવવાણી માનસમાં પણ હવે ઉદાર ભાવનાના સંસ્કારો રેડાવા લાગ્યા છે. એક વૈષ્ણવ આજે જૈન અને બૌદ્ધ સાહિત્ય વાંચી શકે છે તેજ રીતે બૌદ્ધ અને જૈનોના સંબંધમાં પણ બને છે. કુરાન, બાઇબલ, ગીતા વગેરે વગેરે પુસ્તકો કોઈ પણ સંપ્રદાયનો માણસ હોંશિ હોંશિ વાંચીને પચાવે છે. સારાંશ કે ‘મારું એ સાચું તેને બદલે સાચું એ મારું’ એ ભાવના વ્યાપક થતી જાય છે. અને તે મોખ્ખ અને સંગત પણ છે.

કોઈપણ દર્શન, મત, વાદ કે ધર્મ સત્ય પરજ પ્રતિષ્ઠિત થયાં હોય છે અને સત્યને ઉદ્દેશીને જ તેનાં નિયમનો ઘડાયાં હોય છે. તે વસ્તુ નિર્વિવાદ છે, અને જે સામાન્ય બેદ હોય છે તે માત્ર સમાજનું માનસ, દેશકાળ અને પરિસ્થિતિને અનુલક્ષીને જ મોખ્ખું હોય છે. તે તે ધર્મ, મત, વાદ કે સંપ્રદાયના અનુયાયીઓને આ વસ્તુસ્થિતિનું પગથી ભાગ્યે જ ભાન રહે છે. તેથી તેના બહોળો વર્ગ ધર્મની વાસ્તવિકતા કરતાં રૂઢિ તરફ વધારે ઢળતો જાય છે તેથી જ ધર્મ જેવું અખેડ અને આગાધિત તત્ત્વ હોવા છતાં તેને તે સાંપ્રદાયિક બનાવી વિદ્યુત બનાવી દે છે.

૧. ૧૭ આંતરી પરિસ્થિતિને અંગે કોઈ પણ ધર્મને સમજવા માટે તે ધર્મ સંસ્થાપકના અનુયાયીઓનાં જીવન પરથી તે ધર્મને ઠીક સમજ

શકાય નહિ અને ગ્રાપીએ શકાય નહિ. કારણ કે તેઓ પોતે પોતાના ધર્મ પિતાના સિદ્ધાંતોથી કેટલીક વાર વિરૂદ્ધ વર્તતા હોય છે અને તે વ્યસ્ત તેને જ્ઞાન મુદ્દા હોતું નથી. એટલે અનુયાયીઓના વર્તન પરથી જ જો તે તે ધર્મસંસ્થાપકોનું જીવન મપાય તો તે મહા-પુરુષોને ખૂબ જ અન્યાય મળે. એટલે જ તેમને ઓળખવા માટે તેમના મૂળશૂત સિદ્ધાંતોનું અધ્યયન કરવા ઉપરાંત તેમના સમયની સમાજ, રાષ્ટ્ર અને લોક વલણની ઐતિહાસિક દ્રષ્ટિએ સ્થિતિ તપાસીએ તોજ તેનું યથાર્થ રહસ્ય સમજાય અને જાંડું જાંડું રહેલું સત્ય આપણે તેમાંથી શોધી શકીએ.

પ્રસ્તુત પુસ્તિકામાં કોઇ પણ ધર્મનો જિજ્ઞાસુ મનુષ્ય સંક્ષિપ્તમાં જૈનધર્મના મુખ્ય મુખ્ય સિદ્ધાંતોને અને સાધક દશાના વિધેય-નિષે-ધાત્મક નિયમોને સમજી ગ્રેરણા લે તે દ્રષ્ટિબિંદુથી બહુ હળવો સંગ્રહ કરવામાં આવ્યો છે.

સાધક સહચરીમાં શું છે ?

જૈનધર્મમાં અતિ પ્રમાણશૂત ગણાતાં શ્રી. ઉત્તરાખ્યન, દશવૈકાલિક અને સુવગડાંગ વગેરે પઠાત્મક સત્રોમાંથી આ યોડાં ચૂંટી કાઢેલાં પદ્યપુણે છે અને તેની સંખ્યા લગભગ ૧૮૦થી ૧૯૦ સુધીની છે. તે બધાં પદ્યોને અહીં ૧૪ વિભાગમાં વિભક્ત કરવામાં આવ્યા છે. તેનાં અનુક્રમે આ પ્રમાણે નામે છે. સાધકવર્ગ, આત્મવર્ગ, ધર્મવર્ગ, વિકાસવર્ગ, પ્રતિવિચારવર્ગ, અલ્પચર્ચવર્ગ, શુદ્ધિવર્ગ, અમણવર્ગ, કર્મવર્ગ, વિશ્વવર્ગ, વૈરીવર્ગ, પાપઅમણવર્ગ, જાતિવર્ગ અને શિક્ષાવર્ગ.

પ્રથમ વર્ગનો પ્રથમ જ શ્લોક સંયમનો નિર્દેશ કરે છે. સંય-મની આટલી બધી મહત્ત્વતા થાયી એમ ધણાને અહીં જાણવાની જિજ્ઞાસા થશે અને કેટલાકને એમ થશે કે ‘ધર્મ સંસ્થાપકોએ સંયમ સંયમના પડકારો કરીને માનવજાતને નિષ્ક્રિય અને જડ બનાવી દીધી છે. સાધનો મળે તો શા માટે ન ભોગવવાં ? માનવજીવનનો ઉદ્દેશ

એ છે કે કુદરતે આપેલી અપાર શક્તિઓનો લાભ લઇ તે દ્વારા પુરુષાર્થ કરી સુખનાં સાધનો મેળવવાં અને તે દ્વારા સુખનો અનુભવ કરવો ભોધ્યો.

સંયમનું માહાત્મ્ય

બીજા કોઈને બોજાડે ન બનતા અને ત્યાંસુધી બીજાના ઉપકારક થવું એ બીજાં પ્રાણીઓ કરતાં માનવજાતનું અનિવાર્ય કર્તવ્ય છે. અને તે વસ્તુનું યથાર્થ પાલન સંયમ દ્વારાજ થઇ શકે છે. આથી જ સંયમની અન્ય પુરુષોએ મહત્વતા ગાઇ છે.

સંયમથી મનુષ્ય નિષ્ક્રિય કે જડ નથી બનતો. બલ્કે પુરુષાર્થો અને ચેતન્યવાન બને છે. ડારણ કે સંયમનો હેતુ કોઈ પ્રકારનું ચિદ્ધ કે વેશ પહેરવાથી કે ત્યાગવાથી પાર પડતો નથી. કર્મ, માયા કે મોહ ઇત્યાદિ આત્મદોષોથી કલુષિત થયેલા ચેતન્યને તે વાસનાથી દૂર કરવા માટે જે કાનિક, વાનિક અને માનસિક વૃત્તિને સમજણ-પૂર્વક નિયમમાં રાખવાની ક્રિયા કરવી તેનું જ નામ સંયમ.

આવો સંયમ મૂહસ્થાત્રમી કે ત્યાગી મને તે હો પણ તે પાળી શકે છે. એમ પણ આજ વર્ગના છૂટા શ્લોકમાં સ્પષ્ટ સમજાવી દીધું છે.

મનુષ્ય માત્ર સુખને જ ઇચ્છે છે એ વાત સાવ સાચી છે; અને તે સ્વાભાવિક છે. પરંતુ સુખ કેને માનવું એ જ અટપટે! કોપડો છે. અહીં જ મનુષ્ય અક્ષરમાં પડે છે. સમ્પત્તિ, શક્તિ, સત્તા, અધિકાર એ બધું બોગવનારાના અંતઃકરણમાંથી પણ દુઃખનો પોકાર આવે છે, અને તેમ થવું સાવ શક્ય છે. વૃત્તિને દૂરી મૂકવાથી ધણી વાર સુખ, શાન્તિ કે આનંદ મળતાં હોય એમ આપણને અનુભવ થાય છે ખરો પરંતુ આપણું તે સુખ કાયમ ટકવું એ નથી, બલ્કે પરિણામે અધિક દુઃખપ્રદ જ થઇ પડે છે. તેમ પણ અનુભવાય છે.

તેનું કારણ એ છે કે વૃત્તિના વિલાસમાં સુખનો વિકાસ નથી પરંતુ પરિણામે દુઃખ જ છે.

• વળી માનવ શક્તિઓનો ઉપયોગ એ વૃત્તિની તૃપ્તિ અર્થે કરવાનો હોય તો એ ઉપયોગ નથી પરંતુ દુરુપયોગ છે. એ માર્ગે વૃત્તિની તૃપ્તિ થતી નથી અને શક્તિઓ વેડફાઈ જાય છે. જો બધા પોતાની શક્તિઓને તે જ રીતે વેડફી નાખે તો પરિણામે વિશ્વના ઇતર પ્રાણીઓનું શું ? આટલો વિચાર માનવને ન આવે તો તે સ્વાર્થ બધી રીતે પતન જ કરાવે છે. એટલે સુખની દ્રષ્ટિએ પણ સંયમનું સ્થાન ઉત્કૃષ્ટ છે. આ શ્લોકમાં દાની કરતાં સંયમીને શ્રેષ્ઠ બતાવ્યો છે. તે ઉપલક્ષ્ય દ્રષ્ટિએ જોતાં વિલક્ષણ લાગશે. તેમ છતાં જાંડાણથી જોતાં તેની સત્યતા સ્પષ્ટ દેખાશે.

આ આખું વિશ્વ એક કુટુંબરૂપ છે. નાનાં મોટાં જીવજંતુઓનું વિકાસ એજ ખ્યેય છે. સૌ કોઈને પોત પોતાના શરીર ઇત્યાદિ સાધનોના નિર્વાહ અર્થે આવશ્યક સામગ્રીની અપેક્ષાથી વિશ્વમાંહેલા પદાર્થો દરેકના ઉપભોગાર્થે યોગ્યતામાં છે. સૌ કોઈને તેને ભોગવવાનો અધિકાર છે. સંમતબુદ્ધિની ભાવનાથી ઉપયોગ કરતાં જેટલું વધુ લેવામાં આવે તેટલો જ બીજાની આવશ્યકતામાં કાપ પડે તે સ્વાભાવિક છે.

આટલી વસ્તુ સમજી લીધા પછી પણ વારસાથી મળેલું, પોતાના પ્રારબ્ધથી આવી મળેલું કે પુરુષાર્થથી સંચિત કરેલું જે કંઈ અધિક દ્રવ્ય હોય તેને પોતાની જાતને અર્થે જ ભોગવનાર કરતાં દાનેશ્વરી મનુષ્ય ઉચ્ચ ક્રાંતિનો છે તે વાત સાવ સાચી ઠરે છે. પરંતુ સંમતબુદ્ધિની દ્રષ્ટિએ દાતા કરતાં સંયમી વધુ શ્રેષ્ઠ છે. તેમાં શંકાને જગા પણ સ્થાન નથી. દાની પાસે સંમત હોય છે ત્યારે સંયમી પાસે કશું હોતું નથી. સંયમીની આવશ્યકતાઓ પણ ધણી જ ઓછી હોય છે અને તે વિશ્વમાંથી બહુ થોડું લઈ પોતાના મન, વાણી અને કર્મ દ્વારા

ધતરના દિતમાર્ગે જીવન વહાવે છે. સંયમમાં તેનો આત્મવિકાસ અને આત્મસંતોષ વધતો જાય છે, સંયમના આદોલનથી વિશ્વમાં વ્યાપક રહેલી સ્વાર્થદૃષ્ટિ પડતો આવે છે.

મહાત્માજીના સંયમી જીવનથી સંયમની ચમત્કારિતાનો પ્રત્યક્ષ અને સ્પષ્ટ ખ્યાલ આવી રહે છે. વિદ્યાસિતામાં બૂલનારા કૈંક કુદ-મોએ સંયમના યથાર્થ માર્ગને અનુસરી સંતોષી જીવન ગાળવાના સુખનો અનુભવ પણ કર્યો છે.

સંયમનો કોઈ ખોટો અર્થ ન લે એટલા સારુ તેજ શ્લોકની નીચે એ સ્પષ્ટ જણાવ્યું છે કે સંયમી શાંતી (વિવેક) હોવો જોઈએ. કારણ કે અવિવેકથી પાળેલો સંયમ બણીવાર વિકૃત થઈ જાય છે અને પરિણામે હિતને બદલે હાનિકર નીવડે છે.

ત્યારે શાંતી કોણ ? તેના હિતરમાં ત્યાં જ ત્રીજા શ્લોકમાં બહુ સંક્ષિપ્તમાં કહી આપ્યું કે માત્ર ધર્મગ્રંથો લાલવાથી શાંતી બની શકતું નથી. શાંતીનાં અર્દિસા અને સમતા એ બે અગત્યના લક્ષણો છે. અર્દિસા અને સમતા એ બન્ને પરસ્પર એવાં સહાયક અને પોષક ગંગો છે કે જે અર્દિસક સમભાવી ન હોય તો તે સાચો અર્દિસક બની શકતો નથી, અને સમભાવ પણ પૂર્ણ અર્દિસક દૃષ્ટિ વિના સાધ્ય નથી.

ત્યારે અહીં પ્રશ્ન યશે કે અર્દિસા શા માટે ? તેનો ખુલાસો તત્તવિચારકર્મના પાંચમા શ્લોકમાં સ્પષ્ટ આપી દીધો છે કે જગતના નાનાં મોટાં સર્વ જીવો જીવનને ધમ્મી રહ્યા છે. જે જે સ્થિતિમાં તે યોગ્યતાં હોય તે તે સ્થિતિમાં તેને તેને વિરોધક ન જનતાં સહાયક થવું એ માનવનું કર્તવ્ય છે, અને તેમ કરવામાં સંયમ અને સુખ બનેલી પ્રાપ્તિ છે.

અહિંસા ગૃહસ્થજીવનમાં સાધ્ય છે કે ? હા, જેટલે જેટલે અંશે મનુષ્ય સંયમી બનતો જાય તેટલે તેટલે અંશે અહિંસક વૃત્તિનો વિકાસ થતો જાય. જો કે સંયમીને પણ પોતાનો નિર્વાહ કરવા માટે ખાવું, પીવું, મત્યાદિ અનિવાર્ય ક્રિયાઓ કરવી જ પડે છે અને તેમાં સૂક્ષ્મ પ્રાણીઓની હિંસા પણ થાય છે. પરંતુ આવી હિંસાથી થતું પાપ મગરૂક મનુષ્યને પીડતું નથી તેમ સંયમને રોકતું પણ નથી. એમ સ્પષ્ટ રીતે ધર્મવર્ગના ખારમા શ્લોકમાં બતાવ્યું છે. સારાંશ કે હિંસા ન કરવી તેટલામાં જ અહિંસાનો અર્થ પ્રાપ્ત થતો નથી. અહિંસકવૃત્તિમાં હિંસક ભાવનાનો અભાવ અને વિરોધ બન્ને છે પણ તે વિવેકપૂર્વક.

આવા સંયમીએ તેવી અહિંસકવૃત્તિ કેળવવા માટે અસત્ય, સ્તેય, અશ્વઘ્નચર્ચ, વાસના અને પ્રાપ્ત વસ્તુઓનો પરિગ્રહ એ પાંચે વસ્તુઓને છોડી દેવી ઘટે તેમ સાધકવર્ગના ચોથા શ્લોકમાં વર્ણવ્યું છે. તે સ્થાનોનું પાલન શી રીતે કરવું જોઈએ અને તે શક્ય છે કે ? તેની વિચારણા પણ વ્રતવિચારવર્ગમાં કરી છે.

સંયમી સાધકે કેવી રીતે આગળ વધવું અને કયા શુભોને સંપાદન કરવા જોઈએ, કયા દુર્ગુણોને ત્યજવા જોઈએ એ બધું બહુ સ્પષ્ટ રીતે આખા સાધકવર્ગમાં આલેખાયું છે.

બીજા આત્મવર્ગમાં આત્મતત્ત્વને લગતી આલોચના છે.

શરીર, ઇન્દ્રિયો ને તેની ક્રિયા પ્રત્યક્ષ દેખાય છે, મન દ્વારા વિચારો થાય છે. તેથી આ તત્ત્વોના સંબંધમાં પાશ્ચાત્ય કે પૌર્વાત્ય દોષ પણ સંસ્કૃતિનો મતભેદ નથી. પરંતુ આત્મતત્ત્વ સંબંધમાં બહુ મતભેદો છે.

ભારતીય દર્શનોમાં પણ તે તત્ત્વ વિષે ખૂબ મતભેદ છે. બૌદ્ધ-દર્શન ચિત્તની સંસ્કારધારાને માને છે. આત્મતત્ત્વ તરીકે બૌદ્ધદર્શનમાં સ્વીકૃતિ નથી. તે જ રીતે કાઈ શક્તિ, કાઈ તત્ત્વ એમ ભિન્નભિન્ન રીતે માન્યતા ધરાવે છે. પરંતુ કંઈક છે એવું તો માનવીમાત્રને માનવું જ પડે છે. પછી તે નાસ્તિક હો કે આસ્તિક હો.

આ વર્ગમાં તેનાં સ્પષ્ટ લક્ષણો સમજાયાં છે. પરંતુ આત્મા તો અવિકારી છે. તેને બંધનો શાં ? જૈનદર્શન આત્માને પોતાના જ દોષોથી તે ભવબંધન કરે છે એમ માને છે અને એ રીતે સુખ કે દુઃખનો કર્તા પણ આત્મા પોતે જ છે એમ સ્વીકારી સત્પુરુષાર્થનું પ્રાધાન્ય બતાવે છે.

દર્શનોની રૂપરેખા

સાંખ્યદર્શન માને છે કે આત્મા દ્રષ્ટા છે, કર્તા કે ભોક્તા નથી ત્યારે બૌદ્ધદર્શન માને છે કે આત્મા કર્તા છે ભોક્તા નથી. વેદાંત. માયાવાદને સ્વીકારી આત્માને એક અખંડ તત્ત્વ તરીકે માને છે. વૈશેષિકો અને નૈયાયિકો આત્મા કર્તા અને ભોક્તા છે એમ સ્વીકારે છે. પરંતુ તેના ફળનો આધાર પરમેશ્વર પર મૂકે છે.

જૈનદર્શન આમાંના કેઈ પણ મતનો તિરસ્કાર નથી કરતું. પરંતુ પ્રમાણપુરસ્કાર તેને ન્યાય આપે છે. તે સમજાવે છે કે જે કર્તા હોય તે જ ભોક્તા હોય એકે તે જ ન્યાય સંગત છે. કેઈ પણ ક્રિયામાં જો આત્મા ન બળે તો ક્રિયા થવી શક્ય નથી.

એટલે જ્યારે કર્મ કે માયાથી આત્મતત્ત્વ વિકૃત થાય છે ત્યારે તે પોતાના ચેતન્યનો પોતાની મેળે જ વિકૃત ઉપયોગ કરવા માંડે છે, આથી એ વિકૃત કૃતિનું ફળ પણ તેને પોતાને જ ભોગવવું પડે છે. પરમાત્મા કે ઇશ્વરને તે કાયદાની વચ્ચે આવવાની આવશ્યકતા નથી અને ઈશ્વર પોતે નિઃપ્રપંચી હોવાથી તેને પ્રપંચમાં આવવાનું કશું પ્રયોજન પણ હોતું નથી.

ગીતાઽ પણ તેની પ્રુષ્ટિ કરે છે કે—

न कर्तृत्वं न कर्माणि श्लोकस्य सञ्जति विभुः ।

न कर्मफलयोगं स्वभावस्तु प्रवर्तते ॥

મગલગીતા

અર્થાત્ આ વિશ્વમાં કાર્યનો કે કર્મનો કર્તા ઇશ્વર નથી એટલું જ નહિ પરંતુ તે કર્મનું ફળ આપવામાં પણ ઇશ્વર માદ્દીભૂત થતો નથી. માત્ર આ આખું જગત પોતપોતાની સ્વાભાવિક શક્તિથી જ વિકાસ પામી રહ્યું છે.

આ દ્રષ્ટિબિન્દુથી જૈનદર્શનમાં બહિરાત્મા, અંતરાત્મા અને પરમાત્મા એવી ત્રૈતન્યની ત્રણ સ્થિતિઓ વર્ણવેલી છે.

તેનું સ્વરૂપ

જે ત્રૈતન્ય કર્મભળથી તદ્દન વિમુક્ત બને છે તે શુદ્ધ ત્રૈતન્ય પરમાત્મા કહેવાય છે. જે પૂર્ણશુદ્ધિને પામવાના પંથે પડે છે, અને જેનામાં કર્મપ્રકોપને સમજવાની શક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે તેને અંતરાત્મા કહેવાય છે અને જે ત્રૈતન્યનો પ્રકાશ કર્માદિ આચરણોને લઇને રૂઢાઈ બળે છે અને કર્મવશાત્ જે ગેરાયે બળે છે તે તત્ત્વને બહિરાત્મા કહેવાય છે.

બહિરાત્માના આ પ્રકોપને સમજીને દૂર કરવાનો પ્રયત્ન કરવો તેજ સાધકના વિકાસનું પ્રથમ પગથિયું છે.

સાચો વિજય

આ વર્ગમાં બીજાં બધાં યુદ્ધો કરતાં આત્મસંઘ્રામ પર વધુ સારા આપ્યો છે. બીજાં સંઘ્રામોમાં પ્રાપ્ત કરેલા વિજયમાં એક વ્યક્તિના જયની સામે બધા માનવસમાજની હાર અને બધા માનવસમાજનો ભોગ હોવાથી તે વિજયથી પ્રાપ્ત થતો સંતોષ સુખપ્રદ થતો નથી અને પ્રાયઃ વૈરવર્ષક હોવાથી પરિણામે વહેલો કે મોડો તે જય હોવા છતાં પરાજય રૂપે પલટો પામે છે, આથીજ જૈનદર્શન આત્માની છત એજ સાચો વિજય માને છે. અને તે વિજયમાંજ વિશ્વના પ્રત્યેક પ્રાણીઓના અલય, સુખ અને શાન્તિનાં મૂળ છે.

તે વિજય મેળવવા માટે શસ્ત્રો રૂપે પ્રથમ શસ્ત્ર સંયમ અને બીજાં શસ્ત્ર તપશ્ચર્યા બતાવેલું છે. તપશ્ચર્યા એટલે બૂખ્યા રહેવું અને

દેહને દમી નાખવો તેમ નહિ પણ જે ક્રિયાનો સંબંધ વૃત્તિની સાથે જ હોય છે, જે તપશ્ચર્યાથી ક્રોધાદિ પરિપુષ્ટો પર કાણુ આવે છે. જીવનનો વિકાસ થાય છે. ચૈતન્યની ઝમક જાગે છે તેજ આપી તપશ્ચર્યા છે.

ભિન્ન ભિન્ન સંસ્કારો અને ભિન્ન ભિન્ન વૃત્તિવાળા મનુષ્યો શારીરિક, આર્થિક, અને આધ્યાત્મિક ત્રણે દ્રષ્ટિથી લાભ ઉઠાવે અને સદૃજ રીતથી સાધી શકે તેવા તપશ્ચર્યાના ભિન્ન ભિન્ન વિભાગો જોઈએ છે. આ વર્ણન વ્રતવિચારવર્ગમાં આવે છે.

ત્રીજા વર્ગમાં ધર્મની વાસ્તવિકતા બતાવી છે. અમુક જાતનાં ટપકાં કે અમુક જાતની ક્રિયા અથવા દેવળમાં જવાથી કે માળા ફેરવવાથી ધર્મિષ્ઠ બની શકાતું નથી. પરંતુ હિંસાદિ આત્મદોષોથી જેટલે અંશે મનુષ્ય દૂર થતો જાય અને દયા, સંયમ, ત્યાગ, તપશ્ચર્યા સહિષ્ણુતા, ઇત્યાદિ ઉચ્ચ ગુણોનો સંગ્રહ કરતો જાય તેજ મનુષ્ય સાચો ધર્મિષ્ઠ છે તેમ સમજાવ્યું છે.

આ ગુણો તો મનુષ્યના જીવન વ્યવહારમાં શક્ય અને ઉપયોગી પણ છે. આવો ધર્મ મનુષ્ય પોતાના જીવનના અણુએ અણુમાં વણી શકે. તેને માટે અમુકજ સ્થળે જવું કે ખેસવું જોઈએ તેવું કાંઈ બંધન નથી.

આવા ધર્મપાલનમાં વ્યક્તિ, સમાજ, દેશ, અને વિશ્વ સૌ કામેનું હિત અને સુખ પણ સમાયેલાં છે. એટલે આ દ્રષ્ટિબિંદુએ તો ગમે તે દેશ, ગમે તે ધર્મ કે ગમે તે માન્યતાને અનુસરનારો વર્ગ પણ આવા ધર્મની સ્વીકૃતિને અનાદર કરી શકે નહિ. પરંતુ સત્ય-ધર્મને બદલે જો કોઈ ધર્મના બાના નીચે ધર્તીંગ ચલાવે તો તે ધર્મ ગણાતો નથી. એટલુંજ નહિ પરંતુ કદાચ કોઈ તેને ધર્મ ગણતું હોય તો-તેવો ધર્મ પીધેલા ઝેર અને ઊંધા પડેલા ચરબીની માફક તેનો

માલીકનોજ નાશ કરી નાખે છે. તો ખીજની તો પાતજ શી ? એમ પશુ તેજ વર્ગમાં જણાવ્યું છે.

• ચોથાવર્ગમાં જુદાના ખીજરોપણથી રૂળસુધીનો વિકાસાનુક્રમ ખતાવી મનુષ્યના આખા જીવનનો વિકાસ સમજાવ્યો છે.

મનુષ્યે સૌથી પહેલાં ધર્મનું મૂળ ખરાબર સમજવું જોઈએ. જે મકાનનો પાયો દૃઢ કે વ્યવસ્થિત નથી તે ઇમારત જેમ ટકી શકતી નથી તેમ ધર્મને ઇચ્છનાર મનુષ્યે સૌથી પહેલાં ધર્મનું મૂળ વિનય એટલે કે વિશિષ્ટ નીતિને પોતાના જીવનમાં વ્યાપક બનાવવી જોઈએ.

આ આખા વર્ગમાં આપેલો વિકાસક્રમ સાધક જીવનને ખૂબ જ ઉપયોગી છે, અને જેઓ જન્મથીજ પોતાને વૈષ્ણવ, જૈન, બકત વૈરાગી, મુમુક્ષુ કે પોતપોતાની ઇચ્છાપૂર્વક પોતાની મેળે પ્રમાણપત્ર લઈને પોતાની જાતને તેવા માની લે છે, અને ધર્મ તથા વ્યવહાર વચ્ચે જાણે સંબંધજ ન હોય ! તેમ સમજી પોતાનું નૈતિક જીવન સુધારતા નથી તેમને આ વર્ગમાં ઘણું સમજવા જેવું છે.

પાંચમો વર્ગ વ્રતવિચારવર્ગ છે. તેમાં વિષય, ક્રોધાદિ કપાચો નિંદા, અહંકાર, ચાડી યુગલી, આળસ, ઇત્યાદિ દોષોને દૂર કરવા સારુ અને અહિંસા, સત્ય, અપરિગ્રહ, તપશ્ચર્યા ઇત્યાદિનું પાલન કરવા સારુ સ્પષ્ટ બાખ્યા આપી તેને આરાધવાની પ્રેરણા પણ આપી છે.

દુર્ગુણોને શા માટે તજવા અને સદ્ગુણોને શા માટે આરાધવા ? તેનું સમાધાન એ આ વર્ગની વિશેષતા છે.

છઠ્ઠા વર્ગમાં બ્રહ્મચર્યની વાતો છે. બ્રહ્મચર્ય પાળવું જોઈએ તે તો સૌ કોઈ જાણે છે. પરંતુ શા માટે પાળવું જોઈએ ? તે શક્ય છે કે કેમ ? જો શક્ય છે તો કયા સાધનોથી ? તે બધી બાબતોનો આ વર્ગમાં બહુ સ્પષ્ટ અને સુંદર ઉલ્લેખ છે.

દેહને દમી નાખવો તેમ નહિ પણ જે ક્રિયાનો સંબંધ વૃત્તિની સાથે જ હોય છે, જે તપશ્ચર્યાથી ક્રોધાદિ પડ્વરિપુઓ પર કાબુ આવે છે. જીવનનો વિકાસ થાય છે. ચૈતન્યની ઝમક જાગે છે તેજ આત્મી તપશ્ચર્યા છે.

લિંગ લિંગ સંસ્કારો અને લિંગ લિંગ વૃત્તિવાળા મનુષ્યો શારીરિક, આર્થિક, અને આધ્યાત્મિક ત્રણે દ્રષ્ટિથી લાભ ઉઠાવે અને સહજ રીતથી સાધી શકે તેવા તપશ્ચર્યાના લિંગ લિંગ વિભાગો યોજેલા છે. આ વર્ણુન વ્રતવિચારવર્ગમાં આવે છે.

ત્રીજા વર્ગમાં ધર્મની વાસ્તવિકતા બતાવી છે. અમુક જાતનાં ટપકાં કે અમુક જાતની ક્રિયા અથવા દેવળમાં જવાથી કે માળા ફેરવવાથી ધર્મિષ્ઠ બની શકાતું નથી. પરંતુ હિંસાદિ આત્મહોષોથી જેટલે અંશે મનુષ્ય દૂર થતો જાય અને દયા, સંયમ, સાગ, તપશ્ચર્યા સહિષ્ણુતા, ઇત્યાદિ ઉચ્ચ ગુણોનો સંગ્રહ કરતો જાય તેજ મનુષ્ય સાચો ધર્મિષ્ઠ છે તેમ સમજાવ્યું છે.

આ ગુણો તો મનુષ્યના જીવન વ્યવહારમાં શક્ય અને ઉપયોગી પણ છે. આવો ધર્મ મનુષ્ય પોતાના જીવનના આશુએ આશુમાં વણી શકે. તેને માટે અમુકજ સ્થળે જવું કે બેસવું જોઈએ તેવું કાંઈ બંધન નથી.

આવા ધર્મપાલનમાં વ્યક્તિ, સમાજ, દેશ, અને વિશ્વ સૌ કોમેનું હિત અને સુખ પણ સમાયેલાં છે. એટલે આ દ્રષ્ટિબિંદુએ તો ગમે તે દેશ, ગમે તે ધર્મ કે ગમે તે માન્યતાને અનુસરનારો વર્ગ પણ આવા ધર્મની સ્વીકૃતિનો અનાદર કરી શકે નહિ. પરંતુ સત્ય-ધર્મને બદલે જો કોઈ ધર્મના બાના નીચે ધર્તીંગ ચલાવે તો તે ધર્મ ગણ્યો નથી. એટલુંજ નહિ પરંતુ કદાચ કોઈ તેને ધર્મ ગણતું હોય તો-તેવો ધર્મ પીધેલા ઝેર અને ઊંધા પકડેલા ચ઼ચ્ચની માફક તેનો

માલીકનોજ નારા કરી નાખે છે. તો ખીજની તો વાતજ શી ? એમ પશુ તેજ વર્ગમાં જણાવ્યું છે.

• ચોથાવર્ગમાં વૃક્ષના ખીજરોપણથી ફળસુધીનો વિકાસાનુક્રમ ખતાવી મનુષ્યના આખા જીવનનો વિકાસ સમજાવ્યો છે.

મનુષ્યે સૌથી પહેલાં ધર્મનું મૂળ ખરાબર સમજવું જોઈએ. જે મકાનનો પાયો દૃઢ કે વ્યવસ્થિત નથી તે ઇમારત જેમ ટકી શકતી નથી તેમ ધર્મને ઇચ્છનાર મનુષ્યે સૌથી પહેલાં ધર્મનું મૂળ વિનય એટલે કે વિશિષ્ટ નીતિને પોતાના જીવનમાં વ્યાપક બનાવવી જોઈએ.

આ આખા વર્ગમાં આપેલો વિકાસક્રમ સાધક જીવનને ખૂબ જ ઉપયોગી છે, અને જેઓ જન્મથીજ પોતાને વૈષ્ણવ, જૈન, ભક્ત વૈરાગી, મુમુક્ષુ કે પોતપોતાની ઇચ્છાપૂર્વક પોતાની મેલે પ્રમાણપત્ર લઈને પોતાની જાતને તેવા માની લે છે. અને ધર્મ તથા વ્યવહાર વચ્ચે જાણે સંબંધજ ન હોય ! તેમ સમજી પોતાનું નૈતિક જીવન સુધારતા નથી તેમને આ વર્ગમાં ઘણું સમજવા જેવું છે.

પાંચમો વર્ગ વ્રતવિચારવર્ગ છે. તેમાં વિધવ, ક્રોધાદિ કષાયો નિંદા, ખટકાર, ચાડી ચુગલી, આળસ, ઇત્યાદિ દોષોને દૂર કરવા સારુ અને અહિંસા, સત્ય, અપરિગ્રહ, તપશ્ચર્યા ઇત્યાદિનું પાલન કરવા સારુ રૂપરૂટ વ્યાખ્યા આપી તેને આરાધવાની પ્રેરણા પણ આપી છે.

દુર્ગુણોને શા માટે તજવા અને સદ્ગુણોને શા માટે આરાધવા ? તેનું સમાધાન એ આ વર્ગની વિશેષતા છે.

છઠ્ઠા વર્ગમાં ષ્ણસ્યની વાતો છે. ષ્ણસ્ય પાળવું જોઈએ તે તો સૌ કોઈ જાણે છે. પરંતુ શા માટે પાળવું જોઈએ ? તે શક્ય છે કે કેમ ? જે શક્ય છે તો ક્યા સાધનોથી ? તે બધી બાબતોનો આ વર્ગમાં બહુ રૂપરૂટ અને સુંદર ઉદ્દેશ્ય છે.

તેને આચરવું કે ન આચરવું તેના આધાર મનુષ્યની ઇચ્છાપર નિર્ભર છે. પરંતુ અહીં જે ઉપાયો આપેલા છે તે બહુ માનસશાસ્ત્રના દીર્ઘ અનુભવથી નક્કી કરેલાં હોવા જોઈએ તેમ લાગે છે.

સાતમા શુદ્ધિવર્ગમાં જળથી પાપની શુદ્ધિ થાય છે તે જાતનો પ્રભવર્ગમાં જે શ્રમ વ્યાપેલો હોય છે તેનું નિરાકરણ છે. જળથી શરીરશુદ્ધિ થઈ શકે ખરી પરંતુ પાપની શુદ્ધિ અર્થે તો ધર્મરૂપી જળકુંડ અને ષણ્ણચર્યરૂપી સુતીર્ય હોવાં જોઈએ તેમ અહીં વર્ણવ્યું છે.

યજ્ઞના સંબંધમાં પણ જૈનદર્શનનો વિરોધ નથી. તે માત્ર સાચા યજ્ઞનો નિર્દેશ કરે છે, અને તેવા યજ્ઞમાં વેદિકા, લાકડાં, મંત્ર અને અગ્નિ કેવાં હોવાં જોઈએ તે પણ બહુ ઉમદા રીતે સમજાવે છે.

આઠમા વર્ગમાં શ્રમણ કેણું ? તેનું સ્પષ્ટ બયાન આપ્યું છે. વૃક્ષના પુષ્પમાંથી જેવી રીતે શ્રમર પુષ્પને કષ્ટ આપ્યા સિવાય રસ થયે છે તેવી રીતે ત્યાગીનું જીવન કે ભિક્ષાવૃત્તિ પણ પ્રજાપર બોમ્બ રૂપ ન હોવાં જોઈએ તેવો અહીં આદર્શ ખડો થાય છે.

પૂજા, સત્કાર, પરિવ્રજ, વિશ્વાસ ઇત્યાદિને દૂર કરી જે સતત આત્મવૈરીઓને જીતવામાં અને પરાપકાર વૃત્તિમાં પરાયણ રહે છે તેજ શ્રમણ છે. જે માત્ર સાધુનો વેશ પહેરીને આ પ્રમાણે વર્તન કરતો નથી તે શ્રમણ નથી એમ સમજાવીને સાચી સાધુતા શામાં છે તે સ્પષ્ટ સમજાવે છે.

નવમા કર્મવર્ગમાં કર્મની આત્માપર સત્તા શાથી ? કર્મ શાથી બંધાય છે ? તેનું જીવાત્મા પર શું શું પરિણમન થાય છે ? વગેરે કર્મ સંબંધીની જાંડી મીમાંસા છે. તેનું મનન કરવાથી પુનર્ભવ, પુણ્ય, પાપ એ બધું સ્પષ્ટ સમજી શકાય છે.

દશમા વિશ્વવર્ગમાં આ આખા વિશ્વમાં કયા કયા તત્ત્વો શું શું કાર્ય કરી રહ્યાં છે તેના કાર્યકારણની પરંપરા કેવી રીતે અને શાથી છે એ બધું વર્ણન છે.

અગિયારમા વૈરીવર્ગમાં ખરેખરા ચતુઓ કાણુ ? અને તે ક્યાં છે ! તેના પરાજય માટે શું શું કરવું જોઈએ એ બધું સમજાવ્યું છે.

બારમા પાપશ્રમણવર્ગમાં જે પોતાને ત્યાગી તરીકે કહેવડાવી જોણી પ્રજાને ભરમાવી વેશને બાને પૂજા અને વિકાસ જોગવે છે તેઓ ખીજાઓનું અને પોતાની જાતનું કેટલું નુકસાન કરે છે તેનો આ વર્ગમાં ૨૫૪ ઉલ્લેખ આપી શ્રમણપદની મહાન જવાબદારી સૂચવવામાં આવી છે.

તેરમા જાતિવર્ગમાં વર્ણવ્યસ્થાનું સાચું સ્વરૂપ બતાવી જાતિ એ શુષ્ક અને કર્મને અનુસરીને છે. પાઠશાળા કાણુ ગણાય ? એ બધું સમજાવ્યું છે.

જાતિવાદને લીધે આજે પણ જે ઉચ્ચ નીચના ભેદો, જાતિ જાતિ વચ્ચેના કદામહો, કલહો અને તિરસ્કારો વ્યાપી રહ્યા છે તેનો આ વર્ગ વાંચતાં ઉકેલ આપશે અને તે પરથી ધર્મમાં જાતિવાદના ઉચ્ચ નીચના ભેદો કે ઝગડાઓ હોતા નથી અને હોય શકે નહિ, એ તો ધર્મના બાના હેઠળ માત્ર મનુષ્યની વૃત્તિજ લાડે છે તે પણ સમજવાનું મળશે.

ચૈાદમા શિક્ષાવર્ગમાં કોઈ પણ ક્ષેત્રમાં રહેલા મનુષ્યને પોતાની ભૂમિકાને બિન્ન બિન્ન દ્રષ્ટિબિન્દુથી જગાડતાં બોધક પદો છે.

આ આખી માળામાં પ્રથમ વર્ગ સાધકવર્ગના સાથી શરુ થઈને શિક્ષાના, શિ સુધીમાં એ સંકલના આવી રીતે સંજોગાંગ પૂર્ણ કરી દે છે. હવે આપણે આ પદોમાં આવેલા સિદ્ધાંતોને અન્ય ધર્મોના સિદ્ધાંતો સાથે સરખાવવાનો પ્રયત્ન કરતાં પહેલાં લગવાન મહાવીરના સમસામયિક હતા તેની વિચારણા કરી લઈએ.

તીર્થંકર એટલે શું ?

લગવાન મહાવીર એ જ્ઞેનદર્શનના ચોવીસમા તીર્થંકર કહેવાય છે. તેમના પહેલાં ત્રેવોસ તીર્થસ્થાપકો થઈ ગયા. આત્મસિદ્ધિની

સંપૂર્ણ સાધના કરી લીધા પછી જે મહાપુરુષમાં સંધનો પુનરોદ્ધાર કરવાની પ્રેરણા જાગે છે તે પુરુષો લોકમાનસ અને દેશકાળને બોધને તીર્થની પુનર્યાપના એટલે કે ધર્મના મૂળ સિદ્ધાંતને જાળવીને ક્રિષ્નાકાંડોની પુનરુત્થના કરે છે, તેમને જૈનદર્શનમાં તીર્થંકર તરીકે ઓળખાવવામાં આવે છે.

તે ભગવાન મહાવીરનાં એ વખતે ધાર્મિક યુગમાં માત્ર ત્રણ ધર્મે મુખ્ય ગણાતા. વેદધર્મ, જૈનધર્મ અને બૌદ્ધધર્મ. વેદધર્મમાં કે તેમના ધર્મપુસ્તકોમાં ખાસ કરીને દોષ હતા નહિ તેમ હોઈ શકે નહિ. પરંતુ તે ધર્મના જોડો નેતા ગણાતા હતા તેઓ તે ધર્મગ્રંથોને પોતાની સ્વાર્થવૃત્તિ ખાતર કપોલકલ્પિત અર્થના અનર્થ કરી તેને અમકાવતાં હતાં અને પ્રજાવર્ગમાં અમાન અને વહેમની વૃદ્ધિ કરી તેઓને બોળવી પોતાના સ્વાર્થ અને વિલાસમાં પતિત થયે જતા હતા. ઉપનિષદ અને ગીતાકાળ પછી એ વેદાન્તનું સ્વરૂપ બૌદ્ધ અને જૈનશ્રમણ સંસ્કૃતિના પ્રચારને લઈને ખૂબજ પથટો પામ્યું છે. એટલે અહીં એ ત્રણ પ્રાચીન દર્શનોની સિદ્ધાંતિક દ્રષ્ટિએ તુલના આપવી ઉપયોગી થઈ પડશે.

અહિંસા

સદ્વ્યૂષ્ય મૂલ્યસ : ધર્મવર્ગ : ૧૧. જૈન

‘જે દુન્યવી સર્વજીવોને પોતા સમાન માને છે તેજ ધર્મિષ્ઠ છે.’

અહિંસા સદ્વ પાળાને, અરિયો તિ પલુવવતિ ।

ધર્મપદ : ધર્માર્થવર્ગ : ૧૪. બૌદ્ધ

‘સર્વ જીવો પ્રત્યે જે અહિંસક બાવથી જીવન ગાળે છે તે જ આર્ય કહેવાય છે.’

સર્વમૂતાત્મ મૂતાત્મા, કુર્વન્નપિ ન લિપ્યતે ।

ગીતા : કર્મસંન્યાસયોગ : ૭ વેદ :

‘ વિશ્વના ચરાચર સર્વ જીવોને જે આત્મવત જાણીને કર્મ કરે.
 છે તે કર્મ કરવા છતાં બંધાતો નથી. ’
 સંયમ.

ઉપરની અહિંસાને યથાર્થ રૂપે આરાધવા માટે કાયિક, વાચિક-
 અને માનસિક સંયમની જોનદર્શને ખૂબ આવશ્યકતા સ્વીકારી છે.

અહિંસા નિહાળી દિદા, સમ્બમૂણ્ણ સંજમો ।

મતવિચાર વર્ગ: ૪. જૈન

‘ સર્વ જીવો પ્રત્યે અહિંસક વૃત્તિ યથાર્થ કેળવવા માટે સંયમની.
 પૂર્ણ આવશ્યકતા છે. ’

સમ્બત્ત્ય સંવત્તો મિયજ્જ, સમ્બદુષ્ણા પમુલ્લવતિ ।

ધમ્મપદ: લિક્કુ વર્ગ: ૨. યોદ્ધ

‘ હૃદયો અને મન બન્નેનો જે લિક્કુ સંયમ રાખે છે તે સર્વ
 દુઃખથી મુક્ત થાય છે. ’

યસો હિ ચત્તેન્દ્રિયાણિ તસ્ય પ્રજ્ઞા પ્રતિષ્ઠિતા ।

ગીતા: કર્મયોગ: ૬૧. વેદ

‘ જે ચોતાની સકલેન્દ્રિયો પર સંયમ રાખે છે તેજ સ્થિતપ્રજ્ઞ.
 મણાય છે. ’

તપ

ધર્મનો ત્રીજો પ્રકાર જૈનદર્શનમાં તપશ્ચર્યા છે. કેટલાકે તપનોમાં
 ખીજ દર્શનો, મતો અને વાદોએ જૈનદર્શનની બરાબર કે ઓછીવત્તી
 વિચારણા કરી છે ખરી. પરંતુ તપના વિષયમાં તો વૈદિક, સામાજિક
 અને આધ્યાત્મિક ત્રણે દ્રષ્ટિએ જે મંથન જૈનદર્શને કર્યું છે તે ભાગ્યેજ
 ખીજે રચણે જોઈ શકાશે, અને તેનું કારણ દીર્ઘ તપસ્વી મહાવીર
 પોતે જ છે. તેમણે આ તત્ત્વ પર ખૂબ મંથન કરી તપશ્ચર્યાનો એવો
 સરળ માર્ગ કાઢ્યો છે. કે એ માર્ગે સૌ કોઈ જઈ શકે અને તેનો
 લાભ લઈ શકે.

પાયચ્છિન્ન વિળઓ, વેશાવચ્ચં તદેવ સઙ્ગાઓ ।

જ્ઞાણં ચ વિઠસ્સગ્ગો, એસો ધ્વન્મિન્તરો તવો ॥

ઘણસળમૂળોયરિયા મિક્કરવાયરિયા વ રસપરિચ્છાઓ ।

ઘાયલિલેસો સંત્તીળયા, ચ મજ્જો તવો હોદ્દ ॥

એવં તવં સુ દુવિહં, જે સમ્મં આયરે મુળી ।

સો રિષપ્પં સવ્વસંસારા, વિપ્પમુચ્છદ્ધ પળ્લિઓ ॥

મતવિચાર વર્ગ: ૧૭-૧૮-૧૯. જૈન

‘ પ્રાયશ્ચિત, વિનય, સેવા, સ્વાધ્યાય, ધ્યાન અને કાર્યોત્સર્ગજ્ઞિ
જ્ઞ આશ્વંતર અને ઉપવાસ, અલ્પાહાર, વૃત્તિમુક્ષેપ, રસપરિત્યાગ,
કાયકલેશ આદિ આસનો અને એકાંતવૃત્તિનું સેવન એ છ બાજતપ છે.

‘ જે મુનિ તે બન્ને પ્રકારનાં તપને વિવેકપૂર્વક આચરે ॥ તે
પંડિતસાધક કર્મબંધનથી જલદી છૂટી શકે છે.

તપો ચ મદ્ધચરિયં ચ, જરિયસચ્ચાન દસ્સનં ।

સુત્તનિપાતઃ મદ્ધા મંગળસુત્તઃ ૬. બૌદ્ધ.

‘ આર્યસત્યનું દર્શન તપશ્વર્ધા અને બહાયર્થના માર્ગે છે. ’

તપસઃ તત્ મહિના બજાયત્ત એકં ।

ઋગ્વેદ. મં. ૧૦ મુત્રઃ ૧૨૬ વેદ.

તપસા મદ્ધા વિજિજ્ઞાસસ્વ ।

ઉપનિષદ્. તૈ. ઉ. ૩, ૨, ૧

‘ તપથી આ વિશ્વમાં એક તત્ત્વ ઉત્પન્ન થયું. ’ ‘ તપદ્વારા
બહાની જિજ્ઞાસા રાખ. ’

આવો ઉત્સેખ મળે છે. પરંતુ વેદકાળમાં તે તપશ્વર્ધા પ્રાયઃ
ધુણી તાપવી, જીવે મસ્તકે રહેવું એવા એવા અત્યાનજન્ય પ્રયોગોમાં
પર્યાપ્ત થતી હતી.

ભગવાન શુદ્ધે પણ પ્રથમ સાધના કાળમાં બહુ લાંબા કાળ
સુધી તેવું જ તપશ્વરણ કર્યું ખરું. પરંતુ બધા પ્રયોગો પછી અંતે

ત્યારે તેમને સમગ્રયુગ કે આવી જડ તપશ્વર્ગ આત્મવિકાસમાં કથી ચે ઉપયોગી નથી ત્યારે તેણે મધ્યમાર્ગનું ધર્મચક્રપ્રવર્તન કર્યું.

પાછી તો વેદધર્મમાં પણ તપનો વિકાસ થાય છે, અને ગીતાજીમાં વર્ણવેલાં છ પ્રકારના તપથી તે આપણે સ્પષ્ટ જોઈ શકીએ છીએ.

ધાર્મિક દ્રષ્ટિથી એ ત્રણે પ્રાચીન દર્શનોનું આટલું તુલનાત્મક ત્રણ જોયા પછી હવે આપણે આજના સમાજમાં પ્રતિકૃત શ્રદ્ધાઓના સંબંધમાં તે ત્રણેની તુલના કરીએ.

શ્રદ્ધા ઉચ્છેદન

કમ્મુણા ધમ્મણો હોદ્દ, કમ્મુણા હોદ્દ હસિયો ।

કમ્મુણા વહસો હોદ્દ, હુદો હવદ્દ કમ્મુણા ॥

નતિવર્ગઃ જ્ઞેન.

વર્ણવ્યવસ્થા નતિગત નથી પણ કર્મગત છે. ગુણ કે કર્મથી જ મનુષ્ય બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્ય કે શૂદ્ર તરીકે ઓળખાય છે.

ન જન્તુ વસલો હોતિ જ જન્તુ હોતિ વ્રાહ્મણો ।

કમ્મુણા વસલો હોતિ કમ્મુણા હોતિ વ્રાહ્મણો ॥

સુતનિપાતઃ આમિકભારદ્વાજસૂત્ર. ૧૩. બૌદ્ધ.

‘મનુષ્ય નતિથી જ બ્રાહ્મણ કે નતિથી જ શૂદ્ર ગણાતો નથી. પરંતુ કર્મથી જ બ્રાહ્મણ અને કર્મથી જ શૂદ્ર ગણાય છે.’

તે કાળમાં જન્મગત નતિની માન્યતા શૂદ્ર થવાથી ઉચ્ચનીચના બેદો બાધ્યા હતા, અને સ્ત્રી તથા શૂદ્રવર્ગના અધિકારો છીનવી લઈ બ્રાહ્મણો આ સૂત્રનો પ્રજનવર્ગમાં ખૂબ પ્રચાર કરતા કે સ્ત્રીચર્ય નાધિયેયાતામ્ । સ્ત્રી કે શૂદ્રોને અધ્યયન કરવાનો અધિકાર જ નથી. તેજ પ્રસંગમાં ઉપર્યુક્ત સૂત્ર પ્રમાણે મહાવીર તથા બુદ્ધદેવે ચંડાલોને અધ્યયનો તો શું બદ્ધ મોક્ષનો પણ અધિકાર છે. તે વિચારોનો પ્રચાર કરી પ્રજનવર્ગમાં ક્રાન્તિ મચાવી.

જ્ઞેનદર્શનમાં હરિકેશમુનિ અને બૌદ્ધદર્શનમાં સોપાક આદિ મુનિઓ વગેરેનાં ત્યાગીજીવન આજે પણ તેમના મૌલિક સૂત્રોમાં

દ્રષ્ટાંતરૂપે રહીને જાતિવાદતા ખંડનનું જ્વલંત દ્રષ્ટાંત પૂરું પાડે છે. આ પ્રમાણે સેકડો સ્ત્રીઓ શુદ્ધ અને જૈનદર્શનની ત્યાગી સંસ્થામાં બળી હતી તેના ચે ધણા દ્રષ્ટાંતો છે.

આ ક્રાન્તિની અસરથી પાછળથી વેદધર્મમાં પણ આ બાવના પ્રચાર પામી હોય તેમ દેખાય છે. ગીતાજીમાં કૃષ્ણ કહે છે કે—

ચાતુર્વર્ણ્ય મયા સૃષ્ટં ગુણકર્મવિમાનતઃ

ગીતા: કર્મયોગ: ૧૩ વેદ.

‘શુણ્ય અને કર્મ પ્રમાણે મેં ચાર વર્ણની વ્યવસ્થા કરી છે.’ ગીતાજીમાં બ્રાહ્મણ કોને કહેવાય તેનાં સ્પષ્ટ લક્ષણો પણ મળે છે. યજ્ઞ

યજ્ઞથી સ્વર્ગ મળે છે એ રૂઢિ ખૂબ જ પ્રચાર પામી હતી, અને તે નિમિત્તે થયેલી હિંસા એ હિંસા નથી એવી અધાર્મિક માન્યતાને પ્રજાવર્જના માનસમાં જડી દીધી હતી.

ભગવાન મહાવીરે યજ્ઞનું ખંડન ન કર્યું, પરંતુ સાચો યજ્ઞ કયો છે તે સમજાવ્યું—

તવો જોઈં જીવો જોઈઁઁઁ, જોગા સુયા સતીરં કારિસંગં ।

યજ્ઞમેહાં સંજમ જોગવન્તી હોમે હુગામિ હસિણં પસ્યત્યે ॥

શુદ્ધિવર્ગ: ૧-૨ જૈન.

‘જે યજ્ઞમાં તપ એજ અગ્નિ છે, જીવાત્મા અગ્નિનું સ્થાન છે. ખન, વચન અને કાયાના યોગરૂપ કક્ષી છે, શરીરરૂપ યજ્ઞવેદિકા છે, કર્મરૂપી લોકડાં છે અને સંયમરૂપ સાંતિમંત્ર છે; આવા પ્રશસ્ત ચારિત્રરૂપ ભાવયજ્ઞને જ સૌ કરેા કે જે યજ્ઞને મહર્ષિ જનોએ હિતમ ગણ્યો છે.’

યજ્ઞમેન સમુદાનેત્વા, તતો યજ્ઞમકપ્પયું ।

અપઠ્ઠિતસ્મિં યજ્ઞસ્મિં, નાસ્તુગવો હનિસુ સે ॥

સુતનિપાતઃ ધર્મઅરિયઃ ૧૭ બૌદ્ધ.

‘ધર્મથી મેળવેલા દાન દ્વારા અર્ચનના પદાર્થો મેળવીને તેઓ યજ્ઞ કરતા હતા. યજ્ઞ નિમિત્તે ગાય, ઘોડા કે કોઈ પણ પ્રાણી જાતને ઈન્દ્ર બહોળાડતા ન હતા.’

શાવસ્તીમાં બાહ્યણ પંડિતોએ ભગવાન બુદ્ધને પૂર્વના બાહ્યણો કેવા પ્રકારનો યજ્ઞ કરતા હતા તેમ પૂછ્યું હતું તેનો આ ઉત્તર છે અને તેણે પણ મળિઝમનિઝમ સૂત્રમાં સાચા યજ્ઞનું સ્વરૂપ બતાવ્યું છે.

સ્વર્ગદામો અશ્વમેધેન યજેત ।

‘સ્વર્ગને ઇચ્છનાર મનુષ્યે અશ્વમેધ યજ્ઞ કરવો જોઈએ.’ એવાં એવાં સૂત્રોનો પ્રચાર આથી મંદ પડ્યો. જૈન અને બૌદ્ધ સંસ્કૃતિની આ અસર કંઈ જેવી તેવી ન ગણાય. બહોળા પ્રભ સમૂહમાં વર્ષો થયાં ધર ધાલી એટલી રૂઢિઓનું બાવી રીતે છેક જ પલટાઈ જવું તે તે વખતની અપાર ક્રાન્તિનું જ સૂચક છે.

તે અસર વેદધર્મ ઉપર કેવા પ્રકારની થઈ તેનો ગીતાજ્ઞના આ શ્લોકથી સ્પષ્ટ ખ્યાલ આવી શકે છે—

થ્રેયાન્ દ્રવ્યમયાદ્યાક્ષાન્ જ્ઞાનયજ્ઞઃ પરંતપ ! ।

‘સ્વર્ગ કર્મોડ્ધિલ પાર્થ જ્ઞાને પરિણમ્યાયતે ॥’

‘જ્યાં દ્રવ્યયજ્ઞો કરવાં કરતાં જ્ઞાનયજ્ઞ એજ ઉત્તમ યજ્ઞ છે. કારણ કે જ્ઞાનયજ્ઞ દ્વારા જ કર્મોની પરિભ્રમણ થાય છે.’

આ શ્લોકને વિચારતાં આજના રૂઢિધર્મમાં અજ્ઞાનતાનાં કેવાં તાંડવનૃત્યો થઈ રહ્યાં છે તેનો ખ્યાલ આવશે. જો કે આજે યજ્ઞને નામે પશુઓની હિંસા બહુ સ્પષ્ટ રૂપે દેખાતી નથી. પરંતુ દેવીના નામે કશોટો મૂક પશુઓનાં બલિદાન માનવીના અંતરને બેદી નાખે તેવાં એ કૃષ્ણ ચિત્રા આજે પણ ધર્મને નામે અજ્ઞાન જનતામાં કરાણ સ્વરૂપે દેખાવ દે છે તે રૂઢિનું જ પ્રયંડ સ્વરૂપ છે. ’ !’

સાંકળિયું

૧ સાધકવર્ગ

સંયમ

૧ દાતાથી અપરિગ્રહી શ્રેષ્ઠ. ૨ સંયમમાં વિવેકની જરૂર. ૩ વિવેકીનાં લક્ષણો. ૪ સંયમીનાં લક્ષણો. ૫ સંયમની શ્રેષ્ઠતા. ૬ ગૃહસ્થાશ્રમમાં સંયમની શક્યતા અને તેનું ફળ. ૭ ત્યાગવના જળની આપાત સાથે પાપની તુલના. ૮ સંયમ અને તપ દ્વારા પાપનો છુટકારો.

લક્ષણ

૯ આદર્શ જૈન. ૧૦ મુમક્ષુ. ૧૧ મુનિ. ૧૨ વિશ્વવક્ષભકોણુ અને ? ૧૩ ધર્મધ્યાનકેને કહેવાય ? ૧૪, ૧૫, ૧૬, ૧૭ વિનીતનાં પંદર લક્ષણો.

વિષેયાત્મક

કર્તવ્ય

૧૮ પાપનો ડર. ૧૯ સંકટોમાં સહનશીલતા. ૨૦ અત્ય વખતે મૂલ્યવાન પદાર્થનું રક્ષણ. ૨૧ તેજ રીતે કિંમતી સત્ત્વનું રક્ષણ. ૨૨ ગુરુભક્તિ. ૨૩ વાણી અને કર્મથી મહાજનોની સેવા. ૨૪ સત્સંગનો સદુપયોગ. ૨૫ ભવપાર જવાના સાદા ઉપાય. ૨૬ ગૃહસ્થ હો કે ત્યાગી હો પરંતુ સંયમીનીજ સફળગતિ. ૨૭ દિવ્યગતિ પામવાનો ઉપાય.

નિષેધાત્મક

૨૮ નિદ્રા, મસ્કરી ને છાની વાતોનો ત્યાગ. ૨૯ સ્વર્નિદા, અન્ય પ્રશંસા ને અહંકારનો ત્યાગ. ૩૦

કામવાસના અને સર્વ શંકાસ્થાનોનો ત્યાગ. ૩૧
જ્ઞાનીની અવગણનાનો ત્યાગ. ૩૨ ક્રુદ્ધ સંસર્ગ
તથા ક્રોધનો ત્યાગ. ૩૩ ક્રોધાદિ ચંડાળ અને
પ્રલાપનો ત્યાગ. ૩૪ દોષ છુપાવવાનો ત્યાગ. ૩૫
દુષ્ટત્વનો ત્યાગ. ૩૬ અસહ વર્તનનો ત્યાગ.

દાપનિર્દેશ

૩૭ સડેલી કુતરી સાથે દુરાચારીની સરખામણી.
૩૮, ૩૯ પરપીડા તરફ ઉપેક્ષા કરનાર અને કામ-
ભોજોમાં રક્ત રહેનાર મનુષ્યોની દ્વાષ્ટિમાં બળનાર
પ્રાણીઓ સાથે સરખામણી. ૪૦ શુભાતી, માયાતી ને
શઠનું સંસાર પરિભ્રમણ ૪૧ એકજ પદાર્થની પાત્ર
પરતે થતી બિન બિન અસર. ૪૨ ભૂંડ સાથે
કુશીલની સરખામણી. ૪૩ સ્વાર્થી, અસંતોષી
અને પાપીની પામર દશા.

ચિંતન

૪૪, ૪૫ અહોરાત્રિના પ્રત્યેક કાર્યોનો નમ્રભાવે
હૃદયપૂર્વક આત્મપ્રશ્નાત્તાપ.

૨ આત્મવર્ગ

લક્ષણ

૧ આત્માનાં લક્ષણો. ૨ અમૂર્ત હોવા છતાં તેને
બંધનો શાથી ?

પરિસ્થિતિ

૩ કર્મનો કર્તા તથા ભોક્તા બિન હોઈ શકે કે ?
૪ શુદ્ધાત્મા ને દુરાત્માની તુલના.

દમન

૫ આત્મદમનની આવશ્યકતા. ૬ સંયમની સ્વતંત્રતા
અને સ્વચ્છંદની પરતંત્રતા. ૭ સુભટ અને આત્મ-
વિજેતામાં શ્રેષ્ઠ કોણ ? ૮ આપણા શત્રુ કોણ ?
૯ લલ્લું કોની સાથે ?

૭ શુદ્ધિવર્ગ

યજ્ઞશુદ્ધિ

૧, ૨ યજ્ઞ સાથે આત્માનો સમન્વય.

સ્નાનશુદ્ધિ

૩ શુદ્ધિ સાથે ધર્મ અને ભક્ત્યર્થનો અનિવાર્ય સંબંધ

૮ અમલુવર્ગ

હૃદયશુદ્ધિ

૧ ઇન્દ્રિય, કષાય અને વૃત્તિ પર કાબુ ૨ તૃષ્ણાનો ત્યાગ. ૩ પૂજાને સન્માનની વાસનાનો ત્યાગ. ૪ મિત્રની એકાગ્રતા અને કષ્ટ સહન. ૫, ૬ સાચા ત્યાગીની પારખ. ૭ કુઃખનું મૂળ. ૮, ૯ ભ્રમરવૃત્તિ અને સાધુવૃત્તિની સ્તુતિ. ૧૦ ભિક્ષુનું ધર્મમય જીવન, ૧૧ સમભાવની આવશ્યકતા ક્યાં છે !

વિધેયાત્મક

કર્તવ્ય

૧૨, ૧૩, ૧૪, ૧૫, ૧૬ નિર્દોષ મૃગ સાથે સાધુજીવનની સરખામણી. સાધુનું નિરપૂઢી અને સ્વાવલંબી જીવન. ૧૭ ભિક્ષાવૃત્તિનું પ્રયોજન. ૧૮ સાધુતાસૂચક વિશિષ્ટ ગુણો. ૧૯ વ્યવહારુ વિચક્ષણતાની આવશ્યકતા.

નિષેધાત્મક

૨૦, ૨૧ સાધુ વેશની જવાબદારી. ૨૨ સાધુતાં શાંતી ન હોવા ? ૨૩ ભિક્ષુએ શું ન બોલવું ? ૨૪ ગૃહસ્થવૃત્તિનો ત્યાગ. ૨૫ શરીરસૌન્દર્યનો ત્યાગ.

૯ કર્મવર્ગ

પ્રભાવ

૧. આત્માને હણનારાં સર્વો. ૨ કિલ કિલ ગતિમાં આત્માને કોણ ધકેલે છે ? ૩ માનવદેહ ક્યારે મળે ? ૪ કર્મ પર સત્તા કોની ?

દુઃખરિણામ

૫, ૬, ૭ પતન અને દુઃખનું બીજ શું? પાપ
શામાં? ભોગનું પરિણામ. ૮ ભોગબ્યા વિના
કર્મથી મુક્તિ મળે કે? ૯ કર્મની સત્તા પર-
લોકમાં ચાલી શકે ખરી?

૧૦ વિશ્વવર્ગ

૧ સંસારનું સ્વરૂપ. ૨ જીવ અને સંસારનો સંબંધ.
૩ સંસાર પરિશ્રમણનો હેતુ ૪, ૫ અકાળ
મૃત્યુ કરવાથી દુઃખથી છૂટી શકાય ?

૧૧ લૈવીવર્ગ

નામનિર્દેશ

૧ સંસારનું મૂળ. ૨ જન્મમૃત્યુ શાથી? ૩
સંસારની આદિ છે કે? ૪ કષાયોનાં નામ. ૫
કષાયોના કાર્યો.

ઉપાય

૬ કષાયોની અસર શાથી ન થાય? ૭ સાચી
ચાતિ શાથી સાંપડે ?

૧૨ પાપશ્રમણવર્ગ

લક્ષણ

૧ ખાતું ને સૂતું. ૨ તપ અને સંયમને ઠેકાણે
સ્વાદિષ્ટ ભોજનમાં અભિરુચિ ૩ શિખામણ દેના-
રનીજ નિંદા કરવી. ૪ દંભી જીવન અને જ્ઞાનનો
દુરુપયોગ. ૫ માયા, વાચાળપણ, લોભ અને
સ્વાર્થનો ભંડાર. ૬ ક્રોધ પિતૃકાવાદ, આત્મ-
વંચના અને ધર્મને નામે લગાષ્ટ કરવી.

પરિણામ

૭ આસક્તિનું દુઃખરિણામ. ૮ સાધુતા વેશથી
આપે કે ચુલ્કથી? ૯ પતિતનો પથ્થાતાપ. ૧૦
ભોગની અભિરુચિનું પરિણામ. ૧૧ પતિતનો
આખરી નૃતીબો.

૧૩ જાતિવર્ગ

૧ વર્ણાશ્રમની વ્યવસ્થા જાતિવાદથી નહિ પરંતુ કર્મપરથી બંધાયેલ છે. ૨ આત્મવિકાસ માટે સર્વને સમાન હક છે. ૩ બ્રાહ્મણ કોણ ? ૪ બ્રાહ્મણ શાથી ? ૫ બ્રાહ્મણનાં લક્ષણો. ૬ આ વિશ્વમાં બ્રાહ્મણ કોણ નથી ? ૭, ૮ સાધુ, મુનિ, તાપસ અને બ્રાહ્મણનાં વિશિષ્ટ લક્ષણો.

૧૪ શિક્ષાવર્ગ

જાગૃતિ

૧ સુખેથી કોણ સમ્ર સકે ? ૨ કાળની કરાલ કાળ. ૩ વિકાસ સાધવાનો વખત કયો ? ૪ દુર્લભ શું ? ૫ બધા મનુષ્યો સમાન હોય શકે ? ૬ સમયની વિચિત્રતા. ૭ ઝાડળના બિંદુ સાથે માનવના ચંચલ જીવનની સરખામણી.

તૃષ્ણાની વિચિત્રતા

૮ તૃષ્ણા શાથી છીપે ? ૯ ચંચળચિત્તને વશ કરવાનો ઉપાય.

ભોગોની અસારતા

૧૦ સંસારના વિલાસો કેવા છે ? ૧૧. ભોગથી નિવૃત્ત કોણ થાય ? ૧૨ કિંપાક્રાંત કાળ સાથે ભોગોની સરખામણી. ૧૩ વિલાસનું પરિણામ.

પ્રકીર્ણક

૧૪ માનવ જીવનનું બ્યેવ. ૧૫ આસક્તિ ક્યારથી જન્મે છે ? ૧૬ ગૃહસ્થાશ્રમી કર્મ ભાવનાના કર્મ-પાશોથી ન બંધાય ? ૧૭, ૧૮ કોડી માટે સોના મહોરનો ત્યાગ કોણ કરે ? તેનું નિદર્શન. ૧૯ પ્રવૃત્તિ ને નિવૃત્તિનો ઉકેલ.

સાધક સહ્યરી

સાધક વર્ગ

૧

જો' સહસ્સં સહસ્સાણં, માસે માસે ગર્વં દપ્ ।
તસ્સ વિ સંજમો સેઓ, અદિન્તસ્સ વિ કિંચણ ॥ ૧ ॥

પ્રતિમાસે કરે દાન
ને દશલાખ ગાયનું;
તેનાથી સંયમી શ્રેષ્ઠ
ભલે આપે ન તે કર્યું.

૧

ને પ્રતિમાસે—એકેક મહિને દશ દશ લાખ ગાયો દાનમાં આપે તેવા
દાતાર કરતાં કંઈ પણ નહિ આપનાર સંયમીનો સંયમજી' વધું' શ્રેષ્ઠ છે.

તદેવ હિંસં અલિયં, ચોજ્જં અવમ્મસેવણં ।

• ઇચ્છાકામં ચ લોભં ચ, સક્કલો પરિવજ્જણ ॥ ૪ ॥

હિંસા, અસત્ય ને ચોરી
અપ્રસાચર્ય સેવન;
લોભલિપ્સા તથા લોભ
સંયમી તે સદા તજે. ૪

તેજ પ્રમાણે હિંસા, અસત્ય, ચોરી, અપ્રસાચર્ય, અપ્રાપ્ત વસ્તુઓની
પ્રત્યક્ષ અને શ્રેણવેશનો પરિગ્રહ એ પ્રમાણે આ પાંચ સ્થાનોને સંયમી
છાડી દે.

૬૦ ૩૫ : ૩

સન્તિ ઇમેહિં મિકલૂહિં, ગારત્થા સંજમુત્તરા ।

ગારત્થેહિ ય સવ્વેહિં, સાહવો સંજમુત્તરા ॥ ૫ ॥

સંયમી જે ગૃહસ્થો તે
ઉત્તમ કેઈ લિહુથી,
પણ મુસાધુનો ત્યાગ
ગૃહસ્થોથી ચડે સદા. ૫

કેઈ સાધુઓ કરતાં કેટલાક ગૃહસ્થો અધિક સંયમી હોય છે.
પરંતુ સાધુતાની અપેક્ષાએ તો બધા ગૃહસ્થો કરતાં સાધુઓનો ત્યાગ
અધિક ઉત્તમ હોય છે.

૬૦ ૫ : ૨૦

ଏ ଓ ଶାନ୍ତନୁଙ୍କ ଧର୍ମ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଦୈବତ୍ବ 'ଶ ଶାନ୍ତନୁ ଧର୍ମ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଧର୍ମତ୍ବ
ପ୍ରାୟ ୧୦ ଶ ଧର୍ମତ୍ବ ମାନୁଷ୍ୟ-ଧର୍ମତ୍ବ ମାନୁଷ୍ୟ ଧର୍ମତ୍ବ ପ୍ରାୟ ୧୦ ଧର୍ମ

୧ ଶାନ୍ତନୁଙ୍କ ଧର୍ମ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ
ଏ ଓ ଧର୍ମତ୍ବ ମାନୁଷ୍ୟଙ୍କ
ଧର୍ମତ୍ବ ମାନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଧର୍ମତ୍ବ
ଏ ଓ ଧର୍ମତ୍ବ ମାନୁଷ୍ୟଙ୍କ

॥ ୧ ॥ ଧର୍ମତ୍ବ ମାନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଧର୍ମତ୍ବ ମାନୁଷ୍ୟଙ୍କ
। ଧର୍ମତ୍ବ ମାନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଧର୍ମତ୍ବ ମାନୁଷ୍ୟଙ୍କ

ଧର୍ମ ମାନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଧର୍ମ ମାନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଧର୍ମ ମାନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଧର୍ମ ମାନୁଷ୍ୟଙ୍କ
- ଧର୍ମ ମାନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଧର୍ମ ମାନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଧର୍ମ ମାନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଧର୍ମ ମାନୁଷ୍ୟଙ୍କ
ଧର୍ମ ମାନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଧର୍ମ ମାନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଧର୍ମ ମାନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଧର୍ମ ମାନୁଷ୍ୟଙ୍କ
ଧର୍ମ ମାନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଧର୍ମ ମାନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଧର୍ମ ମାନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଧର୍ମ ମାନୁଷ୍ୟଙ୍କ

୧ ଧର୍ମତ୍ବ ମାନୁଷ୍ୟଙ୍କ
ଧର୍ମତ୍ବ ମାନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଧର୍ମତ୍ବ
ଧର୍ମତ୍ବ ମାନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଧର୍ମତ୍ବ
ଧର୍ମତ୍ବ ମାନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଧର୍ମତ୍ବ

॥ ୧ ॥ ଧର୍ମତ୍ବ ମାନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଧର୍ମତ୍ବ ମାନୁଷ୍ୟଙ୍କ
। ଧର୍ମତ୍ବ ମାନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଧର୍ମତ୍ବ ମାନୁଷ୍ୟଙ୍କ

તદેવ હિંસં અલિયં, ચોજ્જં અવમ્મસેવણં ।

• ઇચ્છાકામં ચ લોભં ચ, સજ્જઓ પરિવજ્જણ ॥ ૪ ॥

હિંસા, અસત્ય ને ચોરી
અપ્રદાયર્યં સેવન;
લોભવિશ્વા તથા લોભ
સંયમી તે સદા તજે. ૪

તેજ પ્રમાણે હિંસા, અસત્ય, ચોરી, અપ્રદાયર્યં, અપ્રાપ્ત વસ્તુઓની
હત્યા અને મેળવેલાનો પરિગ્રહ એ પ્રમાણે આ પાંચ ક્ષાનોને સંયમી
છાડે છે.

ઉ ૩૫ : ૩

સન્તિ ઇમેહિં મિકલૂહિં, ગારત્થા સંજમુત્તરા ।

ગારત્થેહિ ય સન્વેહિં, સાહવો સંજમુત્તરા ॥ ૫ ॥

સંયમી જે ગૃહસ્થો તે
ઉત્તમ કોઈ લિશુધી,
પણ સુસાધુનો ત્યાગ
ગૃહસ્થોથી થડે સદા. ૫

કોઈ સાધુઓ કરતાં કેટલાક ગૃહસ્થો અધિક સંયમી હોય છે.
પરંતુ સાધુતાની અપેક્ષાએ તો બધા ગૃહસ્થો કરતાં સાધુઓનો ત્યાગ
અધિક ઉત્તમ હોય છે.

ઉ ૫ : ૨૦

તદેવ હિંસં અલિયં, ચોજ્જં અવગ્મસેવણં ।

• ઇચ્છાકામં ચ લોભં ચ, સજ્જયો પરિવજ્જણ ॥ ૪ ॥

હિંસા, અસત્ય ને ચોરી
અપ્રજ્ઞાચર્ય સેવન;
લોભલિપ્સા તથા લોભ
સંયમી તે સદા તજે. ૪

તેજ પ્રમાણે હિંસા, અસત્ય, ચોરી, અપ્રજ્ઞાચર્ય, અપ્રાપ્ત વસ્તુઓની
પ્રત્યક્ષ અને મેળવેલાનો પરિચય એ પ્રમાણે આ પાંચ સ્થાનોને સંયમી
છાડી દે.

૭૦ ૩૫ : ૩

સન્તિ ઇમેહિં મિફલૂહિં, ગારત્થા સંજમુત્તરા ।

ગારત્થેહિ ચ સવ્વેહિં, સાહવો સંજમુત્તરા ॥ ૫ ॥

સંયમી જે ગૃહસ્થો તે
ઉત્તમ કોઈ લિહુથી,
પણ સુસાધુનો ત્યાગ
ગૃહસ્થોથી થડે સદા. ૫

કોઈ સાધુઓ કરતાં કેટલાક ગૃહસ્થો અધિક સંયમી હોય છે.
પરંતુ સાધુતાની અપેક્ષાએ તો બધા ગૃહસ્થો કરતાં સાધુઓનો ત્યાગ
અધિક ઉત્તમ હોય છે.

૭૦ ૫ : ૨૦

एवं तु संजयत्सावि, पावकम् निरासवे ।
भ्रवकोडीसंचियं कम्भं, तवसा निजरिज्जइ ॥ ८ ॥

તેમ સંયમથી પાપો
રોકાતાં સંયમી તણાં,
કરોડો ભવથી સંન્યાં
તપથી છૂલું તે થશે. ૮

સંયમી પુરુષનું નહું થવું પાપકર્મ (પણ મતદ્વારા) કૃપવાથી આવડું
નથી અને પૂર્વે કરોડો ભવથી સંચિત કરેલું જે પાપકર્મ હોય છે તે પણ
તપ વડે છૂલું થઈ ભય છે.

૭૦ : ૩૦ : ૧

ब्रह्मिन्नी सुसंतुष्टे, अपिच्छे सुहरे सिन्धु ।
आसुरत्तं न गच्छिजा, सुखा णं जिणसासणं ॥ ९ ॥

રૂક્ષવૃત્તિ, સુસંતુષ્ટ
અલ્પેષ્ઠ સંયમીજન,
કરે ના તે કદી ક્રોધ
જિન ધર્મે રતિ ધરી. ૯

જે સંયમી રૂક્ષવૃત્તિ (કઠણ્યમતોનો પાલક), અલ્પ ઇર્ષ્યાવાળો અને
સંતોષી જીવન ગાળનાર જિનેશ્વરોના સૌમ્ય અને વિશ્વવૃક્ષસાસનને (સાંસ-
ળીને) પ્રાપ્ત કરીને કદીપણ ક્રોધ ન કરે (તે જ આદર્શ જીન કહેવાય છે).

૬૨૦ : ૮ : ૨૫

—૧૯૯૬ થી ૨૦૦૦ સુધી (૧૯૯૬) ૯

જુલૈય ૧૯૯૬ થી ૧૯૯૭ સુધી ૧૯૯૬ થી ૧૯૯૭ સુધી (૧૯૯૬) ૯
'૧૯૯૬' (૧૯૯૬ થી ૧૯૯૭) ૧૯૯૬ થી ૧૯૯૭ સુધી ૧૯૯૬

૧   ૧૯૯૬ થી ૧૯૯૭
              ૧૯૯૬ થી ૧૯૯૭
              ૧૯૯૬ થી ૧૯૯૭
              ૧૯૯૬ થી ૧૯૯૭

|| ૧ || ૧૯૯૬ થી ૧૯૯૭, ૧૯૯૬ થી ૧૯૯૭
              ૧૯૯૬ થી ૧૯૯૭, ૧૯૯૬ થી ૧૯૯૭

૨૦   ૧   ૦૭

—૧૯૯૬ થી ૨૦૦૦ સુધી

૧૯૯૬ થી (૧૯૯૬ થી ૧૯૯૭) ૧૯૯૬ થી ૧૯૯૭ સુધી ૧૯૯૬ થી ૧૯૯૭
૧૯૯૬ (૧૯૯૬ થી ૧૯૯૭) ૧૯૯૬ થી ૧૯૯૭ સુધી ૧૯૯૬ થી ૧૯૯૭

૩   ૧૯૯૬ થી ૧૯૯૭
              ૧૯૯૬ થી ૧૯૯૭
              ૧૯૯૬ થી ૧૯૯૭
              ૧૯૯૬ થી ૧૯૯૭

|| ૩ || ૧૯૯૬ થી ૧૯૯૭, ૧૯૯૬ થી ૧૯૯૭
              ૧૯૯૬ થી ૧૯૯૭, ૧૯૯૬ થી ૧૯૯૭

‘ଓ ମୁନିଷିକ ପ ହେ ବ୍ରହ୍ମା ମାତେ ନେମିକେ ମାମାହୁ ଥା ନେ
 ଥାବିକେ ଥାବିକେ ନେ ପ୍ରାଣ ହେବିକେ ହେବିକେ ‘ହେବିକେ ‘ହେବିକେ

୧୧ ମୁନିଷିକ ପ ହେବିକେ
 ମାମାହୁ ହେବିକେ
 ‘ହେବିକେ ‘ହେବିକେ
 ‘ହେବିକେ ‘ହେବିକେ

॥ ୧୧ ॥ ହେବିକେ ହେବିକେ ‘ହେବିକେ ହେବିକେ
 । ହେବିକେ ହେବିକେ ‘ହେବିକେ ହେବିକେ

‘ଓ ହେବିକେ ହେବିକେ ହେବିକେ ହେବିକେ ହେବିକେ ହେବିକେ
 ହେବିକେ ହେବିକେ ହେବିକେ ହେବିକେ ହେବିକେ ହେବିକେ

୦୭ ମୁନିଷିକ ମୁନିଷିକ ହେବିକେ
 ମାମାହୁ ହେବିକେ
 ‘ହେବିକେ ‘ହେବିକେ
 ‘ହେବିକେ ‘ହେବିକେ

॥ ୦୭ ॥ ହେବିକେ ହେବିକେ ‘ହେବିକେ ହେବିକେ

સન્નિહિં ચ ન કુઙ્વિજ્ઞા, અણુમાયં પિ સંજણ ।

મુહાજીવી અસંવદ્ધે, હવિજ્ઞ જગનિસ્તિણ ॥ ૧૨ ॥

સંયમ ન કરે સાધુ

સંયમી અણુ માત્રનો;

નિઃસ્વાર્થી ને અનાસક્ત

બને તે જગવદ્ધલ.

૧૨

જે સંયમી સાધક કદી પણ પોતાની ઉપચોતી આવશ્યકતાથી અધિક સંયમ ન કરે, તેમજ મળેલામાં પણ નિસ્વાર્થી અને અનાસક્ત રહે તે વિશ્વવદ્ધલ બને છે.

૬૪૦ ૮ : ૨૪

અદ્વરુદાણિ વજિત્તા, જ્ઞાણજ્ઞા સુસમાહિણ ।

ધમ્મસુક્કાઈ જ્ઞાણાઈ, જ્ઞાણં તં તુ વુહા વણ ॥ ૧૩ ॥

*આર્તતા રૌદ્રતા છોડી

ધરે જે ધ્યાનને મુનિ;

જ્ઞાનીઓએ કહ્યું ધ્યાન

ધર્મ કે શુક્લ તે ખરું.

૧૩

સમાધિવંત સાધક આર્ત અને રૌદ્ર એ બન્ને ધ્યાનને છોડીને ધર્મધ્યાન તથા શુક્લ ધ્યાનને ભ્યતરે છે તેને મહાપુરુષોએ સાચું ધ્યાન કહ્યું છે.

૭૦ ૩૦ : ૩૫

Q. That is 15128.

ପ୍ରାୟଶଃ ପ୍ରକୃତ ଗୁଣ ସମ୍ବଳିତ ହେବାକୁ ଏହି ମଧ୍ୟସ୍ଥାନରେ ଥିବା ଶକ୍ତିର ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ ହୁଏ ।

২৬   * ২৬ ১৫ ৩৫ ১৫-১৫
          ১৫ ১৫ ১৫ ১৫
          ১৫ ১৫ ১৫ ১৫
          ১৫ ১৫ ১৫ ১৫

[illegible][illegible]

101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612

અપ્યં ચ અહિક્ષિત્વદ્, પવન્ધં ચ ન કુન્વદ્ ।
મેત્તિહ્નમાણો મયદ્, સુર્યં લઘુન્ ન મજદ્ ॥ ૧૫ ॥

અચપલ અને નમ્ર
નિર્માયી અકુતલ્હવી;
ધુપાવી પાપ ના રાખે
ન કોપે મિત્ર સૌ ગણી. ૧૫

ન ય પાવપરિક્ષેવી, ન ય મિત્તેસુ કુપ્પદ્ ।
અપ્પિયત્સાવિ મિત્તસ્સ, રહે કલાણ માસદ્ ॥ ૧૬ ॥

અગ્રિય મિત્રનું શ્રેય
શુભ રીતે સમાચરે;
કીડાને કલેશનો ત્યાગી
શુદ્ધમાન કુલીન તે. ૧૬

કલહહમરવજ્જિણ, વુદ્ધે અભિજાણ્ ।
હિરિમં પઢિસંલોણે, સુવિણીણ ત્તિ વુચ્ચદ્ ॥ ૧૭ ॥

લજ્જાયુક્ત તથા શ્રેષ્ઠ
નિતેન્દ્રિય સદા રહે;
પંદર લક્ષણોથી જે
યુક્ત તે સુવિનીત છે. ૧૭

જસ્સંતિણેં ધમ્મપયાહ સિવલેં, તસ્સંતિણે વેણહ્યં પઠંજે ।
સક્કારણ સિરસા પંજલોઓ, કાયગિરા મો મણસા અ નિહં ॥

॥ ૨૩ ॥

જેનાથી ધર્મશિક્ષા લે
વિનય તે તણો કરે,
કૃતાંજલિ, શિરે વંદે
વાણીને મન કર્મથી.

૨૩

સાધક જે શુરની પાસેથી ધર્મના નિયમો શિખેલા હોય તે શુરને
વિનયભાવ બરોબર બળવે તેમજ મસ્તકે અંજલિ બોલી તેમને પ્રણામ કરે,
વચનથી તેમને સત્કાર કરે અને કાયાથી તેમની સેવા કરે.

દસ. ૬ : ૭. ૧ : ૧૨

નિસન્તે સિયામુહરી, બુદ્ધાણં અન્તિણ સયા ।
અદ્વજુત્તાણિ સિવિલ્લજ્ઞા, નિરુદ્ધાણિ ડ વજ્જણ ॥ ૨૪ ॥

નિઃસાંત મિત્રભાવેથી
જ્ઞાની જન થકી સદા,
શીખી લે અર્થ વિજ્ઞાન
અર્થહીન તણ બધું.

૨૪

અતિ સાંત થવું અને મિત્રભાવે જ્ઞાનીઓનો પાસે વિપ્રાસને ઉપયોગી
અર્થ વિજ્ઞાન શીખવું. નિરર્થક ગપાટા મારી સત્સંમતો દુરપયોગ ન કરવો.
૭. ૧ : ૧૮

১৫ : ৯ : ৩

‘ওঁ হুং হ্রীং শ্রীং’ ইত্যাদি মন্ত্রে দ্বারা পুণ্যার্থে হুং হ্রীং শ্রীং
 । হুং হ্রীং শ্রীং ইত্যাদি মন্ত্রে পুণ্যার্থে হুং হ্রীং শ্রীং
 হুং হ্রীং শ্রীং ইত্যাদি মন্ত্রে পুণ্যার্থে হুং হ্রীং শ্রীং

১৬

‘ওঁ হুং হ্রীং শ্রীং’ ইত্যাদি মন্ত্রে
 হুং হ্রীং শ্রীং ইত্যাদি মন্ত্রে
 ‘ওঁ হুং হ্রীং শ্রীং’ ইত্যাদি মন্ত্রে
 হুং হ্রীং শ্রীং ইত্যাদি মন্ত্রে

॥ ১৬ ॥ হুং হ্রীং শ্রীং ইত্যাদি মন্ত্রে
 হুং হ্রীং শ্রীং ইত্যাদি মন্ত্রে

১৭ : ১০ : ৩

‘ওঁ হুং হ্রীং শ্রীং’ ইত্যাদি মন্ত্রে
 হুং হ্রীং শ্রীং ইত্যাদি মন্ত্রে
 ‘ওঁ হুং হ্রীং শ্রীং’ ইত্যাদি মন্ত্রে
 হুং হ্রীং শ্রীং ইত্যাদি মন্ত্রে

১৮

‘ওঁ হুং হ্রীং শ্রীং’ ইত্যাদি মন্ত্রে
 হুং হ্রীং শ্রীং ইত্যাদি মন্ত্রে
 ‘ওঁ হুং হ্রীং শ্রীং’ ইত্যাদি মন্ত্রে
 হুং হ্রীং শ্রীং ইত্যাদি মন্ত্রে

॥ ১৮ ॥ হুং হ্রীং শ্রীং ইত্যাদি মন্ত্রে
 হুং হ্রীং শ্রীং ইত্যাদি মন্ত্রে

પચ્છા વિ તે પયાયા, સ્વિષ્ણં ગચ્છન્તિ અમર ભવણાદં ।

જોસિં પિયો તવો સંજમો અ, સંતી અ વંમચેરં ચ ॥ ૨૭ ॥

બ્રહ્મચર્ય ક્ષમા જેને

પ્રિય છે તપ, સંયમ,

પ્રાણાંતે સાધકો તે તો

પામે દિવ્યગતિ શિવ.

૨૭

જેમને તપ, સંયમ, ક્ષમા અને બ્રહ્મચર્ય વડાલાં છે તેવા સાધકો
મૃત્યુ પછી પણ ઉચ્ચ પ્રકારની દિવ્યગતિ પામે છે.

દશ. ૪ : ૨૮

નિર્દં ચ ન વહુ મનિજા, સંપ્પહાસં વિવઙ્ગણ ।

મિહો કહાર્હિં ન રમે, સન્નાયમ્મિ રમો સયા ॥ ૨૮ ॥

નિદ્રાનો શોખ ના રાખે

તજે હાંસી મળકને,

રમે ન શુષ્ત વાતોમાં

સ્વાધ્યાયરૂઠા સાધક.

૨૮

સાધક, નિદ્રાનો શોખ ન રાખે, હાંસીની વાતોનો ત્યાગ કરે, કોઈની
ગાંધી વાતોમાં રસ ન લે. પરંતુ હમેશાં નિવૃત્તિના સમયે અભ્યાસ તેમજ
ચેતનમાં લીન થાય.

દશ. ૬ : ૪૨

ଏହିପରି ମାୟାରେ ମନେ ମଧୁ ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଲାଗିବ (ମୁକ୍ତି ମୋକ୍ଷରେ ୩) ପ୍ରାୟ
ମୁକ୍ତିଲାଭ ହେଉ ଲାଗିବାର ମଧୁ ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଲାଗିବ ମଧୁ ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଲାଗିବ

୦୧   ଶୁଦ୍ଧ ମଧୁ ପ୍ରାୟ
ଲାଗିବାର ମଧୁ ଶୁଦ୍ଧ
ହୋଇ ଲାଗିବ ମଧୁ
ଲାଗିବ ମଧୁ ଶୁଦ୍ଧ

॥ ୦୧ ॥ ଶୁଦ୍ଧ ମଧୁ ଲାଗିବାର ମଧୁ ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଲାଗିବ
ମଧୁ ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଲାଗିବ ମଧୁ ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଲାଗିବ

୦୧ : ୨ - ୩

ଶୁଦ୍ଧ ମଧୁ ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଲାଗିବାର ମଧୁ ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଲାଗିବ
ମଧୁ ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଲାଗିବ ମଧୁ ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଲାଗିବ

୦୧   ଶୁଦ୍ଧ ମଧୁ ଲାଗିବାର
ଲାଗିବାର ମଧୁ ଶୁଦ୍ଧ
ହୋଇ ଲାଗିବ ମଧୁ
ଲାଗିବ ମଧୁ ଶୁଦ୍ଧ

॥ ୦୧ ॥ ଶୁଦ୍ଧ ମଧୁ ଲାଗିବାର ମଧୁ ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଲାଗିବ
ମଧୁ ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଲାଗିବ ମଧୁ ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଲାଗିବ

પહિણીયં ચ વુદ્ધાણં, વાયા અદુવ કમ્મુણા ।
 આવી વા જડ વા રહસે, નેવ કુજા કયાઈવિ ॥ ૩૧ ॥

બુદ્ધોની ચતુતા જેવું
 વાણી કે કર્મથી કંઈ;
 પ્રકટ શુભ રૂપે વા
 કદાપિ તે કરે નહિ. ૩૧

વાણી કે કર્મથી, છાની રીતે કે પ્રકટ રૂપે કદી જ્ઞાનીઓ (શુભનો)
 પ્રાથે વૈરી જેવું વર્તન પણ ન રાખે.

ઉ. ૧ । ૧૭

અણુસાસિઓ ન કુમ્પિજા, સ્વંતિં સેવિજ પણ્ડિણ્ ।
 છુટેહિં સહ સંસર્ગિ, હાસં કોઢં ચ વજ્જણ ॥ ૩૨ ॥

કરે ન કેપ શિક્ષાથી
 ક્ષમા રાખે સુખંડિત;
 શુદ્ધોના સંગને છોડી
 કીડા હાસ્ય તજે સદા. ૩૨

મહાયુગ્યોની શિક્ષાથી મુર્ખની જેઠે કુપિત ન થાય, યાણે યથ સદન-
 ધૈર્યતા રાખે. હલકા મનના માણસોનો સંગ ન કરે અને હાસ્ય તથા
 ભ્રમનોને પણ છોડી દે.

ઉ. ૧ : ૯

સે જાણમજાણં વા, કટ્ટુ આહમ્મિઅં પયં ।

સંવેરે સ્વિપ્પમપ્પાણં, વીઅં તં ન સમાયરે ॥ ૩૫ ॥

યતાં અધર્મિનું કર્મ

બલ્લુતાં કે અબલ્લુતાં,

પ્રાયશ્ચિતે થઇ શુદ્ધ

બીજું પાપ કરે નહિ.

૩૫

ભણ્યે કે અભણ્યે ધર્મિય સાધકને ન ઇચ્છે તેવું પર્વત થઇ અર્થ
હોય તો તે કરીને તેને ન છપાવતાં પ્રાયશ્ચિત દ્વારા પોતાના આત્માને દુર-
તન તે પાપથી મુક્ત કરે અને બીજી વાર તેવું ન આચરે.

દશ, ૮ : ૩૧

અણાચારં પરક્કમ્મ, નેવ ગૂદે ન નિપ્પહવે ।

સૂરૂસયા વિચહમાવે, અસંસત્તે જિહંદિણ ॥ ૩૬ ॥

ભૂલથી દોષને સેવી

છપાવે ગુરુથી નહિ;

શુદ્ધ હૃદય તે રાખે

અનાસક્ત નિતેન્દ્રિય.

૩૬

નિતેન્દ્રિય, અનાસક્ત અને શુદ્ધ અંતઃકરણવાળો સાધક ભૂલથી
અનાચાર (અયોગ્ય કાર્ય) સેવાઈ ગયો હોય તો તેને ઇચ્છે ન રાખે પરંતુ
હિતૈવી ગુરુજનની સમક્ષ તેને પ્રકટ કરી તેનું પ્રાયશ્ચિત લઈ લે અને હૃદયમાં
શુદ્ધ (નિષ્પાપી) થતો રહે.

દશ, ૮ : ૩૨

‘ହେଉଛି ତେଣୁ ମନେ
 ଶାନ୍ତି ମୁଖେ ଶାନ୍ତି ମନେ
 ଶାନ୍ତି ମନେ ମନେ
 ଶାନ୍ତି ମନେ ମନେ

॥ ୨୬ ॥ ଶାନ୍ତି ମନେ ମନେ ‘ହେଉଛି ତେଣୁ ମନେ
 ଶାନ୍ତି ମନେ ମନେ ‘ହେଉଛି ତେଣୁ ମନେ

୨ : ୩ ‘୭

‘ଓ ଶାନ୍ତି ମନେ ମନେ ମନେ (୨, ୩, ୪) ଶାନ୍ତି ମନେ ମନେ
 ଶାନ୍ତି ମନେ ମନେ ‘ଓ ଶାନ୍ତି ମନେ ମନେ ମନେ ମନେ ମନେ

୩୬ . ‘ହେଉଛି ତେଣୁ ମନେ
 ଶାନ୍ତି ମନେ ମନେ
 ଶାନ୍ତି ମନେ ମନେ
 ଶାନ୍ତି ମନେ ମନେ

॥ ୩୬ ॥ ଶାନ୍ତି ମନେ ମନେ ‘ହେଉଛି ତେଣୁ ମନେ
 ଶାନ୍ତି ମନେ ମନେ ‘ହେଉଛି ତେଣୁ ମନେ

एवमेव वयं मूढा काममोगेसु मुच्छिन्वा ।

दुष्प्रमाणं न बुज्जामो, रागदोसगिणा जगं ॥ ३९ ॥

કામને લોગમાં રક્ત

મૂઢ તેવાજ માનવો;

બળતું આ નથી જોતા

રાગદ્વેષાગ્નિથી જગત.

૩૯

જેમ જંગલમાં દવાગ્નિથી પશુઓ બળતાં હોય ત્યારે દાંવાનળથી દૂર રહેલાં બીજાં પ્રાણીઓ રાગદ્વેષને વશ થઈને આનંદ પામતાં હોય છે. પરંતુ ખાણળથી તેઓની પણ તેજ ગતિ યાય છે.

એજ પ્રમાણે કામલોગોમાં લુબ્ધ થયેલા મૂઢ મનુષ્યો રાગ અને દ્વેષ રૂપ અગ્નિથી બળી રહેલા વિશ્વના આ સ્વરૂપને બહુી રાક્ષતા નથી.

ઉ. ૧૪ : ૪૨, ૪૩

જે જ ચંદે મિષ થદ્દે, દુલ્વાઈ નિયડી સદે,

બુજ્જહ સે અવિણીઅપ્પા, કટ્ટં સોભગયં જહા ॥ ૪૦ ॥

શુભાની બાળ માયાવી

દુર્વાદી ક્રોધી. ને શક,

બવાબ્ધમાં વહે તે તો

કાળ જેમ પ્રવાહમાં.

૪૦

જે ક્રોધી, અજ્ઞાની (મૂર્ખ), અહંકારી, સદા દુષ્ટ વચ્ચનો બોધનાર, માયાવી અને મૂર્ત હોય તે છવાત્મા પાણીના પ્રબળ પ્રવાહમાં કાષ્ટ વણાય તેમ આ સંસારના પ્રવાહમાં વણાતો રહે છે.

દશ. ૯ : ઉ. ૨ : ૩

[illegible]

୧୫   ୧୫   ୧୫   ୧୫
 ୧୫   ୧୫   ୧୫   ୧୫
 ୧୫   ୧୫   ୧୫   ୧୫
 ୧୫   ୧୫   ୧୫   ୧୫

कथाकालात् चक्रवातां, विद्विज्जिज्ञासु चक्रवातां, वृत्तसिद्धिं सम्यक् विभू ॥ ४२ ॥

01 : 1 1/2 173

[illegible]

୧୫   'ନବିନ   ନିଧିମାଳିନୀ
 ପ୍ରାଣିନୀ   ପ୍ରାଣ   ନିଧି
 'ପ୍ରାଣିନୀ   ପ୍ରାଣ   ପ୍ରାଣ
 ପ୍ରାଣ   ପ୍ରାଣ   ନିଧି

देवदत्तस्य स्यात् अ, परित्यागो भवेत्सिद्धः ।
स्योऽपि अस्यापि व भवेत्सिद्धः ॥ ४१ ॥

અતદ્ગુરુઓ હૃદો, વહું પાવં પકુવ્વડ ।

• દુત્તોસઓ અ સે હોઈ, નિવ્વાણં ય ન ગચ્છઈ ॥ ૪૩ ॥

સ્વાર્થમાં રક્તને લુપ્ધ
જે બહુ પાપને કરે,
અસંતુષ્ટ સદા બ્રાંત
તે નિર્વાણ ન પામશે.

૪૩

સ્વાર્થમાં જ એકાંત રક્ત અને લુપ્તિ સાધક હોયેલાં અસંતુષ્ટ અને
બ્યાકુળ રહી બહુ પાપને કર્યા કરે છે. તેવા સાધક કદી મોક્ષ પામી
શકતા નથી.

દશ. પ. ૬. ૨ : ૩૨

જો પુન્નરત્તાવરરત્તકાલે, સંપિક્ષણ અપ્પગમપ્પણં ।

• કિં મે કંડં કિં ચ મે કિંચ્ચસેસં,

કિં સક્કણિજ્જં ન સમાયરામિ ॥ ૪૪-૪૫ ॥

કીધું શું મેં ? ન શું કીધું ?
શક્ય તે શું ન આચર્યું.
ભૂલ્યો ક્યાં ને થયું પાપ,
ફરી થાથી નાહ બને.

૪૪

૨૩ : ૨ જાન ૧૯૭૩

જાહેર વખતે ઉપર દર્શાવેલ નામના (૧૬૧૩) મતદારો
-જેમણે પોતાના પાસેના પાસપોર્ટ (પાસપોર્ટ) નામના પાસપોર્ટ (પાસપોર્ટ) નામના
-પાસપોર્ટ નામના પાસપોર્ટ નામના પાસપોર્ટ નામના પાસપોર્ટ નામના પાસપોર્ટ
પાસપોર્ટ નામના પાસપોર્ટ નામના પાસપોર્ટ નામના પાસપોર્ટ નામના પાસપોર્ટ
પાસપોર્ટ નામના પાસપોર્ટ નામના પાસપોર્ટ નામના પાસપોર્ટ નામના પાસપોર્ટ
પાસપોર્ટ નામના પાસપોર્ટ નામના પાસપોર્ટ નામના પાસપોર્ટ નામના પાસપોર્ટ
પાસપોર્ટ નામના પાસપોર્ટ નામના પાસપોર્ટ નામના પાસપોર્ટ નામના પાસપોર્ટ
પાસપોર્ટ નામના પાસપોર્ટ નામના પાસપોર્ટ નામના પાસપોર્ટ નામના પાસપોર્ટ

૫૪

પાસપોર્ટ નામના પાસપોર્ટ
પાસપોર્ટ નામના પાસપોર્ટ
પાસપોર્ટ નામના પાસપોર્ટ
પાસપોર્ટ નામના પાસપોર્ટ
પાસપોર્ટ નામના પાસપોર્ટ

આત્મવર્ગ

૨

નાર્ણં ચ દંસણં ચેવ, ચરિત્તં ચ તવો તદ્વા ।
વીરિયં ઉવબોગો ય, ઇયં જીવસ્સ લક્ષણં ॥ ૧ ॥

જ્ઞાન, દર્શન ચારિત્ર
તપ તે વીર્ય સાધનો;
ઉપયોગ સદાવર્તી
આત્માનાં એજ લક્ષણો.

૧

જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ, વીર્ય અને ઉપયોગ એ આત્માનાં જ
વિશિષ્ટ લક્ષણો છે.

ક. ૨૮ : ૧૧

અપ્પા નહિ વેયરણી, અપ્પા મે કૂડસામલો
અપ્પા કામદુહા ઘેણૂ, અપ્પા મે નન્દણં વણં

નંદનવન શો આત્મા
કામધેનુ સમો પુત્રઃ
વૈતરણી નદી જેવો
આત્મા આ કૂટશાદમલી

૪

આ આત્મા પોતેજ વૈતરણી નદી અને કૂટશાદમલી વૃક્ષ જેવો દુઃખ-
હારી તથા કામદુહા ગાય અને નંદનવન સમાન સુખદાયી છે.

ઉ. ૨૦ : ૨૬

અપ્પા ચેવ દમેયવ્વો, અપ્પા હુ સલ્લ દુદ્ધમો ।

અપ્પા દન્તો સુહી હોઈ, અર્લિસ લોણ પરથ ય ॥ ૫ ॥

દમવા યોગ્ય આત્મા છે
આત્મા દુર્દમ્ય છે ખરે;
દમો આત્મા સુખી થાવા
લોકમાં પરલોકમાં.

૫

પોતાનો આત્માજ દમવો લેખ્યે, કારણ કે આત્મા એજ દુર્દમ્ય છે.
આત્મદમન કરવાથી આલોક અને પરલોકમાં પણ સુખી થવાય છે. માટે
સુખના ઇચ્છકો સદા આત્મદમન કરે.

ઉ. ૧ : ૧૫

[illegible]

୧. ଫୁଲଟି ନୟନ ନୟନ
 ନୟନାଂଶୁ ଶରୀର ଗର୍ଭ
 ଫୁଲଟି ନୟନ ନୟନ
 . ପଦ ନୟନାଂଶୁ ଶରୀର

[illegible]

(፩ ጸዕዝ ድረ ሥዕድ ገጽ ፩ ጸዕዝ ሥዕድ ድረ ጸዕዝ
 ፩ ጸዕዝ ድረ ሥዕድ ገጽ ፩ ጸዕዝ ሥዕድ ድረ ጸዕዝ
 ፩ ጸዕዝ ድረ ሥዕድ ገጽ ፩ ጸዕዝ ሥዕድ ድረ ጸዕዝ
 ፩ ጸዕዝ ድረ ሥዕድ ገጽ ፩ ጸዕዝ ሥዕድ ድረ ጸዕዝ)

३. १२. १३. १४. १५. १६. १७. १८. १९. २०. २१. २२. २३. २४. २५. २६. २७. २८. २९. ३०. ३१. ३२. ३३. ३४. ३५. ३६. ३७. ३८. ३९. ४०. ४१. ४२. ४३. ४४. ४५. ४६. ४७. ४८. ४९. ५०. ५१. ५२. ५३. ५४. ५५. ५६. ५७. ५८. ५९. ६०. ६१. ६२. ६३. ६४. ६५. ६६. ६७. ६८. ६९. ७०. ७१. ७२. ७३. ७४. ७५. ७६. ७७. ७८. ७९. ८०. ८१. ८२. ८३. ८४. ८५. ८६. ८७. ८८. ८९. ९०. ९१. ९२. ९३. ९४. ९५. ९६. ९७. ९८. ९९. १००.

वरं मे अय्य दत्तो, धनं धनं वदत ॥
 माहं पुनरि दत्तो, धनं धनं वदत ॥ ६ ॥

ન તં અરી કંઠછેત્તા કોઈ,
જં સે કરે અપ્પણિયા દુરપ્પયા ॥ ૮ ॥

ગળાનો કાપનારો એ;
શત્રુ ખુરું કરે ન જો,
દુર્બુદ્ધિ તે દુરાત્માની
પોતામાં રહીને કરે. ૮

મસ્તકને ઉઠનાર શત્રુ જે અનર્થ ન કરી સકે તે અનર્થ દુષ્કબુદ્ધિ
પોતામાં રહીને જ કરી નાખે છે.

ઉ૦ ૨૦ : ૪૮

અપ્પાણમેવ જુગ્ગાહિ, કિં તે જુગ્ગેણ વજ્જઓ ।
અપ્પણામેવમપ્પાણં, જહત્તાં સુહમેહણ ॥ ૯ ॥

લઠો! સૌ આત્મસંગ્રામે
ખીનું સંગ્રામ શાં કરો !;
શુદ્ધાત્માથી દુરાત્માને
છતીને સુખ મેળવો. ૯

આત્મા સાથે જ યુદ્ધ કરો, બહારના યુદ્ધથી શું વળવાતું છે? શુદ્ધ
આત્માથી દુષ્ટ પ્રકૃતિવાળા આત્માને છતીને સુખ મેળવી શકાય છે. માટે
આત્મયુદ્ધમાં લાગી પડો.

ઉ૦ ૯ : ૩૫

● એ રૂપ દાસરાનાં સિંહા ભેટ દેખાઈ ૧૨૫ એ
 રૂપે ૫૦૦ ગાંધી ૧૦૦ ગાંધી ૧૦૦૦ એ ૧૦૦૦ ગાંધી ૧૦૦૦ ૫૦
 દેખા ૧૦૦૦ ગાંધી ૧૦૦૦ એ ૧૦૦૦ (ફિલ્મ ૧૦૦૦) ૧૦૦૦ ૧૦૦૦

૧   ૧૦૦ ૧૦૦ ૧૦૦ ૧૦૦
 ૧૦૦ ૧૦૦ ૧૦૦ ૧૦૦
 ૧૦૦ ૧૦૦ ૧૦૦ ૧૦૦
 ૧૦૦ ૧૦૦ ૧૦૦ ૧૦૦

દેવા વિ વે ગંગાસિ, વસ વસ વસ વસ ૧૧ ૧૧ ૧૧ ૧૧
 વસ વસ વસ વસ, વસ વસ વસ વસ ૧૧ ૧૧ ૧૧ ૧૧

૩

૧૦૦૦૦૦

*અહિંસામાં સ્વ અને પરનું હિત છે. સૌ કોઈને શાંતિ મળે છે. માટેજ અહિંસામાં ધર્મ છે. સંયમથી પાપી પ્રવૃત્તિ અટકે છે, તૃષ્ણા મંદ પડે છે અને તેવા સંયમી પુરુષોજ રાષ્ટ્રશાંતિમાં સાચા ઉપકારક થઈ પડે છે, અનેક દુઃખિતોને તે દ્વારાજ આશ્વાસન મળે છે. માટેજ સંયમમાં ધર્મ છે. તપશ્વર્યાથી અંતઃકરણની વિશુદ્ધિ થાય છે. માટેજ તપશ્વર્યામાં ધર્મ છે.

આ રીતે તે તત્ત્વો દ્વારા સામાજિક, રાષ્ટ્રીય અને આધ્યાત્મિક ત્રણે દૃષ્ટિએનો સમન્વય, શુદ્ધિ તથા વિકાસ થાય છે. માટેજ તે ત્રણે તત્ત્વોની ક્રિયા તે ધર્મક્રિયા છે. આવા ધર્મમાં જોયેલું મન છે તેઓ મનુજ અને દેવાને પણ વંધ હોય તેમાં કશું જ આવશ્ય નથી.

પાણિવહનુસાવાયા, અદત્તમેહુણપરિગ્રહા વિરથા ।

રાઈભોયણવિરથો, જીવો ભવહ અળાસવો ॥ ૨ ॥

પ્રાણીહિંસા, મૃધાવાહ
મૈથુન ને પરિગ્રહ;
અદત્ત ને નિશાલોભ્ય
ત્યાગે ધર્મિષ્ઠ તે બને.

૨

પ્રાણીવધ, અસત્ય, મૈથુન (અશ્લેષચર્ય) અને પરિગ્રહ એ પાંચ દોષોથી તથા રાત્રિ ભોજનથી વિરક્ત થયેલો જીવાત્માજ સાચો ધર્મિષ્ઠ બને છે.

ઉ. ૩૦ : ૨

માણુસ્સં વિગહં લલ્લુપું, મુરં ધમ્મસ્સ દુલ્લહા ।

૨, જં સોચ્ચા પઢિવજ્જન્તિ, તવં સંતિમહિંસયં ॥ ૫ ॥

મનુદેહ મળે તોયે

ધર્મની શ્રુતિ દુર્લભ;

તે ધર્મશ્રુતિથી પામે

અહિંસા, તપને ક્ષમા.

૫

મનુષ્ય શરીર પામીને તે સત્યધર્મનું શ્રવણ દુર્લભ છે કે તે ધર્મને સાંભળવાથી જીવે તપશ્વર્ષા, ક્ષમા અને અહિંસાને પામે.

ઉ. ૩ : ૮

લબ્ભન્તિ વિમલા મોયા, લબ્ભન્તિ સુરસમ્પયા ।

લબ્ભન્તિ પુત્તમિત્તં ચ, ઇગો ધમ્મો ન લબ્ભઈ ॥ ૬ ॥

મનોરમ્ય મળે ભોગો

સંપત્તિ દેવની મળે;

પુત્ર, મિત્રો મળે તોયે

એક ધર્મ ન સાંપડે.

૬

જગતની સામાન્ય શ્રેણીને માટે તત્તથા કરે છે તેવા મનોરમ્ય ભોગો મળવા એ સાચું સુલભ છે. દેવોની સંપત્તિ પામવી પણ કદાચ સુલભ થાય, પુત્ર, મિત્ર તથા પરિવારજન્ય સુખ પણ સાંપડે, પરંતુ સદ્ધર્મને ઓળખવા અને આચરવા એ અતિ દુઃસાધ્ય, કઠિન અને દુર્લભ છે.

પ્રાસ્તાવિક.

פ' זב : זכ' זב

[illegible]

'A hie Va:ī

एते च हिता ज्ञाना प्राप्तिरिति तस्मिन् एव पक्षे च 'अहं
ज्ञानक' इत्युक्त्यपि प्रोक्तं नृणां भावेन भवेत्तद्विरुद्धं च

୨. 'ବିପ୍ଳବ' ପୁସ୍ତକ-ପ୍ରାନ୍ତ
 ୩. 'ହାତ' ପୁସ୍ତକ ୧ ପ୍ରା. ୩
 ୪. 'ବିପ୍ଳବ' ପୁସ୍ତକ ୧ ପ୍ରା. ୩
 ୫. 'ବିପ୍ଳବ' ପୁସ୍ତକ ୧ ପ୍ରା. ୩

एवं एषां लक्षणानां ज्ञात्वा च गच्छेत् परं भवं ।
गच्छन्ती सा दुर्लभा रोहि, वाहेरोहिणीं पीबन्ती ॥ ८ ॥

૧. 'જુદા' ભાષિ પ્રાદા ૧૭૫
 પ્રા: ૨ ૨ ૨ ૨ ૨
 '૧૫' ૧૫ ૧૫ ૧૫ ૧૫
 ૧૫ ૧૫ ૧૫ ૧૫

अद्यापि जी मर्तं तु, अपाहिता पतन् ।
गच्छन्ती सो दुर्हो दौर्ध, दुर्होतमोऽपि पाहिता ॥ ७ ॥

વિસં તુ પોયં જહ કાલકૂડં, હણાઈ સત્યં જહ કુમ્મગહીયં ।

પુસો વિ ધમ્મો વિસમ્મોવવત્તો, હણાઈ વેયાલ ઇવાવિવત્તો ॥ ૯ ॥

પીધેહું ઝેર ને શસ્ત્ર

પકડેહું કુરીતિથી,

હણે માલીકને તેમ

વિધયાપન ધર્મ તે.

૯

હાથમાં લેવાથી તાળડું ફાટી જાય તેવું-તાળપુટ ઝેર ખાવાથી, અવશ્ય
શસ્ત્ર પકડવાથી અને અવિધિથી મંત્રજાપ કરવાથી જેમ તે માલીકને મારી
નાખે છે; તેમ રીતે વિધાયોગની આસક્તિથી યુક્ત હોય તો તે ધર્મ
પણ તેવા (અધર્મ) ને મારી નાખે છે. (હલકી ગતિમાં થઈ જાય છે.)
વસ્તુતઃ ધર્મમાં કદી અધર્મ ન હોય અને હોય તો તે ધર્મ ન ગણાય.

ઉ. ૨૬ : ૪૪

પદન્તિ નરણ ધોરે, જે નરા પાવકારિણો ।

દિઙ્ગં ચ ગઈં ગચ્છન્તિ, ચરિતા ધમ્મમારિયં ॥ ૧૦ ॥

સડે છે ધોર દુઃખોમાં

જે નરો પાપ આચરે;

સંપત્તિ સ્વર્ગની પામે

જે નરો ધર્મ આચરે.

૧૦

જેઓ પાપ કરનારા હોય છે તે ધોર નાકમાં પડે છે. અને જે સત્ય
ધર્મને આચરે છે તે મનુષ્ય સ્વર્ગીય સંપત્તિને પામે છે.

ઉ. ૧૮ : ૨૫

୮ : ୧ : ୧୨୩

ଏହିଂ ପ୍ରକୃତ ମହାନ ଲେଖନ ହେଉଛି ଏହି ପ୍ରକୃତ ପ୍ରାକୃତିକ ପ୍ରକୃତି
ସୃଷ୍ଟିକାରୀ ହେଉଛି ଏହି ପ୍ରକୃତି ସୃଷ୍ଟିକାରୀ ହେଉଛି ଏହି ପ୍ରକୃତି
ସୃଷ୍ଟିକାରୀ ହେଉଛି ଏହି ପ୍ରକୃତି ସୃଷ୍ଟିକାରୀ ହେଉଛି ଏହି ପ୍ରକୃତି

୧୧   ଶ୍ରୀମତୀ ମ ହରି ପ୍ରକୃତି
                                 ପ୍ରକୃତି ପ୍ରକୃତି ପ୍ରକୃତି
                                 ପ୍ରକୃତି ପ୍ରକୃତି ପ୍ରକୃତି
                                 ପ୍ରକୃତି ପ୍ରକୃତି ପ୍ରକୃତି

॥ ୧ ॥ ଶ୍ରୀମତୀ ମ ହରି ପ୍ରକୃତି, ପ୍ରକୃତି ପ୍ରକୃତି, ପ୍ରକୃତି ପ୍ରକୃତି
                                 ପ୍ରକୃତି ପ୍ରକୃତି, ପ୍ରକୃତି ପ୍ରକୃତି, ପ୍ରକୃତି ପ୍ରକୃତି

୮ : ୧ : ୧୨୩

ଏହିଂ ପ୍ରକୃତ ମହାନ ଲେଖନ ହେଉଛି ଏହି ପ୍ରକୃତ ପ୍ରାକୃତିକ ପ୍ରକୃତି
ସୃଷ୍ଟିକାରୀ ହେଉଛି ଏହି ପ୍ରକୃତି ସୃଷ୍ଟିକାରୀ ହେଉଛି ଏହି ପ୍ରକୃତି
ସୃଷ୍ଟିକାରୀ ହେଉଛି ଏହି ପ୍ରକୃତି ସୃଷ୍ଟିକାରୀ ହେଉଛି ଏହି ପ୍ରକୃତି

୧୧   ଶ୍ରୀମତୀ ମ ହରି ପ୍ରକୃତି
                                 ପ୍ରକୃତି ପ୍ରକୃତି ପ୍ରକୃତି
                                 ପ୍ରକୃତି ପ୍ରକୃତି ପ୍ରକୃତି
                                 ପ୍ରକୃତି ପ୍ରକୃତି ପ୍ରକୃତି

॥ ୧ ॥ ଶ୍ରୀମତୀ ମ ହରି ପ୍ରକୃତି, ପ୍ରକୃତି ପ୍ରକୃତି, ପ୍ରକୃତି ପ୍ରକୃତି
                                 ପ୍ରକୃତି ପ୍ରକୃତି, ପ୍ରକୃତି ପ୍ରକୃତି, ପ୍ରକୃତି ପ୍ରକୃତି

વિકાસ વર્ગ

૪

નૂત્તાઽ લંધમ્મભવો દુમસ્સ, સંધાઽ પચ્છા સમુવિત્તિ સાહા ।
સાહમ્પસાહા વિરુહંતિ પત્તા, તત્તો સિ પુમ્મં ચ ફલં રસો અ ॥૧॥

મૂળથી થડ વૃક્ષોનાં
ડાળીઓ થડથી ઉગે,
ડાળીથી ડાંખળીઓ ને
પાન, ફૂલ તથા ફળ ૧

જેમ મૂળથી વૃક્ષનું થડ; થડમાંથી શાખા, શાખામાંથી પ્રવિશાખા
અને તેમાંથી પાંદડાં ઉત્પન્ન થાય છે અને પછી કમથી તે વૃક્ષમાં ફળો,
ફળો અને ગીદા રસ ઉદ્ભવે છે—

੨

ਏ ਪਤ੍ਰਿਕਿ ਮਾਨਿ ਮਨੀਸ਼
 ਗਾਮ ਪ੍ਰਮੁਖ ਪ੍ਰਸਾਦ
 'ਪ੍ਰਸਾਦ' ਮਾ ਪ੍ਰਸਾਦ
 ਮਾਨਿ ਪ੍ਰਮੁਖ ਪ੍ਰਸਾਦ
 'ਪ੍ਰਸਾਦ' ਮਾਨਿ ਮਨੀਸ਼
 ਮਾਨਿ ਪ੍ਰਮੁਖ ਪ੍ਰਸਾਦ
 'ਪ੍ਰਸਾਦ' ਮਾਨਿ ਮਨੀਸ਼
 ਮਾਨਿ ਪ੍ਰਮੁਖ ਪ੍ਰਸਾਦ

੩

॥ ੪-੬ ॥ ਭੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ
 । ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ

੨ : ੨ : ੨ : ੨ : ੨

ਏ ਮਾਨਿ ਮਨੁਖਿ

ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ
 ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ
 ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ
 ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ

੨

ਪ੍ਰਸਾਦ ਪ੍ਰਸਾਦ ਪ੍ਰਸਾਦ
 ਪ੍ਰਸਾਦ ਪ੍ਰਸਾਦ ਪ੍ਰਸਾਦ
 'ਪ੍ਰਸਾਦ' ਪ੍ਰਸਾਦ ਪ੍ਰਸਾਦ
 ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ

॥ ੭ ॥ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ
 । ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ ਮਨੁਖਿ

*મનુષ્યો જ્યારે સાચા ધર્મનું અવલોકન કરે છે ત્યારે તેનામાં જ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય છે. જ્ઞાન થયા પછીજ વિશિષ્ટ જ્ઞાન મેળવે છે. એવા આત્મજ્ઞાન પછી વૈરાગ્ય સ્કુરે છે, વૈરાગ્ય સ્કુર્યા પછી મતોની આરાધના થાય છે. મતો ધારણ કર્યા બાદ સંયમ સાધ્ય બને છે. સંયમ જન્મ્યા પછી પાપવૃત્તિનો રોધ થાય છે અને ત્યારબાદ તપશ્રયાદ્વારા કર્મ-માયાનાં આવરણો તિથિલ થાય છે. અને સર્વથા કર્મરહિત થયેલું શુદ્ધ ચૈતન્ય સંપૂર્ણ સિદ્ધિને પામે છે.

આ રીતે સદ્ધર્મથી મુક્તિ મુખીની સાધક મારેની આ વિકાસબેણી છે, ક્રમપૂર્વક એક એક ચડવામાં જોખમ નથી અને આત્મહિતની અડાલ સાધના થતી રહે છે. ક્રમ ઉલ્લંઘનમાં ખૂબ જોખમ અને પતનનો ભારી ભય રહે છે. તો સૌ કોઈ ક્રમપૂર્વક આગળ ધપે.

ભગવતીસૂત્ર

* આ આજો વિકાસક્રમ અમણુ ભગવાન મહાવીરે પોતાના મુશિખ્ય ઔતમને ઉદ્દેશીને પ્રથમ ઉત્તરમાં કહેલ હતો. આ બિના ભગવતીસૂત્રમાં છે.

જોગં ચ સમળધમ્મમ્મિ, જુંજે અનલસો ધુવં ।
જુત્તો અ સમળધમ્મમ્મિ, અટ્ટં લહહ અણુત્તરં ॥ ૨ ॥

નિત્ય આળસને ત્યાગી
મન વાણી તથા ક્રિયા,
જે જોડે સાધુના ધર્મે
તે યોગી મુક્તિ મેળવે.

૨

સાધક; આળસને સર્વથા ત્યાગી તથા મન, વચન અને કાયા એ ત્રણેની (એકાગ્રતા) એક વાક્યતા કરી તે યોગને નિશ્ચય રૂપે અમણુધર્મમાં સ્થાપે. અમણુધર્મમાં સર્વથા યુક્ત રહેલો યોગી પરમ અર્થ (મુક્તિ) ને પામે છે.

દશ. ૮ : ૪૩

જહ મજ્જ કારણા एए, हम्मन्ति सुबहू जीवा ।
न मे एयं तु निस्सेसं, परलोगे भविस्सई ॥ ३ ॥

પોતાના સ્વાર્થને કાગે
હણાયે જાડું જંતુઓ;
નથી કલ્યાણ તેમાં કે
પોતાનું કે ન પારકું.

૩

જો મારાજ કારણથી આવા અસંખ્ય નિર્દોષ જીવો હણાઈ જતા હોય તો તે વસ્તુ મારે માટે કે પરને માટે, આ લોક કે પરલોકમાં લેવામાન કલ્યાણકારી નથી એમ સાધક ચિંતવે.

ઉ. ૨૨ : ૧૯

ହେଉଁ ହାତୀ (ହେଁ ହାତୀ ହାତୀ) ଏ ମହାନ 'ହେଁ ହାତୀ ହାତୀ' ହାତୀ
 ପ୍ରାୟ ୧୦୦ 'ହେଁ ହାତୀ ହାତୀ' ହାତୀ ୧୦୦ ହାତୀ ହାତୀ

ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ
 ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ
 'ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ
 ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ

॥ ୫ ॥ ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ, ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ
 ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ, ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ

ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ
 ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ
 ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ

ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ
 'ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ
 ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ
 ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ

॥ ୫ ॥ ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ, ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ
 ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ, ହାତୀ ହାତୀ ହାତୀ

જાવંતિ લોષ પાળા, તસા અદુવ થાવરા ।

તે જાણમજાણં વા, ન હણે જો વિધાયણ ॥ ૬ ॥

લોકમાં જેટલાં પ્રાણી
સ્થાવર અથવા ત્રસ,
બાણીને કે ન બાણીને
હણાવે કે હણે નહિ.

૬

સંપત્તિ સાધક આ લોકમાં જેટલા ત્રસ (હાલતા ચાલતા) અને
સ્થાવર (સ્થિર) જીવો છે તેને પણ બાણીનાં કે અબાણીનાં હણે નહિ કે
હણાવે પણ નહિ.

ક્રમ. ૬ : ૧૦-

મુસાવાઓ ય લોગમ્મિ, સબ્બ સાહુર્હિં ગરહિઓ ।

અવિત્સાસો ય મૂઆણં, તમ્હા મોસં વિવજણ ॥ ૭ ॥

આ લોકમાં મુખાવાદ
નિંદો છે સર્વ સાધુઓ;
અશ્રદ્ધા લોકમાં બ્યાપે
મુખા તેથી સહુ તજે.

૭

આ લોકમાં મુખાવાદને સર્વ સાધુ પુરુષોએ નિંદિત છે. અસત્યવાદી
પુરુષ જગતમાં અવિશ્વાસપાત્ર બની રહે છે. માટે અસત્યનો સર્વથા
ત્યાગ કરવો પડે.

ક્રમ. ૬ : ૧૩.

62 1 2 '73

ጊዜው ላይ የሚከሰቱት ሁሉም ጉዳዮች በጥሩ ሁኔታ ሊፈቱ ይችላሉ፡፡

→ ∴ 2000 ԷճԻՖԻԿ ԽՈՒՆ
ՍԵՒՆ 1998 12.11 Զ.Ի.
ՔԻ Խ. ԶԻՅ ԽՈՒՆԻՆ
ԷճԻ ԽՈՒՆԻՆ ԽՈՒՆ

॥ ६ ॥ ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ତର ର ପ୍ରାଥମିକ
ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉତ୍ତର ଦେବା

21 : 3 '12-3

၁၉၂၁ ခု ဇူလိုင်လ ၁ ရက်
 ဤကဲ့သို့ ဤကဲ့သို့ အတိုင်း အတိုင်း ဤကဲ့သို့ ဤကဲ့သို့ ဤကဲ့သို့ ဤကဲ့သို့
 ဤကဲ့သို့ ဤကဲ့သို့ ဤကဲ့သို့ ဤကဲ့သို့ ဤကဲ့သို့ ဤကဲ့သို့ ဤကဲ့သို့ ဤကဲ့သို့ ဤကဲ့သို့

୨   'ଶ୍ରୀ ୧୫ ୧ ୧୩୫
                      ୧୫୫ ୧୫ ୧୫୫ ୧୫
                      ୧୫୫ ୧୫୫ ୧୫୫
                      ୧୫ ୧୫୫ ୧୫ ୧୫୫

॥ ८ ॥ अथ चत्वारिंशत्तमोऽध्यायः ॥

મુહુત્તદુક્ષ્વા ડ હવંતિ કંટયા, અઓમયા તે વિચિત્રો મુહુરસા ।

ચાયાદુક્ષ્વાણિ દુરુદ્ધરાણિ, ચેરાણુબંધોણિ મહાભયોણિ ॥ ૧૦ ॥

કાઢયે લોખંડના કાંટા

સશ્વિક દુઃખ ઊપજે,

કંદુ વાણી તણા કાંટા

જન્માવે વેર ને ભય.

૧૦

૧જી લોખંડના કાંટાઓ તો જે ધડી દુઃખ આપે છે અને તેને અંગમાંથી બહાર કાઢવા પણ સહેલા છે. પરંતુ કઠોર વચ્ચતના પ્રહારો કદાચમાં એવા આરપાર પેસી જાય છે કે તેને કાઢવા સહેલા નથી અને તે આઢ વેર કરનારાં હોય છે કે તે દ્વારા અનેક અભ્યાચારો અને દુષ્કર્મો થઈ જાય છે. (માટે તેને પણ સુસાધક ત્યાથી દે.)

દશ. ૯ : ક. ૩ : ૭

એવપ્તિભં જેણ સિયા, ભાસુ કુપ્પિજ્જ વા પરો ।

સવ્વસો ભં ન ભાસિજ્જા, ભાસં અહિભગામિણિ ॥ ૧૧ ॥

અશ્રદ્ધા ઉપજે એથી

શીઘ્ર ક્રોધે બીજો જન,

તેવી દ્વિષિત ભાષાને

ન વહે સાધુ સર્વથા.

૧૧

૧જી સાધક; જે ભાષા બોલવામાં બીજને અપ્રતીતિ ઉત્પન્ન થાય તથા જે વાણી બોલવાથી બીજ ક્રોધે. ભરાય તેમજ એથી ક્રોધનું અદિત થાય તેવી દ્વિષિત ભાષાને સર્વથા ન બોલે.

દશ. ૯ : ૪૮

ଘଣ୍ଟି ମାତ୍ର ମାତ୍ର ମାତ୍ର
 ଘଣ୍ଟି ମାତ୍ର ମାତ୍ର ମାତ୍ର
 ଘଣ୍ଟି ମାତ୍ର ମାତ୍ର ମାତ୍ର
 ଘଣ୍ଟି ମାତ୍ର ମାତ୍ର ମାତ୍ର

॥ ୧୧ ॥ ଘଣ୍ଟି ମାତ୍ର ମାତ୍ର ମାତ୍ର
 ॥ ଘଣ୍ଟି ମାତ୍ର ମାତ୍ର ମାତ୍ର ॥

୧୧ : ୨ : ୧୨

ଘଣ୍ଟି ମାତ୍ର ମାତ୍ର ମାତ୍ର ମାତ୍ର ମାତ୍ର
 ଘଣ୍ଟି ମାତ୍ର ମାତ୍ର ମାତ୍ର ମାତ୍ର ମାତ୍ର
 ଘଣ୍ଟି ମାତ୍ର ମାତ୍ର ମାତ୍ର ମାତ୍ର ମାତ୍ର
 ଘଣ୍ଟି ମାତ୍ର ମାତ୍ର ମାତ୍ର ମାତ୍ର ମାତ୍ର

ଘଣ୍ଟି ମାତ୍ର ମାତ୍ର ମାତ୍ର
 ଘଣ୍ଟି ମାତ୍ର ମାତ୍ର ମାତ୍ର
 ଘଣ୍ଟି ମାତ୍ର ମାତ୍ର ମାତ୍ର
 ଘଣ୍ଟି ମାତ୍ର ମାତ୍ର ମାତ୍ର

॥ ୧୨ ॥ ଘଣ୍ଟି ମାତ୍ର ମାତ୍ର ମାତ୍ର
 ॥ ଘଣ୍ଟି ମାତ୍ର ମାତ୍ର ମାତ୍ର ॥

તે અપ્પણા ન ગિણ્હંતિ, નો વિ ગિણ્હાવણ પરં ।
અને વા ગિણ્હમાણં પિ, નાણુજાણંતિ સંજયા ॥ ૧૪ ॥

નહિ ગ્રહે સ્વયં કિંવા
ગ્રહાવે અન્યથા નહિ,
અદત્ત જે ગ્રહે તેને
અનુભોદે ન સંયમી. ૧૪

સજીવ વસ્તુ કે નિર્જીવ વસ્તુ અલ્પ પ્રમાણમાં કે બહુ પ્રમાણમાં બીજું
તે શું થાય એક દાતાણી સખી માત્ર માલીકની રત્ન મેળવ્યા વિના સંયમી
પ્રકરે સ્વયં ગ્રહણ કરે નહિ, બીજા દ્વારા ગ્રહણ કરાવે નહિ કે અદત્ત
ગ્રહણ કરનારને અનુભોદન મુદ્દા આપે નહિ.

દશ. ૬ : ૧૪, ૧૫

જં પિ વત્થં ચ પાયં વા, કંબલં પાયપુંચ્છણં ।
તં પિ સંજમલ્લજ્ઞદ્વા, ધારંતિ પરિહરંતિ અ ॥ ૧૫ ॥

વસ્ત્ર પાત્ર તથા જે કે
રબોહરણ, કંબલ;
સાધુ સંયમ રક્ષાયે
રાખે કિંવા ભલે સજે. ૧૫

અણસળમૂળોયરિયા, મિલ્લવાયરિયા વ રસપરિચ્છાઓ ।
કાયકિલેસો સંલીળયા, ય વજ્જો તવો હોઈ ॥ ૧૮ ॥

)

— કાયકલેશ રસ ત્યાગ
વૃત્તિ રોધ ઉલ્લોદરી;
પૂર્ણોપવાસ એકાંત,
કહ્યું છે બાહ્ય તે તપ. ૧૮

ઉપવાસ, ઉલ્લોદરી, હુમાથી અલપ ખાવું, વૃત્તિ સંક્ષેપ (પોતાની જરૂરિયાતો ધટાડવી) રસ પરિત્યાગ, કાય કલેસાદિ આસનો અને એકાંત વૃત્તિનું સેવન એમ છ પ્રકારનું બાહ્યતપ હોય છે.

૬૦ ૩૦ : ૮

एवं त्वं तु दुर्विहं, जे सम्मं आयरे मुणी ।
सो खिपं सब्वसंसारा, विप्पमुच्चइ पण्डओ ॥ १९ ॥

— આંતરિક તથા બાહ્ય
આચરે તપ ને મુનિ;
વિવેકી શીઘ્ર તે સાધુ
કર્મથી મુક્ત થાય છે. ૧૯

એ પ્રમાણે જે પ્રકારનાં તપ પૈકી ને મુનિ ચાર્ય સમજીને તેને વિવેક-
પૂર્વક આચરે છે તે પંડિત સાધક કર્મજનનથી જલદી મુક્ત થકે છે.

૬૦ ૩૦ : ૩૭

૨૨ : ૭ ૦૩

‘હો તોયે ખજિ ૧૧૬૫
 ૫ મળે તોયે ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫
 ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫

૦૨ ‘હો તોયે ખજિ ૧૧૬૫
 ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫
 ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫

॥ ૦૨ ॥ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫
 ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫ ૧૧૬૫

પ્રહ્લયર્થવર્ગ

૬

અવંમચરિભં ઘોરં, પમાયં દુરહિદ્વિભં ।
નાયરંતિ મુળા લોણ, મેયાયયણવજ્જિણો ॥ ૧ ॥

અપ્રહ્લયર્થ છે ઘોર
હુણ પ્રમાદનું ગૃહ;
મુનિઓ તે નહીં ઇચ્છે
સાવધાન રહી સદા

જહા કુકુટપોમસ, નિચં કુટલજો મયં ।
 ૧. પયં સુ વંમચારિસ, રૂથો વિગ્ગહજો મયં ॥ ૪ ॥

જેમ કુકુટ બચ્ચાને
 જિલાડીનો સદા ભય;
 તેમ છે બ્રહ્મચારીને
 સ્ત્રીના સંસર્ગનો ભય. ૪

જેમ કુકુટનાં બચ્ચાને હમિયાં જિલાડીથી ભય રહ્યો હોય છે તેમ
 પ્રભાણે બ્રહ્મચારીને સ્ત્રીના રેહથી ભય રહે છે. x

દશા ૮ : ૫૪

રસા પગામં ન નિસેવિયન્યા, પાયં રસા દિત્તિકા નરાણં ।
 દિત્તં ચ કામા સમમિદવન્તિ, દુમં જહા સાટફલં ચ પક્કલી ॥૫॥

ન સેવવા બહુ સ્વાદો
 જે કરે દીક્ષ ઇદ્રિયો;
 વિકારો પીડશે જેમ
 પક્ષીઓ કૂળ ત્યાડુને. ૫

વિવિધં જલના રસપાણા પદાર્થોને ક્રિયાણના અર્થોઓએ લોભવવા
 નહિ, કારણ કે રસ ઇદ્રિયોને લલ્લેજિલ કરનારા નીવડે છે; અને સ્વાદુ
 કૂળપાણા વૃક્ષની ઉપર પક્ષીઓ જેમ ધસી આવી પીડા ઉપજાવે છે તેમ
 ઇદ્રિયોના રસાદિ વિષયમાં લગ્નમત્ત બનેલા મનુષ્યની ઉપર કામલોભો પણ
 ધસી આવી પીડા ઉપજાવે છે.

શ્લોક ૩૨ : ૧૦

x સ્ત્રી સરીરનો ભય રાજનો એટલે સ્ત્રી પરિચય ન કરવો તે જ ભાવ
 છે. સ્ત્રીજનિતિ પ્રત્યે યુગ્મને કે પ્રસ્થાનતિ પ્રત્યે સ્ત્રીને ધૂલ્યા લાવવા માટેનું
 આ કથન નથી; તેમ જાવડા રહેવા માટે પણ નથી. પરંતુ બ્રહ્મચર્યના
 સાધક કે સાધિકાને કેટલું જનજીવ રહેલું જોઈએ તેની સાવધાની આ
 કથન સૂચવે છે.

ହେ ମହାତ୍ମା ମୁଁ ଏ ଲୋକେ ଏ ହେତୁ ବନ୍ଧା ହୋଇ ଥିବି
 ଏ ନିମନ୍ତେ ଏ ମାତ୍ରାରେ ଏ (ବିଶ୍ୱାସୀ) କାହିଁକି ଏ (୧୯୧୭)
 ଶିକ୍ଷାରେ କେହି ଏହି ଶିକ୍ଷା 'ବିଶ୍ୱାସ' ଶିକ୍ଷାରେ

୧ ହେତୁରେ କାହିଁକି ଏହି
 କାହିଁକି ଏହି ଏହି
 ଶିକ୍ଷାରେ 'ବିଶ୍ୱାସ' ଶିକ୍ଷାରେ
 କାହିଁକି କାହିଁକି ଶିକ୍ଷାରେ

॥ ୧ ॥ ହେତୁରେ 'ବିଶ୍ୱାସ' କାହିଁକି ଏହି ଶିକ୍ଷାରେ
 । କାହିଁକି ଶିକ୍ଷାରେ 'ବିଶ୍ୱାସ' କାହିଁକି

ହେତୁରେ ଏହି ଶିକ୍ଷାରେ ଏହି ଶିକ୍ଷାରେ
 ହେତୁରେ ଏହି ଶିକ୍ଷାରେ ଏହି ଶିକ୍ଷାରେ ଏହି ଶିକ୍ଷାରେ

୩ ହେତୁରେ ଏହି ଶିକ୍ଷାରେ
 ଏହି ଶିକ୍ଷାରେ ଏହି ଶିକ୍ଷାରେ
 ଏହି ଶିକ୍ଷାରେ ଏହି ଶିକ୍ଷାରେ
 ଏହି ଶିକ୍ଷାରେ ଏହି ଶିକ୍ଷାରେ

॥ ୩ ॥ ହେତୁରେ ଏହି ଶିକ୍ଷାରେ
 ହେତୁରେ ଏହି ଶିକ୍ଷାରେ ଏହି ଶିକ୍ଷାରେ

કૂંચ્યં રૂચ્યં ગોચ્યં, હસિચ્યં થણિચ્યં કન્દિચ્યં ।

૧ વમ્મચેરરઓ થીળં, સોયગિજ્ઞં વિવજ્ઞણ ॥ ૮ ॥

સ્રીનાં સ્તનિત ને ગીત

હાસ્ય, કન્દન, કૂંચિત;

આંખ કે કાનથી તેને

બ્રહ્મચારી ન જોગવે.

૮

બ્રહ્મચારી સાધક સ્રીના કોયલ જેવા સખ્તો, ગીત, પ્રેમાના વિરહથી
તાં કન્દન તેમજ કૂંચારોત્પાદક રનેહાળ વચનો પર ન લક્ષ આપે કિંવા
નથી પણ ન સાંકળે.

શ્ર. ૧૬ : ૫

“ଏ ପ୍ରମାଣେ ମୁଁ ଏହାକୁ ବହୁଧାରୀ
 ହାତେ ହାତେ ନାହିଁ ପାରିବି ପ୍ରାଣେ ନାହିଁ ଏ ଦିନ ନାହିଁ ମୁଁ
 ନାହିଁ ଏହି ହାତେ ନାହିଁ ହାତେ ନାହିଁ ଏହି ଦିନ (ମୁଁ ଏହି
 ନାହିଁ ଏହି) ନାହିଁ ଏହି (ଏହି ନାହିଁ ଏହି ନାହିଁ ନାହିଁ)

୧ . ମୁଁ ନାହିଁ ଏହି
 ହାତେ ନାହିଁ ଏହି ପ୍ରାଣେ
 ନାହିଁ ମୁଁ ନାହିଁ ନାହିଁ
 ନାହିଁ ଏହି ନାହିଁ

॥ ୧ ॥ ମୁଁ ନାହିଁ ଏହି ନାହିଁ ନାହିଁ
 ॥ ୧ ॥ ମୁଁ ନାହିଁ ଏହି ନାହିଁ ନାହିଁ

୨

ମୁଁ ନାହିଁ

મવત્તળ્હા લયા વુત્તા, મીમા મીમફલોદયા ।
૧, તમુચ્છિત્તુ જહાનાયં, વિહરામિ મહામુળી ॥ ૨ ॥

અવતૃષ્ણા લતા ભુંડી
ભીષણ કૃળને કૃળે,
છેદીને મૂળથી તેને
વિહરે તે મહામુનિ

૨

આ સંસારમાં મહાપુરુષોએ સંસારને વધારનારી તૃષ્ણાને જ વિષવેલ
કહી છે કે જે વેલ અચંકર અને ઝેરી કૃળો આપી છવોને જન્મમરણ કરાવી
રાહી છે. તેને ખરાબજ નહીં એ મૂળથી ઉખેડી નાખે તે જ મહામુનિ છે.
૬૦ ૨૩ : ૪૮

અચળં રયણં ચેવ, વન્દણં પૂયણં ત્તહા ।
ફહ્ફીસકારસમ્માણં, મણસા વિ ન પત્થણ ॥ ૩ ॥

પૂજા, સત્કારને સેવા
કીર્તિ, સન્માન, અર્ચન;
યાઓ કિંવા ન યાઓ તે
વાંચ્છા સેવે ન સાધકો.

૩

ચંદનાદિનું અર્ચન, કીર્તિ, સત્કાર, સન્માન, પૂજન તથા સેવા યાઓ
કે ન યાઓ. શિષ્ય પોતે તેને મનથી પણ વાંચ્છતા નથી.
૬૦ ૩૫ : ૧૮

५

५० ५ ५ ५० ५०
 ५० ५० ५० ५०
 ५० ५० ५० ५०
 ५० ५० ५० ५०

॥ ५ ॥ ५० ५० ५० ५० ५० ५० ५० ५० ५० ५०
 ५० ५० ५० ५० ५० ५० ५० ५० ५० ५०

५ : ५० ५०

५० ५० ५० ५० ५० ५० ५० ५० ५० ५०
 ५० ५० ५० ५० ५० ५० ५० ५० ५० ५०
 ५० ५० ५० ५० ५० ५० ५० ५० ५० ५०

५

५० ५० ५० ५० ५० ५०
 ५० ५० ५० ५० ५० ५०
 ५० ५० ५० ५० ५० ५०
 ५० ५० ५० ५० ५० ५०

॥ ५ ॥ ५० ५० ५० ५० ५० ५० ५० ५० ५० ५०
 ५० ५० ५० ५० ५० ५० ५० ५० ५० ५०

જે ય કંતે પિણ્ મોણ, હદે વિપિટી કુન્વદ ।

સાહીને ચયદ મોણ, સે હુ ચાહતિ લુન્વદ ॥ ૬ ॥

સુંદર પ્રિય ભોગોને

જે પામી અળગા કરે;

સ્વાધીન પ્રાપ્ત ભોગોને

ત્યાગે તે ત્યાગી છે ખરે.

૬

વસ્ત્રો, કરતુરી, અમર કે તેવા મુનંધી પદાર્થો, મુકુટાદિ અલંકારો, શીખો તથા પલંગ વગેરે મુખ્યસ્થાને જે પરચરપણે ન ભોગવે તે કદાચ ત્યાગી કહી શકાય નહિ.

પરંતુ જે મનોહર તથા ઉચ્ચ એવા કામભોગો સ્વલંચ રીતે પ્રાપ્ત થવા છતાં તેને યુક્ત ભાવનાઓથી મેલાર્થ રેલાથી અળગા કરી ત્યાગી છે તે જ આદર્શ ત્યાગી કહેવાય છે.

દશ્વ. ૨ : ૨, ૩

કામાણુગિદ્વિષ્મભવં છુ દુક્લં, સન્વસ્સ લોગસ્સ સદેવગસ્સ ।

જં કાહયં માણસિયં ચ ફિંચિ, તત્સન્તર્ગ ગચ્છદ્ વીયસગો ॥ ૭ ॥

પશુ, નર તથા દેવો

લોકમાં દુઃખ જે સહ;

તે જન્મ્યું કામ તૃષ્ણાથી

તે આસક્તિ તબે મુનિ.

૭

દેવલોક મુખીના સમગ્ર લોકમાં જે કાંઈ ચારીરિક અને માનસિક દુઃખ છે તે બધું ખરેખર કામભોગોની આસક્તિથી જ ઉત્પન્ન થયેલું છે. તેથી મુનિ તેના ત્યાગ કરે.

દશ્વ. ૩૨ : ૧૯

‘ਓ ਭੈ ਅੰਤ੍ਰਿ ਦੁਖਿਯੋ ਪੁ ਮਾਏ ਪੁਨਿ ਭੈਯੋ
 ਤਿਨ ਪੁ ਪੁਨਿ ਮਾਏ ਮਾਏ ਤਿਨ ਮਾਏ ਪੁਨਿ ਪੁਨਿ ਪੁਨਿ
 ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ
 ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ (ਮਾਏ) ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ

‘ਓ ਭੈ ਪੁਨਿ ਪੁਨਿ ਪੁਨਿ ਪੁਨਿ ਪੁਨਿ ਪੁਨਿ ਪੁਨਿ ਪੁਨਿ
 ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ

੧. ਭੈਯੋ ਮਾਏ ਮਾਏ
 ਪੁਨਿ ਪੁਨਿ ਮਾਏ ਮਾਏ
 ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ
 ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ

॥ ੧ ॥ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ
 ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ

੨. ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ
 ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ
 ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ
 ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ

੩. ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ
 ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ ਮਾਏ

ધમ્મારામે ચરે મિત્તલુ, ધર્મં ધમ્મસારહી ।
ધમ્મારામરતે દન્તે, ધમ્મચેરસમાહિણ ॥ ૧૦ ॥

ધર્મે જાગે કરે બિહુ
ધીર ને ધર્મ સારથિ
ધર્મમાં રહ્યા હાન્તાત્મા
બ્રહ્મચર્ય સમાહિત. ૧૦

પ્રેરવાન અને સદ્ધર્મરૂપ તથા ચલાવવામાં સારથિ સમાન-બિહુએ
ધર્મરૂપી જાગીયામાં વિચરતું; અને ધર્મરૂપ જાગીયામાં રહ્યા થકને ઉદ્વિષાનું
હમન કરી બ્રહ્મચર્યમાં જ સમાધિ કેળવતી.

૭ ૧૬ : ૧૫

લામાલામે સુહે લુક્ષે, જીવિણ મરણે તદા ।
સમો નિન્દાપસંસાસુ, તદા માણાવમાણજો ॥ ૧૧ ॥

લાલ કે હાનિમાં નિદા
સ્તુતિમાં મૃત્યુમાં તથા;
સુખ કે દુઃખમાં જીવી
સાધુ રાખે સમાનતા. ૧૧

વળી લાલમાં કે અલાલમાં, સુખમાં કે દુઃખમાં, જીવિતમાં કે મર-
ણમાં, નિદામાં કે પ્રશંસામાં અને માનમાં કે અપમાનમાં સાધુ સમા-
નતા જાળવે.

૭ ૧૬ : ૧૬

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
 ਨਾਨਕ ਕੀ ਮਤਿ ॥
 ਸਿਮਰੈ ਸਾਧੁ ॥
 ਸਿਮਰੈ ਸਾਧੁ ॥

...

ਕੀ ਜਾ ਸੇ ਆਸਰੈ ਧ੍ਰੇਕ, ਕੀ ਜਾ ਸੇ ਧ੍ਰੇਕ ॥
 ਕੀ ਸੇ ਮਰੈ ॥ ਆਸਰੈ ਧ੍ਰੇਕ ॥ ੬੬ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
 ਨਾਨਕ ਕੀ ਮਤਿ ॥
 ਸਿਮਰੈ ਸਾਧੁ ॥
 ਸਿਮਰੈ ਸਾਧੁ ॥

ਕੀ ਸਿਮਰੈ ਆਸਰੈ, ਕੀ ਸਿਮਰੈ ਆਸਰੈ ॥
 ਕੀ ਸਿਮਰੈ ਆਸਰੈ, ਕੀ ਸਿਮਰੈ ਆਸਰੈ ॥ ੬੭ ॥

જયા સે મુહો હોઈ, તયા ગચ્છઈ ગોયરં ।
મત્તપાણત્સ અદ્વાપ, વહ્છરાણિ સરાણિ ય ॥ ૧૪ ॥

નીરોગી તે બને ન્યારે
ત્યારે બાથ અરણ્યમાં,
લીલાં ઘાસ અને પાણી
શોધે છે લોજનાર્ય તે. ૧૪

સ્વાઈત્તા પાણિયં પાઉં, વહ્છરેહિં સરેહિ ય ।
નિગચરિયં ચરિતાણં, ગચ્છઈ મિગચારિયં ॥ ૧૫ ॥

ખાઈ પી ઘાસ ને પાણી
લીલાં વને સરોવરે;
ચરીને મૃગચર્યાને
ખોતાનું સ્થાન પામતો. ૧૫

‘હાલ દરિયાકાંઠાના ભાગોમાં દરિયા
પ્રત્યક્ષ (૫૨ ૨૨ દરિયા) કાંઠાનાં નામો પાછાં થયાં છે

‘હાલ પાંચે પાંચે દરિયાનાં ભાગોમાં ભાગ દરિયા
પ્રત્યક્ષ દરિયાનાં ‘પાંચે પાંચે પ્રત્યક્ષનાં નામો નામો પાંચે

‘હાલ પાંચે દરિયાનાં દરિયાનાં નામો પાંચે
નામો પાંચે દરિયાનાં દરિયાનાં નામો પાંચે

‘હાલ પાંચે દરિયાનાં દરિયાનાં નામો પાંચે
દરિયાનાં નામો પાંચે દરિયાનાં નામો પાંચે
દરિયાનાં નામો પાંચે દરિયાનાં નામો પાંચે
દરિયાનાં નામો પાંચે દરિયાનાં નામો પાંચે

૩૭

‘દરિયાકાંઠાનાં દરિયા
નામો પાંચે પ્રત્યક્ષ
પ્રત્યક્ષનાં નામો પાંચે
નામો પાંચે પ્રત્યક્ષ

૧૧ ૩૭ ૧૧ ૩૭ ૧૧ ૩૭ ૧૧ ૩૭ ૧૧ ૩૭
૧૧ ૩૭ ૧૧ ૩૭ ૧૧ ૩૭ ૧૧ ૩૭ ૧૧ ૩૭

અહો જિણેહિં અસાવજ્ઞા, વિત્તો સાહુણ દેસિયા-।

મુક્તસાહુણદેહસ્ત, સાહુદેહસ્ત ધારણા ॥ ૧૭ ॥

ભ્રાણ સાધન હેતુથી

ધારતો સાધુ દેહને;

આ ભિક્ષાવૃત્તિ નિષ્પાપી

તે સારુ વર્ણવી જિને.

૧૭

અહો ! સાધુપુરુષને દેહ ભ્રાણના સાધનરૂપ છે. તેથી તેને નિષાવવા
સારુ જ જિનેશ્વર દેવાએ નિષ્પાપી ભિક્ષાવૃત્તિ બતાવી છે.

દસ. ૫. ૭૦૧ : ૬૨

કાલેણ નિક્સમે મિવલૂ, કાલેણ ચ પડિકમે ।

અકાલં ચ વિવજિત્તા, કાલે કાલં સમાયે ॥ ૧૮ ॥

સમયે ભય ભિક્ષાર્યે

ને પાછો સમયે ફેરે;

કાળને ઓળખી કાર્ય

કરે ભિક્ષુ વિચક્ષણ.

૧૮

માટે વિચક્ષણ ભિક્ષુ; સમય થયે સ્થાનથી બહાર આહાર નિહારાદિ
ક્રિયા માટે ભય, અને વખત થયે પાછો ફેરે. તેમજ કાળધર્મને અતુલ
ચક્રને સર્વ કાર્યો કરે.

૭૦ ૧ : ૩૧

ପ୍ରାଣେ ମହତେ ମା ପିତ୍ତ
 ପ୍ରାଣେ ଧ୍ୟାନେ ଧ୍ୟାନେ
 ଶ୍ରଦ୍ଧାମା ମା ଶାନ୍ତି
 ମହାତ୍ମା ଶାନ୍ତି ମହା

୩୧୧-୦୧॥ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍ ସଂସାରାନ୍ତରାଳେ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍ ସଂସାରାନ୍ତରାଳେ
 . । ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍ ସଂସାରାନ୍ତରାଳେ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍ ସଂସାରାନ୍ତରାଳେ

କବି : ମାତ୍ର

‘ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍ ସଂସାରାନ୍ତରାଳେ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍ ସଂସାରାନ୍ତରାଳେ
 ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍ ସଂସାରାନ୍ତରାଳେ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍ ସଂସାରାନ୍ତରାଳେ
 ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍ ସଂସାରାନ୍ତରାଳେ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍ ସଂସାରାନ୍ତରାଳେ

୩୧୧ ପ୍ରାଣେ ଧ୍ୟାନେ ଧ୍ୟାନେ
 ଧ୍ୟାନେ ଧ୍ୟାନେ ଧ୍ୟାନେ
 ଧ୍ୟାନେ ଧ୍ୟାନେ ଧ୍ୟାନେ
 ଧ୍ୟାନେ ଧ୍ୟାନେ ଧ୍ୟାନେ

॥ ୧ ॥ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍ ସଂସାରାନ୍ତରାଳେ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍ ସଂସାରାନ୍ତରାଳେ
 । ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍ ସଂସାରାନ୍ତରାଳେ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍ ସଂସାରାନ୍ତରାଳେ

તેમ જ માનવી કોઈ
સજીને સ્વાંગ સાધુનો;
સંયમને ન પાળે તો
ન તે શ્રામણ્યનો ધણી.

૨૧

તેમ જોવાળ આયોને હાંપ્યા છતાં આયોનો ધણી નથી પણ લાકડોનો
ધણી છે અને ભંડારી દ્રવ્યને રક્ષવા છતાં પણ ચાવીનોજ ધણી છે. તેમ સાધુ
પણ ને સાધુનો વેશ જ માત્ર પહેરી છે અને સંયમ ન પાળે તો તે સાધુવાનો
—ચારિત્રનો ધણી નહિ પણ માત્ર વેશનો જ ધણી બને છે.

૭૦ ૨૨ : ૪૫

અહિગરણકડસ્સ મિક્કલુણો, વયમાણસ્સ પસજ્જ દારુણં ।
અદ્દે પરિહાયતી વહુ, અહિગરણં ન કરેજ્જ પણ્ડિય ॥ ૨૨ ॥

કરે કલહ જે લિધુ
વાણી દારુણ જે વહે;
હણાયે સાધુતા તેની
તેવું કરે ન પંડિત.

૨૨

જે લિધુ કલહ કરે છે અને બીજાને ક્રોધ ઉત્પન્ન થાય તેવું જાહે
છે તે લિધુની સાધુતા નષ્ટ થાય છે. માટે પંડિત સાધુ તેવું વર્તન ન રાખે.

સૂચ ૨. ૭૦ ૨ : ૧૬

દેવતાને ન કોઈ દાસ્યભાવ હોય એવું (ન દર્શાવે)
દાસ્યભાવ દર્શાવે એવું જોઈ શકાય તેથી ન કોઈ દેવતાને દાસ્ય
ભાવ હોય તે દર્શાવે તેથી દાસ્યભાવ હોય તે દર્શાવે તેથી

૨૨   દેવ   દર્શાવે
દેવ   દર્શાવે
દેવ   દર્શાવે
દેવ   દર્શાવે

॥ ૪૨ ॥ દેવતાને દર્શાવે, દર્શાવે દર્શાવે
દર્શાવે દર્શાવે દર્શાવે

દર્શાવે દર્શાવે દર્શાવે દર્શાવે દર્શાવે દર્શાવે
દર્શાવે દર્શાવે દર્શાવે દર્શાવે દર્શાવે દર્શાવે

૨૨   દર્શાવે   દર્શાવે
દર્શાવે   દર્શાવે
દર્શાવે   દર્શાવે
દર્શાવે   દર્શાવે

॥ ૪૨ ॥ દર્શાવે દર્શાવે, દર્શાવે દર્શાવે
દર્શાવે દર્શાવે દર્શાવે

વિમૂસાવત્તિઅં મિત્ત્વુ, કમ્મં વંષદ્ ચિક્કણં ।

સંસારસાયે ધોરે, જેણં પડદ્ દુરુત્તરે ॥ ૨૫ ॥

દેહ સૌંદર્ય વ્રાત્તથી

બાંધતો કર્મ ચીકણું*

તે સાધુ કર્મના ભારે

હજે સંસાર સાગરે.

૨૫

શરીર વિભૂષાને નિમિત્તે જે ભિન્ન ચીકણું કર્મ બાંધે છે તે; તે કર્મના ભારથી આ સંસારપ મહાસાગરમાં હજે છે. (અર્થાત્ જન્મ મરણના ચક્રમાં પડે છે).

દશા ૧ : ૧૬

* જે કર્મો ભોગબ્યા વિના જ્ઞાનથી કે વપથી દૂર ન થઈ શકે તે કર્મોને ચીકણું (દિનગ્ધ) કર્મો કહેવાય છે. આવાં કર્મો લીન આસક્તિથી જન્મે છે.

‘ଓ ଯାହାହୁଁ ହୁଏତ ମଧ୍ୟେ ମିଳୁଛି ମାତ୍ର ତୁମ ମାୟାହୁଁ (କହୁଥାନ୍ତି ଓ ଯାହା)
 ଯାହାହୁଁ ହୁଏତ ଯାହାହୁଁ ହୁଏତ ତୁମ ହୁଏତ ଯାହାହୁଁ ହୁଏତ ଯାହାହୁଁ ହୁଏତ

୬ ମାୟାହୁଁ ଯାହାହୁଁ ହୁଏତ
 ଓ ଯାହାହୁଁ ହୁଏତ ଯାହାହୁଁ
 ମାୟାହୁଁ ହୁଏତ ଯାହାହୁଁ
 ହୁଏତ ହୁଏତ ହୁଏତ ହୁଏତ

॥ ୬ ॥ ମାୟାହୁଁ ହୁଏତ ହୁଏତ ହୁଏତ ‘ମାୟାହୁଁ ମାୟାହୁଁ
 । ମାୟାହୁଁ ହୁଏତ ହୁଏତ ହୁଏତ ‘ମାୟାହୁଁ ହୁଏତ ହୁଏତ

୩

ହୁଏତ ହୁଏତ

एगया देवलोएसु, नरएसु वि एगया ।

एगया आसुरं कार्यं, अहाकमेहि गच्छ ॥ २ ॥

એકદા દેવલોકોમાં

નરકોમાંય એકદા;

એકદા આસુરી કાયા

પામે છવ સ્વકર્મથી.

૨

તેવા પ્રકારનાં કર્મો હોય તેવી રીતે તે છવો યોગનાં ન શુભાશુભ કર્મથી કરાવિત દેવલોકમાં, કવચિત્ નરક યોગિમાં અને કવચિત્ આસુરી યોગિમાં જમન કરે છે.

૬૦ ૩ : ૩

कम्माणं तु पढाणाए, आणुपुर्वो कयाइउ ।

जीवा सोहिमणुषत्ता, आययंति मणुस्सय ॥ ३ ॥

કર્મનાં પડળો કરી

લોગવે કમથી પુનઃ

ત્યારે તે શુદ્ધિને પામી

પામે માનવ દેહને.

૩

ત્યારે તે કર્મોને લોગવી લે છે ત્યારે તેનાં ગાઢ કર્મોના કમિક નાશ થાય છે અને ત્યારે શુદ્ધિને પામેલા તે છવો અનુક્રમે ન મનુષ્ય દેહને પ્રાપ્ત કરી શકે છે.

૬૦ ૩ : ૪.

કાયસા વયસા મત્તે, વિત્તે મિષ્ઠે ચ ર્થિસુ ।
દુહઓ મલં સંચિનદ, સિસુણાગુ વ્વ મદ્ધિયં ॥ ૬ ॥

જે રક્ત ધન, રામામાં
મત્ત છે. કર્મ વાણીથી;
અણસિયું દ્વિધા માટી
સંચે તે તેમ પાપને. ૬

તઓ પુટ્ટો આયંકેણં, મિલાળો પરિતપ્પદ ।
પમીઓ પરલોગસ્સ, કમ્માણુપ્પેહિ અપ્પણો ॥ ૭ ॥

બને છે ભોગથી રાગી
ત્યારે કષ્ટપાંત તે કરે;
દુખી કૃણ સ્વકર્મોનાં
બીએ છે પરલોકથી. ૭

(જે, છવાત્મા ઉત્તમ એવા નરેદને પામી આત્મસત્ત્વ પુદ્ધિ અને સાધનોનો ફરિયાદ કરે છે તેના ફરિયાદો અને પરિણામનું આ વર્ણન છે.)

જે માનવ દિલ્લસ, ભૂડો, માયાવી, ચાડિયો, રાક અને મૂર્ખ બની રામા અને ધનમાં રક્ત રહે છે અને તેમાંજ આનંદ છે એમ શ્રાવ્ય માની બેસે છે. તે કાયાથી અને વચનથી મહાન્મત્ત થયેલો છવાત્મા અણસિયું માટીને જેમ જે પ્રકારે ભેગી કરે છે તેમ જે પ્રકારે કર્મરૂપ મળને એકઠો કરે છે.

ત્યારબાદ પરિણામે ત્યારે રાગથી પીડાય છે ત્યારે તે ખૂબ કષ્ટપાંત કરે છે. અને ચોતાનાં કરેલાં ફલકર્મોનાં ફળોને સંભારીને હવે પરલોકથી પણ અધિક બીવા મારે છે.

—K—T—

U.S. : 1300

[illegible]

୨. 'ଲୋକେ' ଦୁଃଖ ହୁଏ
 'ହେ' ଲୋକେ ଧରି ଶ୍ରାବଣ
 'ହେ' ଲୋକେ ଧରି ଶ୍ରାବଣ
 'ହେ' ଲୋକେ ଧରି ଶ୍ରାବଣ

एकौ सद्यः पञ्चविंशे दिने, कलामेव अविवाह कम् ॥ ९ ॥
न तस्य दिने विवाहो भवेत्, न विवाहमा न युवा न युवा ।

電：八四四

‘ሆኑ በግዢ ስህተት ስላወቁት ሆኖባቸው ይገኛል’ ብለው ገንዘብ ለገዢው ሰጥተዋል።

୨ ୩୫୩ ଲୋକାଳୟ ହୋଇ ୫
 ୧୫୨ଟି ପ୍ରାନ୍ତ ମୁଖ୍ୟ ନେତ୍ର
 ୧୫୨ଟି ମୁଖ୍ୟ ନେତ୍ର ହୋଇ
 ୧୫୨ଟି ମୁଖ୍ୟ ନେତ୍ର ହୋଇ

॥ ७ ॥ एवं यथा तेनैव तद्वै च ज्ञेयं, कदापि कस्यापि न भिन्नं अस्ति ॥ ८ ॥
 तेनैव ज्ञेयं संविमिश्रं गच्छेत्, संकल्पिणा विकल्पे पावकास्तैः ।

વિશ્વ વર્ગ

૧૦

જન્મં દુક્લં જરા દુક્લં, રોગાય મરણાણિ ય ।
અહો દુક્લો હુ સંસારો, જત્ય કિસ્સન્તિ જન્તુવો ॥ ૧ ॥

જન્મ દુઃખ, જરા દુઃખ
રોગ ને મૃત્યુએ દુઃખ;
અહો ! છે દુઃખી સંસાર
જ્યાં પામે દુઃખ જંતુઓ.

૧

અહો ! આ આખો સંસાર ખરેખર દુઃખમય છે. ત્યાં રહેલાં પ્રાણીઓ
ખીચારાં જન્મ, જરા, રોગ અને મરણનાં દુઃખોથી પીડાઈ રહ્યાં છે.

૩૦ ૧૯ : ૧૪

ଓ ଶୁଭ ହୃଦୟ ପ୍ରାଣ
 ଯେ (ଓ ଯାହା ଶୁଭ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ) ଓ ଯେ ଯେ
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ

ଓ ଶୁଭ ଯେ ଯେ
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ

ଓ ଶୁଭ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ
 ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ ଯେ

ଓ

ଓ ଶୁଭ

રાગદોષે ય દો પાવે, પાવકમ્મપવત્તણે ।

જે મિકલૂ રૂમહ નિચં, સે ન અચ્છદ્ધ મળ્હલે ॥ ૨ ॥

રાગ ને દોષ જે પાપી

પાપકર્મ પ્રવર્તકાં;

તે સદા સિદ્ધ કે ને

ન લાભે લવચકમાં.

૨

પાપકર્મમાં પ્રવૃત્તિ કરાવનાર એવાં જે પાપી રાગ અને દોષ છે. તે સિદ્ધ તે બંનેને રોકે છે તે આ સંસારમાં પરિભ્રમણ કરતો નથી.

ઉપ ૩૧ : ૩

જહા ય અણ્હવ્વમવા બલાગા, અણ્હં બલાગવ્વમવં જહા ય ।

એમેવ મોહાયયણં છુ તણ્હા, મોહં ચ તણ્હાયયણં વયન્તિ ॥૩૧॥

બગને પ્રસવે, ઈડું

ઈડાને પ્રસવે, બગ;

તેમ મોહ થકી તૃષ્ણા

તૃષ્ણાથી મોહ જન્મતો.

૩

તેમ ઈડામાંથી પક્ષી અને પક્ષીમાંથી ઈડું એમ પરસ્પર કાર્યકારણ બાધ છે; તેમ પ્રમાણે મોહમાંથી તૃષ્ણા અને તૃષ્ણામાંથી મોહ એમ પરસ્પર બાધબદ્ધ લાવ મહાપુરુષોએ કહ્યો છે.

ઉપ ૩૨ : ૬

કોઈ માણં ચ માયં ચ, લોભં ચ પાવકલ્પં ॥
 વમે ચત્તારિ દોષે ડ, ઇચ્છંતો હિમમ્પણો ॥૪॥

ક્રોધ, માન તથા માયા
 લોભ છે પાપવર્ધક;
 વમે તે ચાર દોષોને
 આત્મ કલ્યાણુ ઇચ્છુક.

૪

આત્મહિતનો ઇચ્છુક સાધક; પાપની વૃદ્ધિ કરનારાં ક્રોધ, માન, માયા.
 અને લોભ એમ ચાર પ્રકારના દોષોને ચીકઠ વશી દે.

શ્લોક ૮ : ૩૭

ફોહો પીઠં પણસેદ્ધ, ખાણી વિળયનાસણો ॥
 માયા મિત્તાણિ નાસેદ્ધ, લોભો સર્વવિનાસણો ॥ ૫ ॥

હેતુ પ્રીત હંભે ક્રોધ
 માન વિનયને હંભે;
 મિત્રતાને હંભે માયા
 લોભ તો સર્વને હંભે.

૫

જોઈએ કે ક્રોધ પ્રીતનો નાશ કરે છે, માન વિનયનો નાશ કરે છે,
 માયા મિત્રતાનો નાશ કરે છે, અને લોભ તો સર્વજીવોનો નાશ કરે.

શ્લોક ૮ : ૩૭

કસાયા અગિણો વુત્તા, સુયસીલતવો જલં ।
સુયધારામિહયા સન્તા, મિત્તા હુ ન દહન્તિ મે ॥ ૬ ॥

યુત શીલ તપશ્ચર્યા
રૂપી પાણીની ધારથી;
અગ્નિ તુલ્ય કષાયો જે
ઠરીને ન દહાડતા. ૬

તેવા કષાયો જેમ અગ્નિ છે કે જે સારીર, મન અને આત્માને સતત
આળી રહ્યા છે પણ તે પર જે જ્ઞાન, આચાર અને તપશ્ચર્યાની જળની
ધારાઓ છાંટવામાં આવે તેા તે ક્રમપૂર્વક ઠરી નવા મારે છે, અને પાણી
આળતા નથી.

૬૦ ૨૩ : ૫૩

નાણસ્સ સન્વસ્સ પગ્ગસગ્ગાણ, અન્નાણમોહસ્સ વિવજ્જણાણ ।
રાગસ્સ દોસસ્સ ચ સંલ્લેપણં, યગન્તસોક્કલં સમુવેદ્ મોક્કલં ॥૭॥

પૂર્ણ જ્ઞાન પ્રકાશતા
અજ્ઞાન મોહ વર્જતાં;
રાગદ્વેષ જતાં પામે
એકાંત સુખ સુકિતનું. ૭

અજ્ઞાન અને મોહના ત્યાગથી જ્ઞાનનો પ્રકાર થાય છે. અને સંપૂર્ણ
જ્ઞાનના પ્રકારાની પહેલાં રાગ અને દ્વેષનો દાય થઈ નવાથી એકાંત સુખ-
કારી એવું મોક્ષપદ શીઘ્ર પામી સકાય છે.

નોંધ:—કષાયો ઉપર વિજય મેળવવો જેમ સાધકનું કામ છે. જેટલો
કષાય પર વિજય તેટલીજ સાધકની મિત્રતા.

૬૦ ૩૨ : ૨

પાપશ્રમણ વર્ગ

૧૨

જે કેદ પબ્દદા, નિદાસીલે પગામસો ।
મોઝા પેઝા સુહં સુયદ, પાવસમણિત્તિ હુલ્લદ ॥ ૧ ॥

જે કોઈ ધધને સાધુ
નિદાસીલ રહે બહુ;
ખાઈ પાને સુખે પોઠે
પાપ સાધુ ગણાય તે. ૧

જે સાધક ત્યાગી થઈને ભંધવાનો સ્વભાવ ધણો રાખે અને ખાદ્ય પીને પોઠવામાં જ નેત્રી દિનચર્યા પૂર્ણ થવી હોય તે શ્રમણ, શ્રમણ નહિ પણ પાપીશ્રમણ કહેવાય છે.

દુઃસ્વદહીવિગર્હિઓ, આહોરેહ અમિત્સર્ણ । -
અરણ્ય તવોકર્મો, પાવસમણિત્તિ વુચ્ચ ॥ ૨ ॥

હહાં દૂધ તથા ઘીન્તં
રસીલાં લોજનો ભજે;
તપમાં પ્રીતિ ના ધારે
પાપ સાધુ ગણાય તે. ૨

જે દૂધ, હહાં કે તેવા રસવાળા પદાર્થોને વારંવાર ખાધા કરે છે
પણ તપશ્ચર્યા અને સંયમ તરફ લેણમાન પ્રીતિ ધરાવતો નથી. તે પણ
પાપી શ્રમણ કહેવાય છે.

૬૦ ૧૭ : ૧૫

આયરિયઽવજ્ઞાણહિં, સુર્ય વિણયં ચ ગાહિણ ।
તે ચેવ ત્વિસદ્ બાલે, પાવસમણિત્તિ વુચ્ચ ॥ ૩ ॥

આચાર્યાધ્યાપકો, જેણે
વિનય જ્ઞાન શીખવ્યાં;
તેમની જે કરે નિંદા
પાપ સાધુ ગણાય તે. ૩

વિનયમાર્ગ ધર્મની અને જ્ઞાનની જે શુરુદ્ધારા પ્રાપ્તિ થઈ છે તેવા
શુરુને સ્વાર્થ-સર્થ પછી નિંદા કે વિરસ્તાર કરે તે પણ પાપી શ્રમણ
કહેવાય છે.

૬૦ ૧૭ : ૪

જે લક્ષ્ણં ચં સુવિણં, અજ્ઞવિજ્ઞં ચ જે પઠંજંતિ
ન હુ તૈ સમણા વુચ્ચંતિ, એવં આયરિણહિઝક્કલાયં ॥ ૪ ॥

સ્વમંશાન તથા જ્યોતિષ્
અંગવિદ્યા પ્રયોગથી;
આજીવિકા ચલાવે જે
તે સાધુ સાધુ ના કહી.

૪

જ્યોતિષ, સ્વમંશાન અને અંગવિદ્યાનો આજીવિકા ચલાવવા માટે ઉપયોગ કરે છે તે સાધુઓ કહેવાતા નથી. એમ આચાર્યોએ ફરમાવ્યું છે.

૭૦ ૮ : ૧૩

વહુમાઈ પમુહરે, ચંદ્રે છંદ્રે અણિગગહે ।
અસંવિભાગી અવિચત્તે, પાવસમણિત્તિ વુચ્ચં ॥ ૫ ॥

માયાવી, બહુ વાચાલ
હુબ્ધ, માની, અસંયમી;
સ્વાર્થી અસ્નેહનું પાત્ર
પાપ સાધુ ગણાય તે.

૫

જે પશું કષ્ટ કર્યા કરે, બહુ બોલે, અદંકારી હોય, લોભી કે અનિ-
તન્દ્રિય હોય તેમજ અવિશ્વાસુ અને સ્વાર્થી હોય તે પણ પાપી શ્રમણ
કહેવાય છે.

૭૦ ૧૭ : ૧૧

વિવાદં 'ચ' ઉઘીરે, ગહમ્ને કત્તપજ્ઞહા ।
તુગદે કલહે સ્તે, પાવસમણિતિ તુચ્છ ॥ ૬ ॥

વિવાદને ઉછેરે છે
અધર્મી આત્મવંચક;
તુચ્છ ને કલેશમાં રહ્ય
પાપ સાધુ મણાય તે. ૬

જે અધર્મી (દુરાચારી) અને આત્મવંચક બની વિવાદને કત્તપજ્ઞ કરે
જે તૈમલ સદાક અને કલેશમાં સદા રહ્ય રહે છે તે પાપી શ્રમણ કહેવાય છે.

ઉ ૧૭ : ૧૨

જો ષવ્યહતાણ મહવ્યયાદં, સમ્મં ચ નો પ્પસયહ પમાયા ।
મનિગાહ્ણા ચ રસેસુ મિદ્દે, ન મૂલ્લો છિજ્ઞ વન્ધર્ણં સે ॥૭॥

મહાવતો ગ્રહી સાધુ
પાપે નહિ પ્રમાદથી;
અનિગ્રહી રસાસક્ત
તેનાં બંધન ના તુટે. ૭

જે સાધુ પાપ મહાવતેને ગ્રહણ કરી પણ અસાવધાનતાથી તે બરા-
બર પાળી રાકતો નથી અને પેલાના આત્માનો અનિગ્રહ (અસંયમ) કરી
રસાદિ સ્વાદોમાં હુલ્લ થાય છે તેવો વિશુ રાગ અને દ્વેષપ સંસારના
બંધનને મૂળથી છેદી રાકતો નથી.

ઉ ૨૦ : ૩૬

ચીરાજિનં નગિણિનં, જહી સંઘાડિમુણિડનં ।
 ણયાણિ વિ ન તાયન્તિ, દુસ્સીલં પરિયાગયં ॥ ૮ ॥

જટા, મુંડન, નમ્મભાવ, ચર્મ અને વસ્ત્ર વગેરે ચિન્હોનમાત્ર
 ચર્મ વસ્ત્ર છે સંજે
 ભાદ્ય વેશ ભયાવે ના
 દુઃશીલ સાધુને કહી. ૮

જટા, મુંડન, નમ્મભાવ, ચર્મ અને વસ્ત્ર વગેરે ચિન્હોનમાત્ર
 દુરાચારવાળા વેશધારીને પાપથી ભયાવવા સાઠે ચરણભૂત થઈ શકતાં નથી.
 ઉ. પ. : ૨૧

જયા ઓહાવિઓ હોઈ, હંદો વા પહિઓ હમં ।
 સંવધમ્મપરિન્મદ્દો, સ પચ્છા પરિતપ્પહ ॥ ૯ ॥

ભયારે આસક્તિથી સાધુ
 ઇંદ્રની જેમ પૃથ્વીમાં,
 સર્વ ધર્મ થકી બ્રહ્મ
 થતાં પસ્તાય છે પછી. ૯

ભયારે કાઈ સાધુ; ત્યાગાધ્યમને છાડીને દુરીથી શુદ્ધસ્થાવનમાં આવે
 ઉ ત્યારે તે ત્યાગધર્મ અને શુદ્ધસ્થધર્મે એ બંને ધર્મથી બ્રહ્મ થઈ પૃથ્વી
 પર ખરેલા દેવેન્દ્રની આફ્ર જીવ પથાવાપ કરે છે.

જયા ય ચયદ્ ધર્મં, અળબ્જો મોગકારણા ।

સે તત્થ મુચ્છિણ વાલે, આયદં નાવબુદ્ધદ્ ॥ ૧૦ ॥

અનાર્ય શિશુ કો બ્યારે

લોગાર્યે ધર્મને ત્યજે;

ત્યારે તે બાલવત્ મૂર્ખ

ન બ્રહ્મતો ભવિષ્યને.

૧૦

અયલા બ્યારે કોઈ અનાર્ય શિશુ; ભોગની વાસનાને તૃપ્ત કરવા મટિ
થોડાના ચિરંજીવ મંથમ ધર્મને તજ દેજ ત્યારે ભોગમાં બ્યાસકા થયેલો
તે અજ્ઞાની ભવિષ્યકાળને દેશભ્રમ વિચાર કરી શકતો નથી.

દશ૦ ગૂ૦ ૧ : ૧

પુત્તદારપરિકિણ્ણો, મોહસંતાણસંતઓ ।

વંકોત્તનો જહા નાગો, સ વચ્છા પરિતપ્પદ્ ॥ ૧૧ ॥

ઘેરાઈ પુત્ર દારાથી

ફસે જે મોહબળમાં;

પંકમાં નાગની પેઠે

પુનઃ પસ્તાય છે પછી.

૧૧

પણ ત્યાગાશ્રમને છોડી શૂદ્ધસ્થાવરમાં થયેલો તે શિશુ બ્યારે સી,
પુત્ર અને કન્યા બન્નેનાં પતિારથી વિદાઈને મોહનીય કર્મની પરંપરાથી
તેમાંજ ગુંચાઈ લય છે ત્યારે તે કાદવમાં ઘુંચેલા હાથીની માફક
જ નીરં નો તીરં ન પાણી કે ન કાંઠો એમ બન્ને સ્થિતિથી વચ્ચે રહી.
ખેદ કરી કરે છે.

દશ૦ ગૂ૦ ૧ : ૮

જાતિ વર્ગ

૧૩

કમ્મુણા વમ્મણો હોઈ, કમ્મુણા હોઈ સત્તિઓ ।
વહસો કમ્મુણા હોઈ, સુદો હવઈ કમ્મુણા ॥ ૧ ॥

પ્રાણાણ કર્મથી થાયે
થાયે ક્ષત્રિય કર્મથી;
વૈશ્ય કર્મ થકી થાયે
થાયે શૂદ્ર સ્વકર્મથી.

૧

વાસ્તવિક રીતે વર્ણ-વ્યવસ્થા જન્મગત નથી પણ કર્મગત છે. કર્મથીજ
પ્રાણાણ થવાય છે, કર્મથીજ ક્ષત્રિય થવાય છે. કર્મથીજ વૈશ્ય અને કર્મ-
થીજ શૂદ્ર થવાય છે.

સક્સં છુ દોસહ તવોવિસેસો, ન દોસહ જાહવિસેસુ કોવિ ।
સોવાગપુત્તં હરિપસસાર્હું, અસેરિસા રૂઢિ મહાણુમાગ ॥૨॥

પ્રભાવ તપનો સાચો
ભતિની ન વિશેષતા,
ચેડાલ ભતિમાં જન્મી
હરિકેષ થયા અધિ.

૨

ખરેખર હિયતપનો પ્રભાવ પ્રત્યક્ષ દેખાય છે. ભતિની કશીએ વિશેષતા કે અલગતા નથી કારણ કે હરિકેષ એવા મહાન પ્રભાવશાળી અને તપસ્વી અધિ 'ચેડાલ'માં જન્મ્યા હતા.

ઉં ૧૨ : ૩૭.

જહા યોમં જલે જાયે, નોવલિપ્પહ વારિણા ।
एवें अलितं कामेहि, तें वयं नृस माहणें ॥ ३ ॥

જેમ પાણી વિશે જન્મી
યજ દેખાય ના જલે;
તેમ અલિપ્ત કામોથી
તેને ગણ્યુ આદાણુ.

૩

જેમ કમળ પાણીમાં ઉત્પન્ન થવા છતાં પાણીથી લેપાઈ નથી. તેમ સંસારમાં રહેવા છતાં કામભોગથી જે અલિપ્ત થાય તેને અમે 'આદાણુ' કહીએ છીએ.

ઉં ૨૫ : ૨૭.

જાયરૂવં જહામદું, નિદ્રન્તમલપાવગં ।
રાગદાસમયાઈયં, તં વયં વ્રૂમ માહર્ણ ॥ ૪ ॥

સુવર્ણ નિર્મળું થાયે
જેમ અગ્નિ વિષે તપી;
રાગદેષ તથા તેમ
શુદ્ધ થાય સુપ્રાક્ષણ. ૪

કિ સુવર્ણ અગ્નિથી ભેષરહિત થઈ શુદ્ધ થાય છે. તેમ જ મળ અને પાપકર્મથી રહિત થઈ શુદ્ધ થાય છે તેને અગ્નિ બ્રાહ્મણ કહીએ છીએ.
૯૦ રપ : ૨૧

જહિષ્તા પુન્વસંજોગં, નાહસંગે ચ વન્ધવે ।
જો ન સગ્ગજ મોગેસુ, તં વયં વ્રૂમ માહર્ણ ॥ ૫ ॥

જ્ઞાતિ ને બંધુઓ કેસા
પૂર્વ સંબંધને ત્યજી;
ન ભોગોમાં ફરી ચોટે
તેને બ્રાહ્મણ હું વહું. ૫

જે પૂર્વ સંબંધ (માતા, પિતા, ભાઈ વગેરેના સંયોગ), જ્ઞાતિજનોના સંગ-અને સ્વજન તથા બંધુવર્ગની આસક્તિ છાડીને થઈથી તેના રાગમાં કે ભોગોમાં આસક્તિ ન થાય તેવા ત્યાગીને જ અગ્નિ બ્રાહ્મણ કહીએ છીએ.
૯૧ રપ : ૨૬

કોહો ય માણો ય વહો ન જોસિં, મોસં અદત્તં ચ પરિગ્રહં ચ ।
તે માહુના જાડવિજ્ઞાવિહુના, તાઈં તુ લેતાઈં સુપાવયાઈં ॥ ૬ ॥

ક્રોધ, માન, મુષા, હિસા,
અદત્ત ને પરિગ્રહ;
ધરે તે પ્રાપ્તિ શાના?
જાતિ ને જ્ઞાન હો ભલે.

“ ”
ક્રોધ, માન, હિસા, અસત્ય, અદત્ત અને પરિગ્રહ વગેરે દોષો જેનામાં
જે તે વિદ્વાન કે જન્મથી પ્રાપ્ત હોય તેણે શું ? પરંતુ તે કંઈ પ્રાપ્તિ
પ્રાપ્તિ હોઈ શકાય નહિ.

૭૦ ૧૨ : ૧૪

ન વિ મુળિદણ સમણો, ન ઔકોરેણ વમ્મણો ।
ન મુળી રણવાસેણં, કુસચીરેણ ન તાવસો ॥ ૭ ॥

ન સાધુ કેશ ચૂંટયેથી
ન ઔ ઉચ્ચારથી દિન;
ન મુનિ વનવાસેથી
વલકલેથી ન તાવસ.

इमं च मे अतिथि इमं च नतिथि, इमं च मे किञ्चमिमं अकिञ्चं ।
तं एवमेवं लाल्पमाणं, हरा हरंतित्ति कहं पमाओ ॥ २ ॥

✓ આ મારું આ નથી મારું
આ કર્યું મેં, ન આ કર્યું;
જલ્પતા એમ જીવોને
હરે કાળ પ્રમાદ થો !

૨

આ સુવર્ણ ધરનાર વગેરે મારું છે. અને આ મારું નથી. આ મેં
(વ્યાપારાદિ) કર્યું અને આ નથી કર્યું. આ પ્રમાણે બડબડતા પ્રાણીને કાળ
નેતનેતામાં કાળ દષ્ટને હરી લે છે. માટે ત્યાં સારું પ્રમાદ કરવો ?

૭૦ ૧૪ : ૧૫

जरा जाव न पीडेह, वाही जाव न बडुह ।
जाविदिआ न हायंति, ताव धम्मं समायरे ॥ ३ ॥

✓ જરા જ્યાં સુધી ના પીડે
જ્યાં સુધી વ્યાધિ ના વધે;
થઈ ઇદ્રિય હાનિ ના
ત્યાં સુધી ધર્મ આચરો.

૩

માટે જ્યાં સુધી ધડપણ આબું નથી; જ્યાં સુધી રોગનો ઉપદ્રવ
થયો નથી; જ્યાં સુધી બધી ઉદ્રિયો તથા અંત ક્ષીણ થયાં નથી ત્યાં સુધી
મનુષ્યે અવશ્ય ધર્મને આચરવો જોઈએ.

૬૧૦ ૮ : ૩૬

સંયુક્તહ કિં ન વુક્તહ, સંયોહો સ્વલુ પેચ્ચ સુલહા ।

ળો હુ ઉવળમંતિ રાહઓ નો સુલમં પુણરવિ જોવિયં ॥ ૪ ॥

✓

જનો જાઓ, ન જાગ્યા તો

પછી સદ્બોધ દુર્લભ;

વીત્યો કાળ નહીં આવે

પુનઃ નદેહ દુર્લભ.

૪

હે લોકો ! બોધ પ્રાપ્તિ જાગ્યા તો જાગ્યા નથી ॥ આવે
સદ્બોધ બીજા જન્મમાં પછી ખરેખર દુર્લભ છે. જે સમય પસાર થાય
છે તે પછી ફરીને આવતો નથી અને આવું દુઃખાપ્ત મનુષ્યલવન પણ
પછી મુલભ નથી.

સુપ્ર ૨. ૬૦ ૧ : ૧

લઘૂણ વિ માણસત્તણં, આરિશત્તં પુણરવિ દુલ્લહં ।

નહવે વસુયા મિલક્ષુયા, સમયં ગોયમ મા પમાયપ ॥ ૫ ॥

✓

માનવી દેહની પ્રાપ્તિ

દુર્લભ આર્યતા વળી;

ધણા મેલેછો ભગે મૂઠ

ખાટે પ્રમાદ ના કરો.

૫

મનુષ્યલવ પ્રાપ્તિ પણ ધણા જીવો સાર અને મેલેછો ભૂમિમાં ઉતરના
થાય છે. તેથી આર્યશાત્ર (આર્યભૂમિનું વાતાવરણ) પ્રાપ્તિ તે પણ દુર્લભ
છે. ખાટે સમય ખાત્રનો પ્રમાદ ન કરો.

૭૭ ૧૦ : ૨૬

જા જા વચ્ચે રચણી, ન સા પડિનિયત્તદ્ ।

અહમ્મં કુળમાણસ્સ, અફલા જન્તિ રાહો ॥ ૬ ॥

વહી જે ભય છે રાત્રિ

તે પાછી ફરતી નથી;

અધર્મ કરનારાની

ભયે નિષ્ફળ રાત્રિઓ. ૬

જે જે રાત્રિદિવસ ભય છે તે પાછાં ફરતાં નથી. આવા ટૂંક કાળના જીવનમાં પણ અધર્મ કરનારનો સમય નિષ્ફળ ચાલ્યો ભય છે.

ઉ૦ ૧૪ : ૨૪

કુસાગે જહ ઓસવિન્દુણ, શ્રોવં ચિદ્દુહ સમ્બમાણણ ।

एवं मणुयाण जीवियं, समयं गोयम मा पमायण ॥ ७ ॥

કુસાગે ઓસનું બિંદુ

સ્વરૂપ કાળ ટકી રહે;

જીવન તેનું મનુષ્યોનું

ક્ષણે પ્રમાદ ના કરે. ૭

દાસદાના અગ્ર ભાગ પર અવલંબીને રહેલું આકળનું બિંદુ જેમ થોડી વારન રહી શકે છે તેજ પ્રકારે મનુષ્યોના જીવનનું સમગ્ર સમય માત્રનો પ્રમાદ ન કરે.

ઉ૦ ૧૦ : ૨

સુવર્ણરૂવસ્ત ડ પન્વયા મવે સિયા હુ આગાસસમા ધળન્તયા ।
નરસ્સ લુધ્ધસ્સ ન તેહિ કિંચી રૂચ્છા હુ આગાસસમા ધળન્તયા ॥૮॥

✓ દગ સુવર્ણ રૂપાના
હો ફેલાસ સમા લલે;
ન છીપે લુધ્ધની તૃષ્ણા
નશ જેવી અનંત જે. ૮

ફેલાસ પર્વત જેવડા, સોના અને રૂપાના અસંખ્ય પર્વતો હતાય
આપવામાં આવે તો પણ એક લોભીને માટે તે પૂરતા નથી કારણ કે
તૃષ્ણા ખરેખર આકારા જેવી અનંત છે, તૃષ્ણાનો પાર થમાતો જ નથી.
એક પ્રાઈ ન પ્રાઈ ત્યાં બીજા અનેક ભગે છે.

ઉ૦ ૬ : ૪૮

મળો સાહસિઓ મીમો, દુદ્ધસ્તો પરિધાવહ ।
તં સમ્મં તુ નિગિણ્હામિ, ધમ્મસિવસાદ્ કન્થગં ॥ ૯ ॥

✓ સાહસિક અને ભીમ
દુદ્ધ ઘોડા સમું મન;
દોટે તે વશ્ય યાયે છે
ધર્મે શિક્ષા લગામથી. ૯

મન એ સાહસિક, ભરબર અને દુદ્ધ ઘોડા જેવું છે. તે સંસ્કારના
વિવિધ વિષયો તરફ આમતેમ દોડી રહ્યું છે. પરંતુ તેણે એવંચ મન પણ
ધર્મશિક્ષારૂપી લગામ વડે (અતિમાન ઘોડાની માફક) અવશ્ય વશ થઈ
રહે છે.

ઉ૦ ૨૩ : ૫૮

સર્વં વિલિવિયં ગીયં, સર્વં નદં વિહમ્બિયં ।

સર્વે આમરણા મારા, સર્વે કામા દુહાવહા ॥ ૧૦ ॥

સર્વે ગીતો વિલાપો છે

સર્વે નૃત્યો વિટંબના;

સર્વે આબૂવણો બોલો

કામના સૌ દુઃખાવહ.

૧૦

બધાં સંગીત તે એક પ્રકારના વિલાપ સરખાં છે, સર્વ પ્રકારનાં નૃત્ય કે નાટક એ વિટંબના રૂપ છે, બધા અર્થકારો તે બોલરૂપ છે. અને બધા કામભોગો એકાંત દુઃખને જ આપનારા છે.

૬૦ ૧૩ : ૧૬

નોંધઃ—વૈરાગ્ય સાધનાવાળા સાધકની સાધના ઉપરના શ્લોકમાં વ્યક્ત કરી છે. આત્માના આનંદ આગળ તેને અન્ય પદાર્થો ભોગવવા છતાં દુઃખ જેવા ભાગે છે.

અધુર્વં જીવિત્વં નચ્ચા, સિદ્ધિમર્ગં વિચાણિચા ।

વિણિભદ્રિજ્જ મોમેસુ, આલં પરિમિભમ્પણો ॥ ૧૧ ॥

✓ જે બાણે મુખ આત્માને

બાણે અધુર્વં જીવન;

આધુને અરૂપ માને તે

નિવૃત્ત ભોગથી બને.

૧૧

(વૈરાગ્યશક્તિ કેમ ભાગે ?)

મનુષ્ય જીવનનું આશ્લેષ બહુ દુર્લભ છે માટે જ પ્રાપ્ત થયેલું જીવિત પાણ અનિત્ય છે. માત્ર આત્મસંસિદ્ધિ (વિકાસ)નો માર્ગ જ નિત્ય ॥ અને તેથી નિત્યતાને સોધતો સાધક આમ વિચારીને દુરવ જ ભોગથી નિવૃત્ત બને.

જહા કિમ્પાગફલાણ, પરિણામો ન સુન્દરો ।
 एवं मुक्ताण भोगाणं, परिणामो न सुन्दरो ॥ १२ ॥

૧૨
 ક્રોડા કિંપાકનાં મીઠાં
 પરિણામે ન સુંદર;
 ભોગવ્યા ભોગનું તેમ
 પરિણામ ન સુંદર. ૧૨

વળ તે કિતવે કે જેમ કિંપાક ફળ મીઠાં લાગે છે પણ તેનું પરિ-
 ણામ સુંદર નથી તેમ ભોગવેલા ભોગનું પણ પરિણામ સુંદર નથી.
 ઉ૦ ૧૯ : ૧૭

उपलेवो होइ भोगेसु, अमोगी नोबलिषइ ।
 भोगी भमइ संसारे, अमोगी विष्णमुच्चइ ॥ १३ ॥

છે કર્મ લેપ ભોગોમાં
 લેપાયે ન અભોગી કો;
 ભોગી ભમે ભવાબ્ધિમાં
 અભોગી મુક્ત થાય છે. ૧૩

કામભોગોથી કર્મબંધન થઈ જવાત્મા મલિન થાય છે પણ ભોગરહિત
 જવાત્મા શુદ્ધ થઈ કર્મથી લેપાતો નથી. ભોગી સંસારમાં ભમે છે અને
 ભોગમુક્ત સંસારથી મુક્ત થાય છે. સારાંશ કે ભોગીને જ બંધન છે અભો-
 ગીને બંધન હોતાં નથી.
 ઉ૦ ૨૫ : ૪૧

ચત્તારિ પરમંગાણિ, દુહ્લહાણીહ જન્તુણો ।
માણુસત્તં સુદે સદ્ધા, સંજમમ્મિ ય વોરિયં ॥ ૧૪ ॥

ચાર શ્રેષ્ઠાંગની પ્રાપ્તિ
દુર્લભ એવને કહી;
મનુષ્યત્વ, શ્રુતિ, શ્રદ્ધા
ચોથી સંયમમાં ગતિ. ૧૪

પ્રાણીમાત્રને આ ચાર હિતમ એવનવિકાસના વિલાસો પ્રાપ્ત થવા આ
સંસારમાં બહુ દુર્લભ છે. (૧) મનુષ્યત્વ, (૨) સત્ય શ્રવણ, (૩) અડગ
વિશ્વાસ (શ્રદ્ધા) અને (૪) સંયમની શક્તિ.

ઉ૦ ૩ : ૧

જેસિં કુલે સમુવન્ને, જેહિં વાસં વસે નરે ।
મમાદં છુપ્પદ વાલે, અન્નમન્નેહિં મુચ્છિઓ ॥ ૧૫ ॥

લઈ જે કુળમાં જન્મ
વસે જે સ્થાનને વિષે;
મારું તારું કરે મૂર્ખ
મમતા તે તણી ધરી. ૧૫

પરંતુ જે કુળમાં અને જે ધર્મમાં મનુષ્ય ઉત્પન્ન થશે દોષ છે અને
ત્યાં નિવાસ કરતો દોષ છે ત્યાં મમત્વજ્ઞાવવાળો તે બાળક (મૂર્ખ) આ
મારું, આ મારું એમ માનીને પ્રત્યેક પદાર્થો પર (આસક્તિથી ઇચ્છવાને બદલે)
માદ અને આદ આસક્તિ જ થતો રહે છે.

સૂચ૦ ૧. ઉ૦ ૧ : ૪

વિત્તં સોયરિયા ચેવ, સન્નમેયં ન તાણે ।
સંસાણે જીવિયં ચેવ, કમ્મુણા ઉ તિઉદ્ધિ ॥ ૧૬ ॥

દ્રવ્ય, સહોદરો સર્વે
ત્રાણરૂપ યતાં નથી;
તેમ જાણી જનો વર્તે
કર્મથી મુક્ત થાય તે. ૧૬

માટે જ મદર્શિઓ કહે છે કે; ધન, સહોદરો ઇત્યાદિ કોઈપણ વસ્તુ ત્રાણરૂપ થતી નથી. (જીવન પલ્લુસાલુક છે) તેમ જાણીને આ સંસારમાં (આસક્ત ન યતાં) નિરાસક્ત બાવે જે કર્મો કરે છે તે ખરેખર કર્મબંધનથી મુક્ત થાય છે.

સુચ૦ ૧, ૭૦ ૧ : ૮

જહા ફાગિણિણે હેઉં, સહસ્સં હારણે નરો ।
અપરથં અમ્બગં મોચ્ચા, રાયા રજ્જં તુ હારણે ॥ ૧૭ ॥

જેમ કો કોડીને કાજે
સોનામ્હોર શુભાવતો;
મૂર્ખ દાગી મરે જેમ
અપથ્ય ક્ષણ ખાઈને. ૧૭

અણુસદ્દંપિ વહુવિહં મિચ્છાદિદ્વિયા, જે નરા અવુદ્વિયા ।
વદ્ધનિકાદ્વ્યકમ્મા સુણંતિ, ધમ્મં ન પરં કરેતિ ॥ ૧૮ ॥

જે કર્મભારથી મૂઠ
અજાની અંધ તે જનો;
સતપુરુષો તણી શિક્ષા
મુણાને આથરે નહિ. ૧૮

જે કાઠ મૂર્ખ માણસ કાઠી લેવા જતાં પોતાના હાથની સોનાગઢોર ખોઈ બેસે અને કાઠ મૂર્ખ રોગી અપચ્ચ ફળનો સ્વાદ લેવા જતાં પોતાનો અમૂલ્ય દેહ ગુમાવે તેમ અજ્ઞાનથી આંધળા બનેલા મનુષ્યો ભોગ અને તેવી તેવી વૃક્ષમાં સત્પુરુષોની શિક્ષા સાંભળવા છતાં તેમ નહિ આચરીને પોતાના માનવદેહ રૂપી રત્નને ગુમાવે છે.

ઉ૦ ૭ : ૧૧

एगओ विरहं कुज्जा, एगओ य पवत्तणं ।

असंजमे नियत्ति च, संजमे य पवत्तणं ॥ १९ ॥

નિવૃત્તિ ને પ્રવૃત્તિ બે

વૃત્તિઓ સર્વ જીવને;

પ્રવૃત્તિ સંયમે રાખો

ને નિવૃત્તિ અસંયમે.

૧૯

જીવ માત્રમાં નિવૃત્તિ અને પ્રવૃત્તિ એવી બે વૃત્તિઓ હોય છે તે વૃત્તિઓ દ્વારા જીવ તરફથી નિવૃત્ત થતું અને જીવન માર્ગમાં પ્રવૃત્તિ કરવી એજ જીવનનું ધ્યેય છે. માટે તે પ્રવૃત્તિઓને સુમાર્ગે ભેડી દે. અર્થાત્ જે અસંયમથી નિવૃત્ત થાઓ અને સંયમમાં પ્રવૃત્તિ કરો.

ઉ૦ ૩૧ : ૨

સંયમ એજ સર્વ સુખનું મૂળ અને અસંયમ એજ દુઃખનું મૂળ છે.

આજ લેખકનાં બીજાં પુસ્તકો

[સંસ્કૃત બાષાના સામાન્ય અભ્યાસીને પણ ખાસ ઉપયોગી]

જૈનસિદ્ધાંત પાઠમાળા

સંસ્કૃતછાયા સાથે

ઉત્તરાધ્યયન અને દશવૈકલિક સૂત્રો સંસ્કૃત છાયાયુક્ત તથા
ગુજરાતી દિપ્પણ; તે ઉપરાંત ભક્તપ્રભરાદિ આઠ સ્તોત્રો.

દ. ખ. છ આનાં :   પૃષ્ઠ ૪૬૮   । મૂલ્ય બે રૂપિયા

—(૦)—

ઝીંઝી અવાજે વિદ્વાનોની પ્રશંસા પામેલું

[ગુજરાતી બાષામાં]

સુખનો સાક્ષાત્કાર

જેમાં આંતરિક અને બાહ્ય બન્ને સુખોની બહુ ઝીણવટથી
સરળ અને મુંઝર બાષામાં સમજણ આપી સાચા સુખનાં સાધનો
બતાવ્યા છે.

દ. ખ. એક આનો :   પૃષ્ઠ ૮૮   : કિંમત દાઢ આનો

સાચા સુખના શોધકોએ આ પુસ્તક મંગાવી સંગોપાંગ
એક વખત તો જરૂર વાંચી જવું જોઈએ.

સસ્તું

મુંદર

સરસ

જેણે અનેક જિજ્ઞાસુને સંતોષ્યા છે
અને પ્રશંસા પ્રાપ્ત કરી છે
તે

ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર

[ગુજરાતી અનુવાદન]

જેમાં સંપૂર્ણ ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રનું ગૂજરાતી ભાષાંતર
ઉપરાંત

ઉપયોગી, સમૃદ્ધ અને સરળ નોંધ તથા ટિપ્પણ

દ. ખ. ૦-૩-૩ : પૃષ્ઠ ૪૦૦ : મૂલ્ય છ આના

જોન ધર્મનો આદર્શ જાણવા સારુ

આજેન મંગાવી લો અને વાંચો.

જેની બધાએ આશ્વાસનો બહાર પડી ચૂકી છતાં માત્ર તેનીને તેજીજ છે.

સ્મરણશક્તિ

[અનુભવપૂર્ણ]

જેમાં સ્મરણશક્તિ વધારવાના સરળ ઉપાયો દર્શાવવામાં આવ્યા છે.

દ. ખ. એક આનો : પૃષ્ઠ સંખ્યા ૨૪ : કિંમત એક આનો

૨૪૬

ધર્મનું વાસ્તવિક સ્વરૂપ જણાવતું
શ્રમણ સંસ્કૃતિના આદર્શને સમજાવતું

દશવૈકાલિક સૂત્ર

[ગૂજરાતી અનુવાદન]

જેમાં સંપૂર્ણ દશવૈકાલિક સૂત્રનું ગૂજરાતી ભાષાંતર ઉપરાંત
ઉપયોગી, સમૃદ્ધ અને સરળ નોંધ તથા ટિપ્પણ.

૨. ખ. ૦-૨-૩

કિંમત ૦-૪-૦

—પાપનું પ્રાયશ્ચિત—

આધુનિક યુગોચિત પ્રતિક્રમણ
બારે વ્રતોને લગતા દોષોનું પ્રાયશ્ચિત

- . જેની એક બાજુ પ્રાકૃત ભાષામાં મૂળ પદો; તેની નીચે સંસ્કૃત
છાયાયુક્ત શ્લોકો, અને બીજી બાજુ ગૂજરાતી ભાષામાં
અનુવાદિત પદો અને તેની નીચે અસરકારક
વિસ્તૃત વિવરણ

૮. ખ. પોલોઝ આનો. પૃષ્ઠ સંખ્યા ૨૦૦ કિંમત સવા આનો.

દિનકરના આહુકાને બીજા વર્ષની ભેટ આદર્શ ગહર-થાશ્રમ

સંસ્કૃત લેખક: સંતબાલ જગજ્ઞ

માતા, પિતા, ભાઈ, બેન, સગાં વડાલાં, સ્નેહી, મિત્રો તથા
મતિ ધરાવી વચ્ચેનાં પારસ્પરિક કર્તવ્યોનો સ્પષ્ટ અને ત્રીજીવદભર્યા
સચોટ ખ્યાલ આપનારું આ પુસ્તક ધાર્મિક, સામાજિક અને
રાષ્ટ્રીય એમ ત્રણે દષ્ટિએનો સમન્વય કરી સચોટ શૈલીમાં લખાઈને
ટુંક વખતમાં બહાર પડે છે.

તે મેળવવા માટે આજેના દિનકરના આદક બનેા.

કારણ કે

આ પુસ્તક કાઢીને સેશપેજ સાદકનાં ધ્યયમય ૨૦૦ પાનાનું
થશે એટલે આપને દિનકર તો સાવ મફતજ આવશે.

હરતમાં બહાર પડનારાં

આચારાંગ સુત્ર

સમૃદ્ધ નોંધ સાથે ગુજરાતી અનુવાદન

લેખસંગ્રહ

મિત્ર મિત્ર વચ્ચેના પરના પ્રગટ થયેલા લેખો

પુસ્તકો મળવાનાં સ્થળો

મહાવીર કાર્યાલય: સાબરમતી: ગુજરાત

દિનકર મંદિર: સાબરમતી: ગુજરાત

અજરામર જૈન વિદ્યાશાળા: લિંબડી

સાધક સહચરી પ્રત ૩૦૦૦

ના

ખર્ચની વિગત

કાઉન સોળપેજ સાર્થક ફોર્મ ૬૧૧ પૃષ્ઠ ૧૫૨

કાગળ ...	...	...	...	૧૫૨—૪—૬
છપામણી	...	...	...	૧૧૪—૦—૦
વળામણી	...	...	...	૧૦—૧૧—૦
બંધામણી	...	...	...	૧૮૦—૦—૦
પૂંકાના કાગળ	...	...	...	
તથા:				
છપામણી	...	...	...	૫૦—૦—૦
પ્લોક નંગ ૨	...	...	...	૨૨—૧૧—૦
મૂળ લખાણ તપાસણી	...	...	...	૨૫—૦—૦
પરચુરણ મલુરી	...	...	...	૫—૫—૩
જેકેટ ખર્ચ	...	...	...	૩૦—૦—૦
વ્યવસ્થા તથા પ્રચાર ખર્ચ	...	...	...	૧૧૦—૦—૦
કુલ ખર્ચ				૭૦૦—૦—૦